

Isidora Bjelica



**101 muškarac
u četiri
godišnja doba**

ISIDORA BJELICA

**101 MUŠKARAC U
ČETIRI
GODIŠNJA DOBA**

VENECIJA

*Vidim te,
u mojim devojčkim snovima
Grade poezije i ljubavi.
Osećam da sam tvoja kći, volim te
druga domovino srca.
Kada more daleko
vidim sa mog balkona
i zastrte gustom maglom
modre planine,
prelepe dvorce,
tek rođena morska priviđenja
što se pojavljuju,
lepa Venecijo.*

petnaestogodišnja Jelena Savojska



Sve ljubavi su perverzne – govorila je moja draga prijateljica dok je dugačkom, drhtavom levom rukom prinosila svojim ustima šolju sa vrelim engleskim čajem u koji je umešala kašičicu hladnog mleka.

Gledala sam je zapanjeno, a teza mi se činila preteranom i zabavnom dok se njen lik gubio u previše zimske svetlosti koja je padala po trgu Svetog Marka.

... – Ili je perverzna ili i nije ljubav – završila je...

Onda su došla zvona, golubovi, pa turisti i odlučile smo da se povučemo u plavu sobu hotela Danijeli.

Nisam želela da razrađuje svoju tezu. Pustila sam je da leži na mom širokom krevetu ušuškana u mirišljavu plavu ćebad i da jede keks. Meškoljila se, uživala i povremeno gledala sa zavišću po širokoj sobi punoj murana i zlatnih ogledala.

– Promenila sam tri hotela otkad smo ovde, ali znala sam da si ti ovde... uvek završiš u ovoj sobi, ... ako ovako nastaviš uskoro ćeš ostati bez novca!

– Ostalo je još dovoljno za godinu, dve...

– Često smo Ivan i ja mislili na tebe... tačnije na tvoj ludački projekat... da je neko drugi nasledio toliki novac imao bi vile, plantaže, a ti si sve to spiskala po otmenim hotelima tražeći muža...

– Ne baš muža – odgovorila sam joj bez imalo besa.

– Tim gore, draga, tim gore, šta si tražila... ljubav?

– Nina, imam mnogo obaveza, moraćeš da kreneš!

– Znam kakve imaš obaveze: da se dugo kupaš u svom mermernom kupatilu, potom da večeraš kod Finija, onda da piješ perno, vidiš dva spomenika... Da živiš kao balzamovana udavača iz prošlog veka, a obična si Sarajka!!!!

Nina nije otišla ni dok sam se skidala ni kada sam se kupala. Dok sam punila kadu vodom i mirišljavim laticama i borovim iglicama, čula sam je kako tapka po mojoj sobi, odmerava pogled kroz prozor na kanal, procenjuje slike, miriše vazduh, proverava mi garderobu, možda čak i proba šesire i bunde ispred visokog ovalnog zlatnog ogledala. Na kraju pribila se uz zaključana vrata od kupatila i vikala.

– Uostalom, ja sam ti poslednja prijateljica, i kada odem neće ti ostati ni jedna žena, a to izvini nije normalno... Ti ne voliš žene, ne znaš da neguješ prijateljstva, ne znaš da ćaskaš uz čaj, ne piješ kafu... uf...

Odustala je i otišla, uz sitan tresak kao kad odlazi površan i uvređen ljubavnik.

Odahnula sam. Nina je zaista bila moja poslednja prijateljica još iz detinjstva iz stare Jugoslavije, one velike, i Nina se dobro udala za Ivana i on bi je povremeno vodio u Veneciju jer je od mene naučila da zimu treba provoditi uz maskembal u Veneciji, jesti zelenu pastu i piti laka crna vina sa obala reke Arno...

Ali, Nina je bila u pravu, naglo sam i ubrzano ostajala bez prijateljica i novca. Uronjena u mirišljavu toplu vodu sobe 203 hotela Danijeli, razmišljala sam o ženama koje sam volela.

Bilo ih je malo, i bilo je to davno još kad sam išla u I gimnaziju u starom Sarajevu, predratnom Sarajevu. Tada sam imala dve prijateljice sa kojima sam razmenjivala utiske

o muškarcima. I već tada osećala sam u tome beskrajnu dosadu pošto sam osećala da i one mene kao i ja njih tretiraju kao društvo zapauzu između dve zaljubljenosti.

Istina, postojala je jedna mlada žena anđeoskog lika, vrelo žute kose i sasvim bledog tena i tankih udova koja mi se dopadala.

Ali, sa njom nisam bila prijateljica; nju sam volela da posmatram u zimu: njenu plavu kosu skupljenu ispod svetlo plave kape, lagani "prepi" kaputi, dah koji se slatko utapao u maglu i krhkost koja se borila sa snegom.

Išla je u kinoteku, besomučno gledala filmove Dagleasa Serka I plakala.

Ja sam sedela iza nje i slušala svaki zvuk koji bi proizvela i onda bih uveče ponavljala u glavi sve te jecaje, uzdahe i preklapala ih sa čupercima zlatne kose koji su virili ispod plave kape. Obilazila sam je i obožavala kao što japanci obožavaju Mikelandela. Onda bi u Sarajevu magla postala tako jaka i tako gusta da više niko ne bi mogao da vidi nikoga i ja bih otišla na Serka i onda bih je videla u sali u pozi neudate Grejs Keli kako sasvim otmeno jede kikiriki i plače na suviše gruboj i suviše tvrdoj stolici.

Mlada M. je moja najlepša zimska slika koju sam posedovala u glavi. Sasvim blaga zimska tajna na čiji su mi perverzni potencijal ukazali tek kasnije neki bliski muškarci. Mlada M. je bila savršena i ja sam volela da je gledam u decembru, januaru i februaru...

Voda u mojoj kadi je pala za cela tri stepena i osetila sam neprijatnost, polako se pridigla i sasvim naprasno setila da mi je neko u Madridu rekao da je M. mrtva. Umrkla je baš kad je počeo rat, ali ne od granate ni od metka, već je pala sa bicikla i udarila slepočnicom u kamen i umrla na mestu... Ili je, kažu, imala nekoliko sati kome i onda je postala duh...

Ne volim da mislim o mrtvim ljubavima iako sam ih sa 29 godina nanizala već tri.

Sasvim suprotno od onog što je Nina očekivala nisam otišla na večeru kod Finija niti da pijem perno kod starog galeriste Laurentija. Pošla sam peške na sasvim drugu stranu. Uskim belim pločama koje su tonule u mrak išla sam ka severu grada, ili se to meni tako činilo. Ponosna na svoj udar potpetica koračala sam ka onom delu grada gde su hoteli bili manji, gde je tek svaka druga soba imala kupatilo i gde kuvari nisu stavljali šafran u sosove. Kuće su bile manje, dvorovi sasvim daleko i kanal nije bio tako čist. Na kraju ulice su postajale puste, nisam više sretala raskalašne basnoslovno skupe maske koje su stvarale atmosferu prošlog veka. Ovde je dekadencija bila blaža, a prozori zamračeni i svetla zagušena.

Zapanjeno sam gledala zgradu na kojoj je pisalo "hitna pomoć" i pored koje su bila parkirana, ili tačnije usidrena tri glisera hitne pomoći. Kada sam srela venecijanskog pijanca kako leži naslonjen na belu i hladnu klupu bilo mi je dosta.

Izvesno je da ovde neću sresti ljubav svog života, pomislila sam... Nasuprot svojoj reputaciji, Italija mi je donela malo ljubavi. U Rimu sam imala grip i provela sam dane u krevetu u došaptavanju sa sićušnim slavujem izuzetnog glasa koji pripada mojoj sestri od strica, potom je došla Firenca u kojoj sam se osećala bolje I flert sa jednim arheologom u hotelu Del Arno i, na kraju, Venecija prepuna dosadnih turista I zabrinutih domorodaca.

- Možda, mislila sam - moja sudbina je da se nikad ne udam - postoji toliko mnogo ljudi koji posle nesrećne ili neostvarene ljubavi ostanu sami i utučeni. Meni je Bog posle ljubavne nesreće dao kroz nasledstvo mnogo novca koje sam već šestu godinu trošila na elegantnu i dekadentnu potragu za ljubavlju... Rešila sam i rasporedila da tako živim do 30, a kad uđem u tridesetu da se udam ili vratim svom dosadnom životu, izigravajući do

smrti ponosnu usedelicu sa mnogo glamuroznog iskustva i ne sasvim društveno poželjnih ljubavi za kojima bi mogla da uzdišem dok na starom pijaninu sviram Vivaldijeva četiri godišnja doba...

Sasvim sama u magli, ušla sam u predvorje motela čiji je neonski naziv potpuno utonuo u venecijansku maglu i nisam se trudila da ga pročitam.

Ušla sam naglo, otresla crnu bundu od nerca, popravila zlatnu iglu na šeširu i raspitala se za kafe bar.

Zapanjen recepcioner, zapitan da li je moje elegancija maska ili znak ludila, uputio me ka sasvim malom salonu tamno crvene boje; salonu dosledno neromantičnom u svojoj skromnosti koji nije imao ništa zajedničko sa onom tamno crvenom bojom pliša kojom je bio opsednut Finijev restoran gde bi u ovo doba obično sedela i jela srnetinu u sosu od gorgonzole...

Salon je bio prazan, kelner je bio pijan i u desnom uglu je sedeo jedan bračni par sa očigledno mnogo problema. Tavanica je bila žuta i sva u paučini, a svetlo je provociralo jad i tugu. Naručila sam kuvano vino i iz velike tašne od krokodilske kože izvadila Knuta Hamsuna – Glad i predala joj se.

Desetak stranica kasnije u salon su ušla tri dečaka ili mladića i sela za sto pored mog. Podigla sam glavu i videla da su dvojica plava a jedan crn, da su im kose uredne, da su Englezi i da su im sakoi od Heris tvida.

Mirisali su lepo i koža im je bila nežna. Spustila sam glavu, otpila gutljaj vina i najzad otpočela da razmišljam kako da se iz ove nedodžije vratim u svoj hotel. Mladići, za mene dečaci, bili su tihi. Njihov engleski je bio savršen i negovan. Očigledno da su im roditelji bili imućni i da su spadali u onu vrstu dece što ih mame I tate iz svojih ugodnih domova i hladnih protestantskih internata šalju sa ruksacima u belosvetske motele sa sitnim džeparcima da se čeliče i upoznaju svet. Tako je svoje dete odgojila i Rebeka Vest. Ti mladići su decentni, napadno zreli i neizdrživo spontani. Razmišljala sam o njima piljeći u Hamsz'na i slušala kako se raspravljaju oko neke ludosti u vezi sutrašnjeg odlaska na concert koji je trebalo da bude u crkvi nedaleko od mog hotela. Jedan, koji se zvao Nikolas ih je uporno nagovarao da idu, dok su druga dvojica zagovarala odlazak kod neke Djulijete.

Podigla sam glavu, pozvala kelnera i raspitivala se kako da se vratim do Danijelija. Dok je kelner na prebrzom talijanskom objašnjavao kanale i ulice, videla sam da me posmatraju, da odmeravaju moja kolena ispod stola, moje ruke na stolu, i moje grudi iznad stola koje su, zbog zlatne svile, u kojoj su bile, stvarale utisak sijajućih kugli. Znala sam taj sjaj jer sam ga proveravala ispred mog ogledala sobe 202... Pre izlaska, pogledala sam ih jedanput kratko bez osmeha I okrnivši jednog po licu svojim nercom, otpočela put nazad na previsokim potpeticama.

Tada i tako sam upoznala Nikolasa, Sebastijana i Davida.



Probuditi se bez ijedne bolesti, nedovoljno melanholičan sa potpuno bistrim pogledom – to je uspeh za mene. Kad su prve slike sobe 202 uletele u moju glavu, začula sam kratko kucanje. –

– Bondorno sinjorina – rekao bi moj kelner Djovani i lakim pokretom spustio poslužavnik sa doručkom na sto pod prozorom. Uključio bi mi televizor, zamenio žutu ružu i izašao.

Volela sam da doručkujem u krevetu. Uvek. Dok sam grickala tost preda mnom su bile dve zabave u glavi. Kako provesti dan, gde odvesti i šetati svoje telo i kome posvetiti svoje misli. Otvorila sam prozor da uđe više buke i svetlosti i sasvim nenadano ugledala dvoje venecijanskih tinejdžera kako strasno dele prve poljubce. Bili su izuzetno mladi, imali su trinaest ili četrnaest godina i ta strast koju su posvećivali poljupcu budila je pažnju mnogo više od svih pristupačnih spomenika. Talijani vole da gledaju ljubav, vole slatke slike ljubavi i ovo je bila jedna od njih. Svako bi zastajao uz smešak i sećao se svog prvog poljupca.

Moj prvi poljubac bio je u zimu i čekala sam predugo na njega. Desilo se to u jednu blagu zimu sa malo snega kada sam bila napunila šesnaest godina. Pre toga raspitivala sam se mnogo o poljupcu i nisam ništa shvatala. Spolja sve je bilo jasno, usne se spoje, oči zatvore, a unutra ništa nije jasno šta se dešava.

Nežni porodični i prijateljski poljupci nisu imali ništa zajedničko sa tim misterijskim ljubavničkim poljupcem. To je jedino što mi je bilo jasno. Kao sasvim mala devojčica ljubila sam se sa drvećem, voćem i vodom pa sam prestala. Onda su došle godine i godine čekanja prvog poljupca. Nekoliko puta tik pred njega pobegla sam uplašena, nespremna za preveliku devojačku tajnu. Tada u šesnaestoj, očigledno već prestarila za samu tajnu morala sam da se pretvaram da mi je to još samo jedan poljubac, nikako prvi, pikako tako važan.

Sala sarajevskog bioskopa Balkan bila je hladna, stolice umereno tvrde i tekao je dvadeset prvi mput filma “Deca sa kolodvora ZOO” kada se moj tadašnji mladić okrenuo prema meni i počeo da me ljubi.

Tih nekoliko sekundi, zabrinuta da li ću na vreme otvoriti usta i da to neće biti previše ili premalo, sećala sam se moje iskusne prijateljice koja mi je još u trinaestoj, dok smo pravile sneška belića, pokušala da objasni tajnu poljupca.

– Lagano otvoriš usta, ne žuriš kao da ti je svejedno i onda...

– I šta onda? – pitala sam toliko razrogačenih očiju da je cello nebo stalo u njih.

– I onda ti on stavi jezik...

– U moja usta?

– U tvoja usta!

– I?

– Šta i?

– Pa šta onda da radim sa mojim, a šta sa njegovim jezikom? – pitala sam i nisam dobila odgovor. Moja iskusna prijateljica se kikotala mojem glupom pitanju i onda počela strasno i histerično da ljubi našeg “Sneška Bjelića” i da vitla jezikom po ledu kao da je luda. Bila sam ljuta. Dve tri zime ranije kada sam pitala majku kako se ljubi sa muškarcima ona je rekla:

– Kada se desi, osećaćeš šta da radiš!

I dok se odvijao moj prvi poljubac sa mladićem koji mi se nije previše sviđao, već njegov najbolji prijatelj, ja sam mislila da li će sve biti dobro.

Moj prvi poljubac nije bio previše atraktivan ni romantičan, a opet sam bila presrećna. U blagu zimu, sa premalo snega, u 21 minutu filma “Deca sa kolodvora Zoo” bila sam inicirana u svet odraslih. Mogla sam drukčije da hodam, drukčije da posmatram moje udvarače koji su izvirali na sve strane. Poljubac mog pankera u crnoj jakni, sa mnogo zihernadli u farmerkama bio je bedan i njegov jezik mi se nije dopadao. Ali to nije bilo važno, ja sam mislila da znam tajnu poljupca. Da razumem njegovu dinamiku i vlažnost, njegov princip i sadržaj. Obučena u moju parišku mini suknju i tatin Heris tvid sako osećala sam se važno i ponosno, iskusno i jako I skakutala sam do mog stana u centru grada ne primećujući da pada previše gusta magla.

Od tada, prošlo je trinaest godina i dvanaest zima.

Obukla sam se, stavila nakit i obukla šubaru i bundu od vizona. Gledala sam svoju sliku u ogledalu i razmišljala koji ću lik danas ponuditi stvarnosti. Ličila sam na Anu Karenjinu u njenim venecijanskim danima. Pogled pun otmenog bola, dosta patetike u izrazu, generalno slavensko aristokratski stav i suzdržanost u pokretu. Uvek pred izlazak u bilo koju kafanu bilo kojeg evropskog grada ja bih smislila drugo ime koje bih ponudila udvaraču, ako bi ga zatražio.

Nađa Kolontaj je bilo dovoljno smešno i proizvoljno. Dok sam smišljala dugu biografiju koja bi odgovarala imenu na širokim potpeticama skoro sam trčala kroz hodnike Danijelija. Imala sam osećaj da kasnim iako nisam znala gde idem. Epopeja mog prvog poljupca me je potnuno okupirala. Umesto da sam uživala u Veneciji, sećala sam se poljupca od pre trinaest godina. To nije bilo dekadentno, to je bilo idiotski. Nikad za svih ovih 29 godina nisam uspela da budem u vremenu i prostoru u kome mi je telo. Uvek bih išla suviše nazad, ili bih zamišljala previše unapred, ili bih bar išla jednu minutu ispred ili iza.

Kasnila sam, a još nisam znala gde, i pustila sam da me telo vodi sasvim udobno razmišljajući o drugom muškarcu koga sam ljubila u tu istu zimu i koji mi je pokazao da poljubac može biti lep i dug i sasvim drukčiji iz minuta u minut..

Iznenada, primetila sam da sam u crkvi i sva zadihana uletela između dva stava na koncert sakralne muzike.

Uguravši se pored nekog debeljka, sela sam i umirila se.

Leden vazduh pun skupocene memle. Vitraži ugaslih boja koji faslifikuju boju neba i bacaju ga po muzičarima. Kompozitori srednje Italije i naporna tišina puna suzdržanog kašljanja. Tek tada shvatila sam, došla sam tu da uživam u Nikolasu, Davidu I Sebastijanu. Da ih gledam iz prikrajka i pamtim njihovu kosu, vratove, potiljke... Nisam ih videla, ali nisam htela preterano da vrtim glavom – to nije išlo uz moj imidž bele Ruskinje. Monotonija i tugaljivost katoličkog sakralnog zvuka odmah me je nepovratno bacila u razmišljanje. Vratila sam se tamo gde sam stala – na drugi zimski poljubac i njih još stotine koji su usledili potom. Moj drugi zimski muškarac, sasvim plav i sa nadimkom Namac, voleo je da ljubi moj vrat, da ga gricka i proizvodi one crvene pečate koje mi nikad niko posle njega nije pravio.

U velikom, sarajevskom pustom parku pod snegom, opsesivno vezani za jednu klupu, ljubili bi se satima dok njegovi članci ne bi utonuli u tvrd napadali sneg i dok mrak ne bio postao suviše crn. Veselost i zanesenost koju mi je proizvodio moj drugi ljubavnik, ako se tako može zvati onaj koji mi je ljubio vrat i pipao još sasvim nerazvijene grudi

kroz debele džempere, nije se mogla porediti ni sa čim meni poznatim. U ekstazi od radosti, sasvim crvenog vrata, provela sam celi februar u poluostvorenoj ljubavi koja je trajala kratko i završila se bizarno... Te davne zime naučila sam i otkrila šta je poljubac dvoje ljubavnika i kakva i kolika strast ostavlja crvene pečate na devojačkim vratovima.

Osetila sam uporan pogled na sebi i okrenula se u levo. U redu iza mog, sasvim levo, sedeo je Nikolas i pored njega Sebastijan i gledali su u mene. Vratila sam pogled napred dajući ga muzičarima, ne naglo ali dovoljno jasno da me ti dečaci ne interesuju. Sa velikom mukom trudila sam se da bradu držim uspravno a pogled pravo i da ga ne okrećem u levo. Njihovi pogledi su bili uporni i teški i kretali su se sporo po mom licu, nogama, šubari. Nisam želela da se okrenem, zašto bih? Došla sam ovde da ja gledam njih a sada su se oni zabavljali gledajući mene. To je trajalo beskrajno dugo i onda se concert završio i kada sam pošla da izađem udarila sam u njih dvojicu I onaj koji se zvao Nikolas, koji je bio manje stidljiv i više samouveren, pitao me je na oksfordskom engleskom.

– Vi ste sinoć pili vino u našem motelu?

Bilo je to bezobrazno pitanje i ono je bio njihov dečački test da li je naš ponovni susret sudbinski ili nameran.

– O čemu vi, mladi gospodine govorite – pitala sam drsko i otegnuto sa kembridžkim engleskim koji je zanosio na ruske stepe.

– Nikolas, moj prijatelj Sebastijan Brejn... nemojte da mislite da smo nametljivi ali videli smo vas sinoć, i voleli bi zbog te sudbinske zgrade da vas pozovemo na vino.

Gledala sam ih zapanjeno trudeći se da to ne naruši moju sanjivu pozu koja je trebalo da odaje nezainteresovanost, a milinu.

– Nađa, Nađa Kolontajev... – rekla sam pružajući ruku u ljubičastoj velurnoj rukavici moje prabake.

Nikolas i Sebastijan su možda slušali Spajs Girls ali su vrlo dobro znali kako se dami ljubi ruka. Uz lak naklon, približivši svoje usne centimentar od moje ruke oni su jedan za drugim pokazali raspoloženje da se igraju jednog drugog prostora I vremena.

– Pođite sa nama na vino u “San Marko”. Tamo je naš prijatelj Danijel i on bi voleo da vas upozna...

Uz opravdanje da imam malo vremena, pristala sam da sa njima popijem vino. I već posle petnaest minuta sedeli smo u malom kafeu za okruglim stolom gde nas je dočekaao David Ofils koji je bio iznenađen. Dok sam pila čašu crvenog vina koje su dečaci očigledno pili svako veče gledala sam ih trudeći se da govorim što manje i što nejasnije, a da oni kažu što više i da ne primete da ćutim.

Nikolas je pričao najviše. On je bio tamno plav, više smeđ i imao je plave oči. Kao nadobudni devetnaestogodišnjak bio je svestan svoje privlačnosti za devojke. Sav je bio u svojoj bikovskoj energiji, preteran, šarmantan i agresivan.

Sebastijan je bio plav i tih. Oči su mu ličile na katoličke vitraže, a koža mu je bila kao u devojčica. Za razliku od Nikolasa, koji je upisao pravo, Sebastijan je studirao slikarstvo.

Nasuprot njih, Dejvid je bio crn sa crnim očima i ličio je na Sicilijanca. Bio je lep na sasvim treći način. Studirao je istoriju I bio opsednut mačevanjem i drugim borilačkim veštinama. Uživala sam prelazeći pogledom sa jednog na drugog. Sasvim nenadano tik pred moju tridesetu, osetila sam poplavu zadovoljstva koja je proisticala iz njihove mladosti. Samo jedanput primetila sam pogled nekog gospodina srednjih godina koji me

gledao upitno. Moja bunda i šubara i njihov dečaćki izgled sa ruksacima povećavali su razliku od desetak godina koja se meni činila ogromna i zabavna.

Kada su počeli da me pitaju šta radim shvatila sam da je vreme da odem. Odgovorila sam da sam muzikolog i da je moje vreme isteklo. Ustala sam naglo i rekla:

– Vi dečaci možete da nastavite da pijete, a ja moram u hotel.

Nikolas, David i Sebastijan su tražili opravdanje da me opet vide što sam odbijala, a onda na kraju ostavila broj moje sobe u Danijeliju i izašla u oblaku Šanela 5.



Celu noć sam se vrtela po preširokom krevetu i piljila u luster od plavog murana. Najdosadnije su takve noći kada od ljubavnog nemira ne možete da spavate, a istovremeno vam iščekivanje ne da da u glavi idete napred ni nazad. Nisam bila sigurna šta želim od Nikolasa, Davida i Sebastijana. Čas mi se činilo da mi se dopada jedan, čas drugi, čas treći. Nikolas je bio najprivlačniji, Sebastijan najnežniji i najtopliji, a David najnametniji...

Sa ovom trojicom dečaka nije se moglo ništa ni u mislima odvojeno. Nisam htela da maštam o njima, ni o Nikolasu čija mi se energija dopadala najviše. Već dugo, od svoje petnaeste godine ne maštam o muškarcima, ne zamišljam ih unapred. Na kraju februara te godine, zamorena maštanjima o mojoj platonskoj ljubavi sa plavim očima i plavim loknama, shvatila sam da mišljenje unapred uništava stvarnost koja sledi.

Preterane želje i romantične slike ljubavi unište budućnost, pokvare je i spreče. U toploj februarskoj noći mog sarajevskog stana shvatila sam da se želja za ljubavnikom mora ograničiti, obuzdati, svesti na prostu misao da bi bila ostvarena. Mora se naglo kao hirurškim nožem odstraniti sva ta užarenost i preteranost velike želje i ljubavnik, ljubav ili romansa se mora poželeti prosto i kratko, jasno i ne iz dubine srca, jer se inače neće ostvariti.

Otkako sam to shvatila, bila sam uskraćena za beskrajno draga i duga maštanja, ali su se sve moje želje ostvarivale.

Poželela sam Nikolasa, kratko, suzdržano i površno.

Da bi ušli u moj život ova tri dečaka su morala biti izbačena iz mojih misli, ali gonjena nemirom njihove mladosti i dečaćke lepote ja sam besomučno počela da prevrćem sve moje zimske ljubavi. Duboko zadovoljna što je moja najveća tragedija vezana za proleće, a ne za zimu (pa je se nisam morala sećati) primetila sam kako me mladi Nikolas Brant podseća na Djulijana.

Djulijano je moja prošlogodišnja zimska ljubav. Mafijaš sa skijanja, razbarušeni, uobraženi, muževni obijač u koga sam se zaljubila na pretposlednjoj kristijaniji jedne januarske nedelje.

Djulijano i Nikolas mnogo liče, ili preciznije Nikolas izgleda kao mladi Djulijano samo je imao bolju porodicu i respektabilne koledže. Djulijano je siromašno dete sa juga Italije koji je sve postigao sam sa svojih deset obijačkih prstiju i prelepim licem kojese ženama dopada.

Ne volim ženskaroše ni zavodnike. U posedovanju njihove ljubavi nema ničeg posebnog, ali Djulijano je moj jedini ljubavnik kriminalac, a u zimu čovek može voleti samo sportiste, mafijaše, pilote...

Zima je hladna, depresivna i priziva misli o smrti. Zato zimski ljubavnici ne smeju biti intelektualci, melanholici, slikari, pisci... Idealan zimski ljubavnik je lep, zavodljiv, ne preterano pametan, jak i bezobrazno ljubavno silovit i napadan. Djulijano je bio takav.

Odbijala sam ga svih dvadeset dana skijanja a on je svojom zavodničkom kič strategijom prepunom cveća i besmisleno skupih poklona i mandolina uspeo da me ubedi u silinu preteranosti svojih osećanja.

Zamorena tom zimom, punom strahova i nemira, Djulijano je došao kao energetske napitak u moj monoton život. Sve je bilo pogrešno Santa Lućija, besmisleni starački

skijaški centar u kome nije bilo nikog ispod pedeset godina, hladna skupa soba i loša vina. A onda je utrčao Djulijano veseo i bučan sa koferom novca.

Volela sam kada bi moji muškarci vukli sa sobom kofer novca I nikada ne bih pitala za njegovo poreklo. Sa koferom novca moglo se sve i Djulijano je pristao da ga troši na moj ludački eksperiment poetizacije kriminalca.

Djulijano je krao sve i svašta i voleo je rulet. On je mi pokazivao kako se obijaju radnje i stanovi, a ja sam njega pokušala da prevaspitam kroz intenzivan kurs poezije. Smatrala sam da će moje uporno i stalno čitanje pesnika od Tenisona do Eliota, od Marvela do Frosta, od Dantea do Njegoša probuditi u njemu duševnost koja će ga primorati da postane uzoran građanin. Ali ništa se nije desilo. Djulijano je i dalje pljačkao i kockao se i samo je znao napamet puno evropskih i američkih pesnika kao nijedan prosečan profesor književnosti. Na kraju, posle dva meseca naše ljubavi, pred prvi dan proleća ostavila sam Djulijana. Spakovala se i otišla ostavivši mu pisamce u kome sam ga molila da mi se do iduće zime ne javlja i da me ne traži.

Isteklo je bilo vreme za zimskog ljubavnika, u proleće Djulijano se nikad ne bi uklopio. Bio je sirov za proleće. Njegova primordijalna energija rušila bi krhke i nežne, sasvim idilične slike proleća. A i bilo mi je dosta, počela sam suviše da uživam u keseru i barovima punih ostarelih zvezda koje su volele Djulijana.

Iza mene i Djulijana ostalo je sasvim malo dodira, dosta udvaranja i obožavanja. Pa ipak Djulijano je bio moj dobar test da sam počela da gubim sve moralne skrupule. Bilo mi je svejedno što Djulijano krade, ili kad bolje razmislim to mi je bilo jedino zabavno kod Djulijana... Njegova crvena mazda koja se začas pretvarala U porše a čas u mercedes... Njegovi ukradeni roleksi... Njegov nepodnošljivo smešan miris tela koji je postizao tako što je mešao bar tri parfema.

Iznenada kroz sasvim punu tišinu začulo se lupanje na vratima. Jako i kompromitujuće. Bezobrazno i preglasno.

– Nina, otvaraj! – urlao je vidno uzbuđen muškarac. Baš kada sam ogrnula svoj penjoar boje alžirskih breskvi i sasvim laganim korakom krenula da objasnim tom preglasnom muškarcu da je pogrešio sobu, a možda i hotel, glas mi se učinio poznat. Odškrinula sam vrata i ugledala Djulijanija sa buketom žutih ruža i vinom kjanti.

– Nina, kara, što ne otvaraš, ja sam tvoj Djuli...

– Ti nisi normalan, rekla sam ti da se ne pojavljuješ do iduće zime...

– Pa, Nina, sad je iduća zima...

Zamislila sam se tren, a onda odgovorila:

– Za koji dan će biti iduće proleće... gde si bio dosad?...

– Nina, kara, (govorio je jedva hvatajući dah i ljubeći desnu ruku dok su mu se ruže vukle oko kolena koje je ponizno držao na podu)... bio sam u zatvoru... velik posao, pet meseci...

Djuli je bio nepodnošljiv. Znala sam da neću uspeti da ga izbacim do jutra, prvo je recitovao Bajrona, pa Tenisona i kad sam mu rekla da može da provede noć klečeći pored mog kreveta I ljubeći mi ruku, on se odobrovoljio. Volela sam da to tražim od zimskih ljubavnika. To je bio početak, inicijacija za bilo koju zimsku ljubav.

Djulijani je uvek na to pristajao i radio je to sa potpunom predanošću i zahvalnošću. Za vreme naše kratke romance dozvolila sam mu samo pet dodira, sasvim kratkih i izrežiranih I on mi je bio zahvalan, sasvim uveren da ću jedne zime biti njegova.

Privukao je svoje mišićavo telo mom krevetu, stavio ruže pored moje glave, pokorno kleknuo i čekao da se skinem i legmen da bi mi uzeo ruku da je ljubi. Igra je bila jednostavna i uvek sam je izvodila sa zimskim udvaračima – on je morao celu noć budan da kleči i ljubi mi ruku. Samo ruku. Nije smeo da dodirne nijedan drugi deo moga tela. Ako bi u obožavanju dočekao jutro onda bi imao pravo da bude moj ljubavni pratilac za jedan zimski dan, ako bi naprotiv zaspao i ja bih ga u tome uhvatila (ili bi, ne daj bože, primetila prenuvši se iz sna da je njegovo obožavanje usahlo, a preteranu ljubav zamenila dosada), imala bih pravo da ga trajno proteram do iduće zime.

Ostavila sam malu lampu od žutog murana na podu da baca svetlost na moju ruku i Djulijanijevo lice. Legla sam, zatvorila oči i predala mu svoju ruku.

Dok sam udisala miris žutih toskanskih ruža i slušala njegovo veliko srce kako prebučno i prebrzo troši svoje otkucaje sećala sam se Georgijakisa, moje potresne januarske, njujorške ljubavi. Dok sam začudo opuštena tonula u san mislila kako je to čudno da je Djuli iako kriminalac jedan od retkih zimskih ljubavnika koji je ovaj test ljubavne inicijacije prihvatio sa radošću i pokornošću, dok je Georgijakis, iako sveštenik, pao pa njemu.

Mnogo sam volela Georgijakisa i mislila sam da ću postati popadija.

Kada smo se jednog vetrovitog zimskog dana sreli u malom parku nedaleko od raskrsnice 1. avenije i 13. ulice, nisam znala da je on pravoslavni sveštenik. Tada je on bio postdiplomac na univerzitetu Svetog Vladimira i bio je najpoverljiviji Mejendorfov čovek.

Sedeo je na jednoj klupi i hranio vevericu. Bio je crn, srednje visine, jakog i mršavog tela i oči su mu iako tamne sijale kao jako svetle. Posmatrala sam ih iz daljine od nekoliko metara gde sam umorna od pešačenja neveselo grizla svoj sendvič sa tunjevinom. Veverica je za razliku od drugih njujorških veverica bila mila i pokorna. Iznenada, veverica je poskočila i dotrčala mi u krilo.

Tako smo počeli da razgovaramo. On je govorio o svom rodnom Solunu, svojoj ličnoj veverici, uverenjima, Svetom Vladimiru i najviše filmovima Džona Forda. Ja sam mu rekla da sam Mara izbeglica iz Hercegovine i izmislila sam potom celu mučeničku genealogiju.

Georgijakis je bio netipičan zimski muškarac. Ponosan, pametan, ali previše žustar i prilično nekonvencionalan za sveštenika. Kao dva pravoslavca sličnog filmskog ukusa, zbližili smo se u Njujorku i meni se iznad svega dopadala ideja da posle niza nesrećnih ljubavi završim kao grčka popadija. Dopadalo mi se njegovo kontrolisano ludilo i to što se ponašao kao lik iz filma. Objavio je našu veridbu i pre nego što me je prvi put poljubio. Čak je iz jedne ulične govornice u Grinič Vilidžu telefonirao grčkom patrijarhu da ga informiše da se ženi, lepom Marom srpskom izbeglicom iz Trebinja. Naša privlačnost je bila ogromna i uzajamna. Neposredno pošto je nekim Kinezima iz kineske četvrti objašnjavao pravoslavni zen poljubio me je. Sa njegovim prevrelim i naglim zimskim poljupcem u moja usta je ušlo i mnogo hladnog njujorškog vetra od koga sam se smrzla i isprepadala.

A onda, kada je već bilo sasvim izvesno da ću se najzad udati, on je 14. februara pokisao i smrznut upao u moju sobu u 13 ulici sa vevericom u džepu. Bila sam zapanjena i pitala sam ga šta radi.

– Ne mogu više ni jednu noć bez tebe – rekao je i kleknuo pred mene, nosebno posvećen obožavanju mojih kolena.

Ja sam se vratila u krevet i potom zahtevala od njega kao sad od Djulija da obožava moju ruku, a on je mokar i hladan legao pored mene i počeo sa nekom animalnom glađu da grli moje grudi, noge i da se pribija uz mene. Bila sam iznervirana tom brzinom i bezobrazlukom i gurnula sam mog sveštenika na pod... On se tresao i rekao da nije imao ženu sedam godina i da će sada među nogama dobiti jake bolove jer sam prekinula njegovo uzbuđenje. Gledala sam ga preneraženo nekoliko sekundi i potom mu strpala vevericu u džep i izgurala ga iz sobe.

Ko nije bio spreman da kleči dok se udvara, šta bi tek radio posle pet godina braka – mislila sam tada. I tako sam iz mog života oterala dobrog sveštenika Georgijakisa tamne duge kose, naročitog verenika Mejendorfovog koji nije mogao da obuzda svoje strasti. Zanimljivo, da kada uporedim sva moja zimska iskustva od platonskih do taktilnih, ne pamtim da je neki muškarac u eri side pokazao toliko nespremnosti da čeka na moje telo. Georgijakis je noćima sedeo u svom ševroletu parkiranom ispod mog prozora čekajući svoju šansu, ali mu je nisam nikad dala. Animalna strast ovog lepog i inače duhovnog čoveka i njegova tvrda i prebrza žegća za mojim telom, odbila me je od njega i uništila svu požudu u meni.

IV

Sasvim naglo, u 6 i 30 jaka psotka nekog gondolijera me je probudila iz sna ugledala sam Djulijana kako hrče na mojoj ruci. Bilo mi je smešno i bila sam zadovoljna. Umesto da se izvičem na njega i izbacim ga iz sobe strpala sam ga u krevet i ušuškala u svilene jastuke, a ja sam se obukla i otišla da popijem kafu.

Dok sam laganim koracima obilazila hotel prvi put sam mislila da mi je žao Georgijakisa. Trebalo je da mu oprostim, zbog njegove daljine prema ženama bio je tako nespretno, a ne kao Djuli koji stalno ima žene i onda može da izdrži sva iskušenja. Jutros, bilo mi je sve to smešno. Iznenada, bledog i drhtavog ugledala sam Nikolasa.

– Nikolas, šta radite zaboga ovde tako rano?

Okrenuo se naglo i pogledao me sa izrazom mešanog oduševljenja i očaja.

– Gledam u vaš prozor... Celu noć vam gori svetlo, Nađa...

– Kakve su to ludosti? Dođite da popijete sa mnom toplu čokoladu kod Luidija.

– Ja bih radije konjak, nisam dete...

Gledala sam ga bledog i smrznutog kako korača pored mene. Tako smrznute udvarače nisam videla još od Moskve 1994. Kada sam paralelno izlazila sa predsednicima desne i leve partije ruske Dume. U Moskvi je tada bilo – 25 i trгови su bili okovani u led.

Radila sam to kao turistički eksperiment, mereći strastvene potencijale jednog i drugog. Levi me vodio da vidim balzamovanog Lenjina, Staljinove visoke i široke zgrade, muzej revolucije.

Desni u Sergejev Pad, Beli Dom, i u sve moskovske muzeje i crkvice. Ovaj Levi bio je smešan, ovaj desni je odskora Desni. Onda sam jedno veče zakazala obojici na stanici Kijevskaja i oni su me na – 25 čekali tri sata. Sasvim zaklonjena, iz zgrade preko puta gledala sam koji će pre odustati. Sakriveni ispod šubara sa različitim značkama na reverima oni su zapanjeno, ne govoreći gledali jedan u drugog i čekali, a onda su počeli da se svađaju oko procedure u Dumi i na kraju su otišli zajedno sasvim zaboravivši na mene. Vratila sam se sama u hotel Rosija i pojela vruć boršč i salatu od papaje.

Za razliku od ta dva pedesetogodišnjaka, Nikolasa mi je bilo žao. Sedeo je preko puta mene i crvenilo mu se vraćalo u obraze. Gledala sam ga kako smešno pije Henesi imitirajući zrelog muškarca.

– Da li često pravite takve ludosti, Nikolas?

– Ne budite okrutni prema meni, Nađa, ja nisam mogao znati da ćete me ugledati... sklonio bih se do devet...

– Nikolas, vi ste lep i jako mlad mladić i...

Ustao je naglo i besno i čaša sa Henesijem je pala na pod i razbila se.

– Nemojte tako da razgovarate sa mnom, Nađa. Ako sam vam smešan, odmah odlazim.

Prvi put u životu povukla sam jednog muškarca ili bolje rečeno dečaka za rukav.

– Sedite, Nikolas, niste smešni...

– Dopadam vam se?

Gledao me je upitno i dalje spreman da ode. :

– Dopadate mi se, ali ste premladi.

Nikolas je ponovo krenuo da ustane i ja sam ga sada naglo povukla za nogavicu osetivši tako njegove napete nožne mišiće.

– Smirite se, Nikolas, rekla sam da mi se dopadate.

– Nikada ne bih rekao da ste takav malograđanin Nađa, da se bavite godinama...

Nisam znala šta da odgovorim. Nikolas je bio moje sasvim novo iskustvo, nikada nisam volela dečaka. Uvek do tada imala sam imala posla sa vršnjacima, nešto starijim ili mnogo starijim muškarcima.

Moj najstariji udvarač bio je jedan prominentni slikar ex Jugoslavije. Kada sam prvi put došla u njegov atelje bila sam mlađa nego Nikolas sada, a on je imao 64 godine. Atelje je bio u zidinama dubrovačkog starog grada i imao je nekoliko nivoa i puno besmislenih prostorija i skrivenih kutaka. Kada sam ga pitala zašto je atelje tako besmisleno projektovan on je, sed i besan, jak i crven u licu rekao:

– Moja majka Lucija i moj otac vodili su ljubav I kada je ona bila visoko u drugom stanju i ja sam se zbog toga osećao nesigurno u svojoj posteljici plašivši se da će mi je otac od prodiranja pocepati. Od tada, stanove i ateljee projektujem sa skrovištima u kojima mogu da se šćućurim.

Nisam znala da li da se smejem ili da pobegnem. Tada nisam ni pretpostavljala da on imitira Pikasa, već sam naivno uživala u njegovoj ludosti i erotomaniji.

Tada sam bila virgo in takta i dopadalo mi se što je toliko stariji. Noćima sam zamišljala kako me obučenu u beli svileni kombinezon miluje, a potom slika. A onda kada me je jedno popodne posle dugog i upornog obožavanja, kada je ostalo da samo oboji ruku na mom portretu, zamolio da se skinem i stavim ruku među njegove noge. Ja sam uplašena i zgađena banalnošću njegove staračke pohote istrčala i više se nikada nisam vratila ni njemu ni njegovoj slavi.

Gledala sam Nikolasa. On je pričao o Kembridžu i svom koledžu. Bio je lep i dopadao mi se više nego bilo koji muškarac poslednjih godina, ali šta bih sa njim... Istovremeno mi se dopadao I bila sam užasnuta pomišlju da imam toliko mlađeg ljubavnika. Od detinjstva sam mrzela film Diplomac jer mi je stvorio inhibicije prema mogućnosti da imam puno mlađeg ljubavnika. Uvek je postojala mogućnost da po osvajanju mladić oseti prezir i da se vrati svojoj mladoj devojci.

– Da li imate devojkicu Nikolas?

Gledao me je nekoliko trenutaka kao da je ispitivao da li sme da me slaže, a onda je naglo na sto izvadio svoju fotografiju i njegove devojke Dženifer. Blago sam nagnula da je pogledam. Dženifer je bila plava I pegava, lepa i očigledno je držala do sebe iako joj grudi još nisu bile sasvim izrasle.

– Lepa je – rekoh pokroviteljski.

– Od naše petnaeste smo zajedno, Dženifer i ja smo jedno drugom prva ljubav...

Nikolas je onda uzeo fotografiju, pocepao je i zapalio u pepeljari.

– Idem na doručak, rekla sam i ustala.

– Pođite danas sa mnom u Veronu?

– A šta ćemo u Veroni?

– Želim da vas poljubim u Veroni. Ništa više ne tražim od vas, samo jedan poljubac u Veroni ispod zvaničnog balkona Romea i Julije.

– Užasno ste detinjasti Nikolas, poći ću sa vama u Veronu, ali taj poljubac zaboravite.

– Nadam se da će Sebastijan i David ići sa nama?

- Moraju li?
- Plašim se da je to moj uslov Nikolas... Rekla sam I krenula ka vratima.
- Budite na parkingu na izlazu u 12... Sva trojica...



Od jedanaest do dvanaest morala sam da slušam Djulijanijeva izvinjenja i objašnjenja da je premoren zbog pljačke u Veneciji. Ponizan i znojav objašnjavao mi je da on zna pravila ali da me poziva da odemo u našu Firencu, u hotel Del Arno i da će klečati sedam noći i neće zaspati.

– Hrkao si Djuli!

Rekla sam i dodala da je to nemoguće i da idem u Veronu.

Djulijano je tada izvadio narukvicu od ametista i kleknuo ljubeći mi ruku i pozivajući se na Dilena Tomasa. Nije shvatao da Tomas nije prigodan za udvaranje.

Pogledala sam prelepu, neosporno ukradenu narukvicu I bacila je kroz prozor u kanal. Djuli je počeo da psuje na italijanskom i istrčao no nju. Gledala sam kroz prozor kako nekom jadnom gondolijeru plaća u dolarima da je izroni. Smejala sam se u zadovoljstvu što se pokazala ispravnom moja misao da Djuli nikad sam ne bi skočio u prljav i hladan kanal.

Spremila sam malu putnu torbu, presvukla se u braon nerc I stavila maramu i naočare kao Hičkokove junakinje. Gliser taksijem sve do renta kara, Djuli je išao za mnom a onda kada je video trojicu mladića kako mi prilaze prenerazio se. Ja sam ih upoznala i potom se nagnula i sasvim tiho na veliko i lepo Djulijanijevo uho rekla:

– Nemoj da dolaziš iduće zime. Gotovo je.

Djuli je na tu rečenicu zaplakao kao malo dete i deca su bila zgranuta, nisu navikla da tako velik mačo muškarac plače. Nisu znali da on voli da plače jer sam mu jedanput rekla da je tada najlepší.

– Ko je on? – pitali su.

– Djulijano, moj zimski muškarac, pljačkaš – odgovorila sam i primetila njihove zgranute poglede. Vozili smo se u tišini. Tek malo Hendla i široki italijanski autoput. Dečaci su bili tihi, valjda još pod impresijom uplakanog pljačkaša. Ne sećam se tačno dana od koga sam postala okrutna, ali bilo je posle moje velike ljubavne nesreće. Od tada sam znala da se neki muškarci moraju naglo oterati jer u suprotnom život jedne dame se pretvara u pakao.

Vozila sam brzo i naglo kočila. U svakoj okuci setila bih se svoje druge zimske ljubavi i ostavila bih je kao istrošen pejzaž. Mnogi muškarci broje žene kao ulovljene patke po tome koliko su ih imali, a ženska računica je drukčija. Žena jednostavno računa sve osvojene muškarce i slaže ih u svoj mentalni dnevnik kao cveće u herbarijum. I tek tad ih obožava i prevrće po glavi. Sada sam se sećala moje sasvim prve ljubavi – Slavka. Ja sam imala pet, a on šest godina. Stajali smo u dvorištu malog, šarenog sarajevskog obdaništa na koševskom brdu.

Imala sam kikice i plavi kaputić. Slavko je bio sam u kapi I sivom kaputu. Nije bilo snega, tek puno golubova i trulog lišća po hladnom betonu. Onda mi je Slavko prišao, povukao me za kikicu i smejući se otrčao. Nikada posle nisam osetila toliku sreću. Ja sam bila izabrana i tada sam prvi put shvatila koliko je važno da ljubav bude uzajamna. Sva radosna, ispričala sam to majci, baki, dedi nisam. A onda naglo, kad sam u prevrtanju i prepričavanju te misli uživala kao u toploj zimskoj kadi, ugledala sam se u ogledalu I prenerazila. Bila sam jako mala, strašno mala ni do pola ogledala. Shvatila sam da je moja ljubav nesrećna i da Slavko i ja dalje od tog povlačenja kikice ne možemo ići. Za nas nije čak ni poljubac.

Briznula sam u jak plač i plakala sam celi sat ili dva. Baka, mama i tetka su pokušavale da me uteše ali utehe naprosto nije bilo. Na kraju tetka je rekla da ću tog Slavka zaboraviti za sedam dana. Odbila sam da više idem u obdanište, nisam htela da ga više ikada vidim kad nismo mogli biti muž i žena. A to nismo mogli. Potajno, svi su mislili da je moje ponašanje čudno i smejali su se, a ja Slavka nikada nisam zaboravila.

Ponekad bih u retrovizoru gledala Sebastijana i Nikolasa kako svako na svoju stranu pilji u zelene natpise na autoputu.

Vrtila sam kao kompjuterske fajlove moje zimske ljubavi I onda se setila Vlade – provincijalca. Vladu sam upoznala kao šesnaestogodišnja devojka u zagušljivom autobusu između Ploča I Dubrovnika. Moja prijateljica Zorica i ja smo išle u hotel Ekselzior u Dubrovniku da se odmorimo na zimskom raspustu. Vlada je bio iz nekog malog srbijanskog mesta i bio je lep. Izgledao je kao američki marinac i bio je u pratnji jako ružnog druga. Na moju radost, njegov ružniji drug se zaljubio u moju lepšu prijateljicu, a Vlada u mene. Bilo je to u trenutku kada se prvi put ukazalo more. Vlada je video moj osmeh zbog nenadanog plavila i zavoleo me.

Provincijski patetičan po buri dolazio je sa Pila sa crvenom ružom i čekao me po celi sat, a potom vodio u gradsku kafanu na čaj, gde sam mu objašnjavala razne ludosti koje su njega oduševljavale. Rekla sam mu da nisam spremna za ljubav jer me jedino zanima da odem džipom u Indiju, a potom da usvojim malu crnkinju. Ispod stola gradske kafane dodirnuo je kolonom moje golo koleno i bio je srećan da tu sliku može poneti u svoje malo mesto ravno i puno niskih okrečenih kuća.

Predzadnji dan rekla sam mu da ćemo se videti u ovoj istoj kafani 2000-te na današnji dan u podne. Vlada me je zamolio za samo još jednu šetnju u okolini mog hotela. I kad smo kroz mrak, blago slan vazduh i oštro dubrovačko šiblje tražili pogodan proctor za ljubljenje on se okliznuo, povukao me, zemlja se odronila I zamalo smo oboje završili u provaliji. Vlada je bio izgreban i krvav, a ja besna. Nije mi se toliko dopadao da bih s njim umrla– naprotiv, naglo su me nervirali njegovi crveni obrazi, lalinsko odugovlačenje i sporost misli. To zimsko toplo večer shvatila sam da mlada dama ne treba da ide u šiblje ni sa kim za koga nije sto posto uverena da je čovek njenog života.

– Pazi, Nađa, promašićeš izlaz za Veronu – rekao je Nikolas I dodirnuo me po ramenu.

– Zašto te je onaj pljačkaš zvao Nina? – pitao je Sebastijan stidljivo.

Usporila sam vožnju i gledala Sebastijana u oči preko retrovizora.

– Ne treba dama svakom muškarcu da kaže svoje pravo ime, zar ne, Sabastijane?...

Sebastijan se složio. A ja sam panično gledala u svoju torbu gde se krio plišani zeleni tefter u koji sam uredno zadnjih pet godina, beležila imena muškaraca i lažna imena kojima sam im se predstavljala.

Pre pet godina bila sam u Londonu i padao je sneg. Haš Park je bio sav u belom za Ramazan. Ušuškana u pernatu jaknu sa vokmenom na ušima šetala sam i uživala u praznom i mirišljivom parku. Prvi put sam zimi bila ovde. Otišla sam u Hajd park korner da slušam govornike. Prišao mi je jedan oniži muškarac tamnije puti i pitao me kako se zovem. Ja sam mu rekla svoje pravo ime I on ga je ponavljao smešno izvitoperujući njegovo zvučanje. Onda su došla njegova dva prijatelja takođe tamna i pričljiva i pozvala me na piće. Odbila sam i krenula stazicom ka zaleđenom jezeru Oni su pošli za mnom. Kada sam ja ubrzala i oni su ubrzali, onda sam trčala a oni su me stigli i bacili u sneg i počeli da mi cepaju odeću i urlaju moje ime. Nisam osećala sneg koji je dodirivao moju kožu samo sam se histerično koprcala pod pritiskom tela koja su me razvlačila. Onda se

začula pištaljka. Oni su psovali na meni nepoznatom jeziku i pobjegli ostavljajući krupne tragove u snegu. Kroz sumrak koji je pao po parku videla sam dva "bobija" kako mi prilaze.

Od tada nikome ne govorim svoje ime. Ta trojica nasilnika nisu uspela da prodru u moje telo i ostavili su mi tek nekoliko ogrebotina i dve masnice ali su uzeli moje ime. A kad neko poseduje vaše ime onda poseduje i vašu suštinu. Može da vas priziva, doziva, ogovara, proklinje ili poklanja nekom drugom. Isprepadana ovim događajem kojim sam platila znatiželju da vidim uličnu demokratiju shvatila sam koliko žena ostaje prekinuto u svom putu do onog jednog idealnog muškarca ili bar u onih nekoliko dobrih, lepih i ne baš savršenih muškaraca kome su bile spremne da se predaju.

Od tada, kao protiv uroka, svoje ime krijem kao Hičkokova Marpi i rešila sam da ga poklonim samo svom mužu pošto nevinost više nisam posedovala.

Verona je začudo bila vetrovita i prazna. Na pijaci Erbe nije bilo nikoga u kasno posle podne. Sebastijan i David otišli su da se raspitaju za dobar restoran dok smo Nikolas i ja krenuli ka Julijinoj kući. Nije bilo turista, ni pasa, oblaci su bili sivi i niski. Nikolas se branio od vetra mrkim pogledom ušuškan u svoju karo jaknu. Gledala sam kako mu kratka kosa leprša na vetru i poževela sam da me poljubi. Nikolas me gledao ispitivački četiri sekunde a onda sasvim polako prišao, gurnuo me uz zid Julijine kuće i počeo da me ljubi.

Bio je to lep i dug, možda predugačak poljubac dok smo se vrtili po Julijinom zidu i dok je on kroz moju bundu pokušao da zapamti moje telo. Vatra mi je udarila u obraze i zadihana i počupana mislila sam dok sam ga lagano gurala od sebe kako Nikolas iako ima devetnaest godina zna tajnu koju mnogi muškarci ne nauče do groba. Nikolas je znao da prepozna trenutak kada treba da poljubi ženu.

Većina muškaraca uradi to prerano ili prekasno ne osluškujući ženinu želju i strast, već naprosto baveći se tim da se ta prva prepreka pređe ili da se još malo odgodi.

U tom vremenu koje pripada prvom poljupcu dvoje ljubavnika, postoji samo jedna sekunda u kojoj je poljubac idealan, a sve ostale sekunde ga čine pogrešnim i mogu uticati na dalji nesrećan tok ljubavi.

Većina zimskih muškaraca je prebrza u prvom poljupcu i na taj način ga žena odmah odbije. Za razliku od ovih prebrzih postoji masa nesigurnih i isprepadanih muškaraca koja sve upropasti odlaganjem. Princip je jasan kako do greške dolazi – muškarac umesto o ženi ispred sebe misli o sebi i procenjuje kada da joj priđe usnama. Ovi superiorni i uobraženi koji žure ili ovi nesigurni i iskompleksirani koji kasne možda i mogu svojim daljim tokom poljupca ubediti ženu u silinu i lepotu svoje ljubavi, ali će joj definitivno uskratiti onu puninu radosti koje poklanjanje prvog poljupca u pravom trenutku donosi.

Nikolas je znao formulu koju je mogao čuti od svog oca – engleskog aristokrate ili se naprosto rodio sa njom, znao je da postoji trenutak kada žena poželi da je muškarac poljubi. To se može videti po drhtaju njenih usana, širini njenih zenica i disanju koje prestaje. Ali to nije pravi trenutak da joj on priđe, on mora sačekati četiri sekunde koje izgledaju duge kao večnost u kojima žena ili devojka pada u telesnu nemoć od očajanja da mu se možda ipak ne dopada i da je neće poljubiti i tek tada mora da je poljubi. Ova lagana lomljivost koja u tim trenucima napada telo, inače prožeto strastima i požudom, stvara u ženi potpuni osećaj zadovoljstva, ispunjenosti i ushićenja koji je nagone da se sva preda muškarcu koji joj je poklonio ovakav prvi poljubac.

Oni muškarci koji ženu poljube u trenutku njene želje stvaraju u njoj utisak superiornosti i samozadovoljstva od koga se žena zatvara u sebe i nije u stanju da voli. Onaj muškarac koji je poljubi prekasno stvara u njoj osećaj samilosti i sažaljenja i bratske naklonosti, a u najgorem slučaju smeha. Najzad, onaj muškarac koji ženu poljubi mnogo pre te idealne sekunde osuđen je da bude tretiran kao primitivan i navalentan, ljubavni profesionalac koji u ženi razvija osećaj besa i tera strast i požudu iz nje.

Pala je kiša na Veronu.

Nikolas me je uzeo za ruku i poveo prema čajdžinici u blizini. Vreli i zadihani pod pritiskom sitne i hladne kiše sedeli smo jedno naspram drugog u praznoj kafanici i gledali se. Nikolas je disao teško i gledao me sa pogledom lakog bola kao da me gubi. Ja sam Nikolasa posmatrala sa strašću i zadovoljstvom kao Velaskezovu Veneru u londonskoj Nacionalnoj Galeriji. Tu sliku apsolutne lepote sam volela najviše na svetu i stalno sam joj se vraćala. Njene boje i linije, ne samo jednom, naterale su me u dubok i težak plač zbog nemogućnosti da je posedujem. Posle desetog dolaska ovoj slici potpune, bezobrazne i nežne lepote, shvatila sam da se takvo zadovoljstvo ne može posedovati i naučila da je volim nemajući je, prevrćući je po mislima češće nego sve zimske muškarce zajedno.

Nikolas je bio idealan zimski ljubavnik, ali ja nisam želela da se naša tela više od ovoga približavaju.

Ovako ispunjena lepota je bila dovoljna. Nikolasova mladost je stvarala u njemu iluziju da možemo ići dalje od toga, ne shvatajući da bi to uništilo savršenstvo koje smo imali prislonjeni uz grub Julijin zid.

Razmenivši dah i kao slepci u mraku sopstvenih kapaka opipavajući jedno drugo mi smo bili savršeno srećni. Nikolasova infantilna nervoza i želja da me potpuno poseduje me je nervirala i moj idealan zimski muškarac mi je svojom ljubavnom netaktičnošću išao na živce. Lep i nervozan od idealnog zimskog ljubavnika Nikolas se za tren pretvorio u dečaka čija je požuda za mnom ličila na strasnu želju da u svom koledžu bude najbolji košarkaš sa najviše trojki.

Iznenada, osetila sam nesavladivu potrebu za Sebastijanom I Davidom. Želela sam da ih imam sve na okupu i tek to popodne, dok sam svojim nedavno užarenim usnama prinostila bejls, shvatila sam da potpunu radost sa ova tri mladića imam tek kada su sva trojica uz mene. Nedostajala mi je, pre svega Sebastijanova duševnost i krhkost, njegova hipersenzibilnost koja ga je udaljavala od muškarca I približavala anđelima. A kada oseti svu lepotu muškarčevog tela, žena traži anđela.

Kroz prozor ugledala sam Davida i Sebastijana kako mokri jure da nam se pridruže. Nikolas je bio očajan, a ja srećna. Dok su prilazili u Sebastijanovim očima videla sam ljubomoru i osetila sam u grudima strašnu bol da sam možda pogrešila i da sam morala njemu podariti prvi poljubac.

Padao je sada i mrak na Veronu i krenuli smo nazad u Veneciju.

Dečaci su spavali, osim Nikolasa naravno. On je piljio u cestu ispred. U mrak u kome nije imalo bog zna šta ni da se vidi. Razmišljala sam kako je čudno da sam iz zime u zimu postajala drukčija. Sećam se svoje prve prelomne zime mislim da sam bila na kraju gimnazije. Već tada su neke Sarajke razmišljale o udaji, a ja sam se zaluđivala filozofijom i ezoterijskim tekstovima dalekog istoka. Sve je to bilo posledica mog jakog straha od smrti koji je Sarajevo gajilo i podgrejavalo. Sasvim daleko od odgovora o smislu života ja sam smrt volela da provociram i nipodaštavam. Tu zimu dopadao mi se jedan pesnik, Srbin. Celi januar smo smo proveli raspravljajući po magli o Borhesu. Hodali bi jedno pored drugog i svađali se ne videvši se od guste magle. On nije davao nikakve znakove da me želi ali me uporno i uporno zvao u tu dugu zimsku sarajevsku šetnju. Nisam nikada volela muškarce koji su samo voleli moj mozak i odlučila sam da ga povedem na groblje. Na staro groblje, nedaleko od kestenovog drvoreda koji je vodio prema pionirskoj dolini. Došli smo u ponoć. On je bio bled i prvo je i odbijao da uđe kroz kapiju, a ja sam mu rekla da mora proći kroz jak strah da bi uspeo da napiše dobru pesmu. Na kraju stajali smo sami na groblju punom krstova bez ijednog zvuka u vazduhu. Onda sam se bacila na prvi grob i legla raširenih ruku. Nisam gledala kako se mrtav čovek zove; bilo mi je svejedno. Potpuno ispunjena jezom od savladanog straha i zadovoljstva da se i strava groblja može odagnati ludošću pozvala sam ga da legne pored mene. On je sada ličio na sveću koju je moja prababa palila za mog pokojnog pradedu.

– Moramo veselošću pobediti bedu groblja – rekla sam i on je legao pored mene.

Ležali smo na dva groba, zagledani u crno sarajevsko nebo. Disao je prebrzo.

– Sada smeš da me poljubiš – rekla sam šeretski i okrenula kroz maglu lice ka njemu.

Kolebajući se, prestravljen od magle, grobova, i grobljanske tišine okrenuo je svoje lice ka meni, a onda je nešto palo I zazvečalo na susednom grobu i on je uz prejak krik pobegao dok sam se ja kikota zahvaljujući se potencijalnom duhu. Tako je u maglu otrčao moj zimski pesnik koji je potcenjivao Borhesa I pisao tuberkuloznu poeziju. Da stvar bude gora ja sam nedaleko od groba na kojem sam ležala pronašla slomljenu krstaču koju sam uzela i sa njom sam se uputila kući. Kada me je video sa krstom zastenjao je, a ja sam mu rekla da je on kriv što me napustio pa sam postala zombi. Da li je poverovao, ne znam, ali je nastavio da piše još sumornije i dosadnije nesme.

Znam da je moja zimska ljubav bila čista sve do onog Nemca koji me je u šesnaestoj naučio šta je strast i čemu služe poljupci u vrat. Kada mi je on jedno popodne saopštio da sam ja suviše romantična i da je našao devojkicu koja mu se dala cela, a ne samo vrat i pipkanje kroz džemper, postala sam trajno tužna.

Tako je ubijena moja devojačka nevinost i potpuna vera u muškarce. Od njega, i zbog njega volela sam da lagano mučim, izazivam i ismejavam muškarce. Neke više, neke manje. Ne našavši nikada više to zadovoljstvo poljupca pokušavala sam da ih u sećanju držim, ali sećanje ne poznaje ugrize...

Različiti i naivni su bili načini devojačkog mučenja, ali meni su prijali pošto nikoga više nisam volela kao Nemca. Nekada bih zakazala sastanke šestorici u isto vreme i ne bih otišla ni na jedan sastanak ili sam naprosto kao iz bajki tražila nemoguće stvari – da mi nađu čarobnu žabu, da nađu leteći ćilim ili odgovore na nerešive zagonetke. Jednom me je jedan, inače nežan panker, razbešnjem mojim prohtevima zaključao u špaiz i držao tu tri sata. Kada me je pustio, poljubila sam ga u potiljak i otišla u zimu.

Dečaci su bili umorni kada smo stigli u Veneciju. Vazduh i voda su bili mirni, nebo bez mesečine. Večerali smo u mom hotelu patku u sosu od meda i potom smo otišli u moju sobu da popijemo vino. Sebastijan se naročito radovao lepoti moje prostrane sobe, a Nikolas je zavaljen u fotelju pričao o pravoj i lažnoj Sindi Kraford. Objasnio mi je da je ona prava umrla od side i da su joj našli zamenu, ovu sadašnju tek nešto deblju. Razgovarali smo o svemu, prevrnuli Veneciju i London, oni su pokušali da se raspituju ponovo o meni. Dok sam bila u kupatilu Nikolas je naivno ubeđivao Sebastijana i Davida da odu. Na izlazu iz mramornog i uvek mirišljavog kupatila ugledala sam obučene Davida i Sebastijana sa nekim smešnim opravdanjem u naručju.

Odbila sam da ih pustim da po magli i hladnoći traže svoj mali motel.

– Ne dolazi u obzir, spavaćete ovde – rekla sam. Nikolas nije smeo da se buni i gledao me je zapanjeno.

– Ja ću spavati na krevetu, a vi na jastucima. Otvorila sam ormar i izvadila tri svoje bunde; vizonsku, od nerca i belog medveda. Bacila sam svakom po jednu.

Upalila sam srebrni svećnjak sa jednom svećom i pustila u vazduh glas Marlen Ditrih. Iznenada je postalo nešto hladnije u sobi.

– Vi namestite sve, ja idem da se tuširam.

Dugo i dugo sam bila pod toplom vodom nadajući se da će dotle da zaspu. Kad sam u plavoj spavaćici od tila ušla u sobu, Sebastijan i David su spavali u oblaku marihuane. Nikolas je sedeo ispod belog medveda i pušio. Sveća je bila skoro dogorela i treperela je nepravilno. Stala sam ispred Sebastijana i gledala kako je lep dok spava. Pomilovala sam ga po kosi i popravila nerc. Onda sam celi minut gledala Davida kako ravnomerno diše sa blaženim izrazom lica. Izgledao je kao da nema ni petnaest godina. I njega sam ušuškala u vizonsku bundu. Na kraju došla sam do Nikolasa koji me je gledao prodorno i nije se pomerao.

– Laku noć Nikolas – rekla sam, pomilovala ga po kosi i stavila prst na usne i sva u plavom legla u krevet koji je bio dovoljno širok za troje. Još jedanput sam pogledala jednog, pa drugog, pa trećeg, kako leže na mom podu.

Sebastijanova plava kosa rasula se po jastucima i sijala je kao zlatno ogledalo. Dejvidova crna kosa plamtela je kao vatra, a Nikolas, Nikolas je samo zažarenih očiju gledao u mene kako se valjuškam po krevetu u prozirnoj spavaćici i nije se micao.

Duboko sam udahнула vazduh koji su dečaci ispunili slatkim dimom marihuane, ugasila sveću i zaspala sa moja tri dečaka u sobi.

VII

– Bondorno sinjorina – rekao je kelner Djovani dok je unosio poslužavnik sa doručkom. Momci, još usnuli spavali su pod bundama tiho i meko. Djovani se pravio da ne vidi ništa neobično u tome da tri prelepa i otmena devetnaestogodišnjaka spavaju na podu pored mog kreveta. Iskusnim i preciznim pokretima ih je zaobišao I stavio poslužavnik na sto ispod prozora, zamenio žutu ružu I krenuo ka vratima. Ja sam zevnula i blago se protegnula.

– Otvorite prozor Djovani da pomirišem dan.

– Miriše na proleće, gospođice – rekao je moj odani kelner, sklonio zavese i pustio blag i topao vazduh u sobu.

– Proleće? Onda je vreme da se selim u drugi grad – rekla sam i dala Djovaniju neophodnu napojnicu.

– Pazite kako ćete ostaviti bunde ovo proleće da vam ih ne pojedu moljci, sinjorina.

– Najbolje da ih ponesem sa sobom, zar ne Djovani? Nikad se ne zna kako je vreme u martu.

Djovani je klimnuo glavom i izašao. Ustala sam, prekoračila preko Nikolasa, zaobišla Davida i stala pored Sebastijana. Stavila sam Šanel 5 na vrat i unutrašnju stranu kolena i zagledala se u trg Svetog Marka koji se punio ljudima. Dolazilo je proleće i to se videlo po njima, bilo je vreme da se Venecija napusti. Venecija je za tužne i melanholične, usamljene ljude sa tajnom. Ova zima donela mi je Sebastijana, Nikolasa i Davida i ja sam prvi put odlučila da prekršim pravilo i da zimske dečake prenesem u proleće. Oni su sanjali i na licima im se videlo da su im snovi ispunjeni Nađom Kolontajev koja je tako naglo po magli utrčala u njihov život.

PROLEĆE

*Šta ako muškarca gledam
Ko ljubavnik da mi je,
A krv mi je ledena
I srce od stene hladnije?
Zar sam bezdušna što hoću
Da ljubav njegova strasna
Prigrli ono što brže
Pre nego što sve sazna.
Sve umišljajući da je ona **koju voli.***



Proleće je doba ljubavnog iščekivanja i ljubavničke inicijacije. Sve što se čini nemoguće desi se upravo u proleće. Mesec dana sam bila na Malti. U proleće ovde nema nikoga osim domorodaca i nekoliko besposlenih malteških vitezova. Za razliku od prošlih godina ove sam odučila da iznajmim kuću u Valeti. Tek nešto malo ispod malteškog parlamenta, trideset koraka od najlepše kafane gde ujutru sviraju Štrausa i služe šampanjac uz jagode. Bila sam umorna od hotela.

Kuća je bila na dva sprata sa sedam soba, lepim predvorjima sa kaminom i svetlim latinskim svecem iznad visokih vrata. Spavaća soba je bila najveća i mirisala je na lavandu. Njen vlasnik je instalirao veliki plavi krevet sa baldahinom koji je štiti od komaraca. Ujutru bih išla u luku na pijacu, onda po pismo od Sebastijana koje je svako jutro stizalo na poštu post restant. Dugo, zavaljena u krevetu čitala bih to pismo i onda izmorena od čitanja I razmišljanja tražila restoran u kojem bih mogla naći jelo koje bih taj dan poželela. Posle podne odlazila sam do Slijeme ili na ostrvo Gozo i tu bih se kupala ili prosto gledala vodu.

Maltu sam najviše volela u proleće. Tu sam mogla precizno da osetim radost koja mi se javljala iz najrazličitijih razloga. Možda najslađi razlog koji bi se zagubio u bilo kojoj drugoj metropoli je proizilazio iz osećaja da svi ostali ljudi rade, a ja isključivo mislim o ljubavi. U vlažnoj otmenoj Valeti ljudi oko mene su bili radni I zabrinuti, vredni i predani ljudi, a ja sam obučena u svetle svile I slamnate šešire sedala tražeći svoju najlepšu pozu i prepuštala se sećanju ljubavi.

U jednom pismu zabrinut i setan Sebastijan me je pitao zašto sam odabrala Maltu kada je sad londonski Ridžent park sav u belom cvetu a Kembridž u kome su dečaci studirali se lomio pod beharom i zelenilom. Nije shvatao da sam upravo pobjegla od cveća u proleće.

Malta je bila suzdržana u zelenilu i cveću. Više je bilo zidina I peska nego drveća. I jedan uzak i svetao park tik uz luku mi je bio dovoljan. Preterano rascvetalo mirisno i raznobojno cveće bacalo bi me u prejake i teške strasti kojih mi je bilo dosta.

Nikolas se ponedeljkom i sredom javljao telefonom, a David je slao njihove fotografije.

Sebastijan to nije pisao, ali mi se između redova činilo da su David i Nikolas lepo obuzdavali svoj sentiment i želju za mnom.

To sam i očekivala. Njihova mladost je bila plaha i nagla. David je verovao u više ciljeve od ljubavi, a Nikolas je bio budući pragmatični pravnik. A Sebastijan nije ništa drugo ni radio samo je pisao pisma. Duga, nežna, nedorečena i puno skrupuloznog I neveštog obožavanja koje me je ranežavalo. Ja sam polako počela da razmišljam o ljubavi sa njim.

Sebastijan je mogao biti prolećni ljubavnik. Bio je duševno krhak i romantičan. A za prolećne ljubavnike su idealni slikari, pisci, vitezovi i aristokrate. Moja prva velika prolećna ljubav desila se u maju.

Kada smo tek izbegli iz Sarajeva, i zarobljeni u ratnu psihozu I iznenadnu nemaštinu, ja sam bila mirna u to ratno proleće i nisam se nadala ljubavi. Stanovali smo (ako bi se to moglo nazvati stanovanjem) u jednom malom novobeogradskom stanu i spavali na dušecima, vrlo retko jeli, i nismo imali telefon. Moja majka, inače naviknuta na luksuz i dve kućne pomoćnice sada je kružila po sobi i brinula se kako ćemo bez frižidera

u ovako toplo proleće. Dok je bilo hladno, kesa na prozoru zamenjivala nam je frižider. Naviknuta na moj ogromni stan u centru Sarajeva sa bibliotekom I sobom za sviranje ja sam bila najviše utučena tramvajem u kog do tada nikad nisam bila ni ušla. Socijalna propast kao iz Zolinih romana došla je naglo i nije proizvodila u meni neku naročitu utučenost – tek nemir.

Posle podne odlazila bih u narodnu biblioteku jer mi se tako činilo da radim nešto smisleno. Nisam znala šta da čitam pošto nisam bila sigurna da li ću ikada nastaviti studije. Zakopčana dogrla u “barberi” mantil ispod koga sam samo imala svileni kombinezon i haltere odlazila bih dugom vožnjom tramvajem do biblioteke, uzimala knjige i sedala u klupu do prozora.

Jedno poslepodne primetila sam – tri stola od mene– plavog mladića u beloj košulji sa dugim loknama, u farmerkama I lovačkim čizmama. Ličio je na mladog Bajrona, sasvim izmešten iz beogradske stvarnosti. Naviknuta na moju sarajevsku prepotentnu poziciju zaboravljala sam da sam sada tek izbeglica koja nije stigla da iznese ni prolećne haljine (jer su mama i tetka mislile da su važnije zimske). Prvi put sam mogla da shvatim sve one moje blago siromašne udvarače koji su me osvajali zavideći mi na sobama, na pogledu, na kolekciji viskija, na klaviru, na slikama Mersada Berbera, na prvom sarajevskom video rikorderu I uopšte svim onim glupim statusnim simbolima koje nisam ni primećivala sasvim naivno primajući jednako i seljaka sa Vlašića I mog prijatelja lorda Starlingtona iz Londona.

Rešila sam da mu ne priđem, samo da ga gledam. Onda iznenada jedan ponedeljak kada je prolećna svetlost bila zelena I blaga, on je ustao i došao do mog stola, prepotentno se naslonio I rekao:

– Mogli bi nekad nešto i da čitate, a ne samo da piljite u mene?!

Zacrvenela sam se i pogledala ga zgranuto i zabrinuto, osećajući se malaksalo. Njegova nadmenost, sasvim blago povišena brada, zlatno plava kosa i plave oči stvarale su u meni dva paralelna osećanja. Jedno je bilo nenadana zaljubljenost i opčinjenost, a drugo sasvim blaga zavist.

Naša ljubav počela je polako, kroz duge šetnje, dorćolske pekare, jahanje njegovog konja na hipodromu i sedenje u njegovoj zelenoj sobi preko puta hrama Svetog Save gde smo zavaljeni pili japanski čaj i pričali o Južnoj Americi. Još uvek virgo in takta ja sam svoju sarajevsku ljubav zaboravljala naglo i ubrzano. Tek do pre mesec dana uobražena i gorda stajala sam pred Stefanom kao šiparica lepeći njegove slike po unutrašnjosti moga tela.

Dok sam uveče prevrćući se po svom već propalom dušek u loveći bubašvabe po sobi pregledala slike našeg druženja, bila sam srećna kao jedan mladi pastir sa Vlašića koji me je nosio u naručju tri kilometra kada sam bila uganula nogu. To proleće ja sam imala sedamnaest, a on dvadeset. Ja sam sa roditeljima bila na planini da popravim krvnu sliku, da se rešim anemija koje su me bacale u česte i opasne nesvestice. Jedno popodne otišla sam za cvećem daleko, sama, potom pala i izvrnula članak. Taj moj čoban bio je rumen kao Hajdi posle dugog boravka kod dede i mirisao je na ovce. Predložio mi je da me odnese do hotela što sam, nemajući kud prihvatila. Od te udaljene i mirisne livade pune njegovih ovaca do mog hotela on me je nosio kao nitroglicerina. Nismo govorili ništa. Ja sam osluškivala njegovo brzo srce i jako disanje, a on je bio opčinjen mojim telom, kosom, krhkošću i pre svega šeširom u koji je gledao kao relikviju. Postepeno sam zaboravljala na bol u nozi i počinjala sam da uživam blago naslonivši

glavu na njegova prsa, sve više uživajući u toploti njegovog tela. Vazduh je bio topao, nebo sasvim bistro i livade šarene.

Nisam želela da ikada dođe kraj našeg puta i kada sam ugledala hotel, od žalosti sam dobila visoku temperaturu. On je nestao i nikad se više nije vratio. Otišao je svojim ovcama zahvalivši mi se što sam mu dopustila da me nosi. Moj dragi prijatelj Srđan rekao mi je da nikada nije video smešniju i lepšu scenu od te kada me je ovaj čoban uneo u hol hotela.

Sada ja sam gledala u Stefana kao taj čoban u mene. Dani su nam prolazili sporo u gledanju dijamanta njegovog dede, u šetnjama pored obale Dunava, u čitanju na njegovom mramornom balkonu na koji su padale bubamare i polen. Onda, jedno veče mi je rekao da je rešio da ide u Južnu Ameriku i pitao me da li bih pošla sa njim da tražimo prosvetljenje. Gledala sam ga i nisam mogla da verujem. Meni prosvetljenje nije trebalo imala sam njega i Beograd koji mi je izgledao ogroman. Ušuškan u svoj luksuz, mučen posesivnom majkom i beogradskim džet setom koji mu je dosadio on je hteo da me izvadi odatle i odvede na planinu punu pejotla. Ja sam imala jedan loš dušek i nije mi trebao drugi u južnoj Americi. Pitala sam ga da li me voli i on je odgovorio da ne zna. Pala je kiša i besna sam otišla da ga više nikad ne vidim. Za deset dana videli smo se opet i on mi je predložio da se goli kupamo na Adi u ledenoj vodi.

– Šta je tvoj problem? – pitala sam ga dok je stajao ponosan I zamišljen ispod vrbe.

– Plašim se da sam homoseksualac – rekao mi je rezignirano.

Uhvatila me je nesvestica i blago prolećno sunce mi je izgledalo prevruće.

– Pa zašto bih žrtvovala život da idem sa homoseksualcem po južnoameričkim planinama?

Nije znao odgovor, nisam ni ja. Bilo mi ga je dosta kao I čuvanja moje nevinosti. Stefana sam u životu srela još tri puta u tri različita proleća. Godinu dana posle kada je ne našavši prosvetljene došao još jednom u Beograd da me pozove da odem sa njim u Makedoniju, drugo proleće kada je već bio oženjen debelom Ruskinjom u Njujorku zbog zelene karte i treći put kada smo se sreli u Grinič Vilidžu. Ja sam već tada imala puno novca I bogatog ljubavnika sa stanom u petoj aveniji, a on je studirao režiju i šetao se sa crnom izokrenutom šajkačom po Griniču sasvim bled I izmrcvaren lošim seksom.

– Da li sam zbog tebe postao homoseksualac ili sam bio peder koga nisi htela da spasiš – pitao me je sasvim nezainteresovano.

– Ono popodne rekao si mi da si homoseksualac...

– Plašio sam se tvog seksualnog iskustva – rekao mi je I skinuo šajkaču tako da sam mogla da vidim da više nema dugu, zlatnu kosu.

– Nisam tada imala nikakva iskustva – rekla sam blazirano.

– Ni ja – slegnuo je ramenima, a ja sam zapalila cigaretu.

Dodao je:

– Mislim da sam zbog tvog pogleda postao gej.

Pomogao mi je da kupim jahaće čizme, zasuo me brdom činjenica iz svog nesrećnog života i rastali smo se.



Nedelje na Malti su čudne. Od previše zvonjave dobija se utisak kao da Napoleon upravo počinje da osvaja zidine. Valeta nedeljom miriše na vosak i tamjan ili se tako samo čini. Žene su u svojim najlepšim haljinama, a muškarci se znoje pod tamnoplavim lister odelima koja neprirodno svetlucaju na suncu. Miris mora nadjačaju mirisi kolača koji izlaze iz otvorenih žaluzina. Dobila sam telegram od Sebastijana da dolazi po mene. Bilo mi je smešno, mislila sam da li je novac uštedeo ili ukrao od oca. Trebalo je da sutra sleti oko pet.

Dok sam se vraćala sa pijace obučena u svilu boje breskve našla sam u sandučetu poziv za koktel u Meliti. Tadašnji minister za kulturu, inače malteški vitez srednje inicijacije saznao je da sam u Valeti i pozivao me na prijem. Nisam želela da ga sretnem, on je bio letnji ljubavnik i nije mi trebao u proleće, a malteški prijemi posle odlaska Engleza odišu nepodnošljivom provincijalnošću.

Volela sam samoću na Malti. Bez turista, bez osvajača Malta je bila najtiše i najudaljenije mesto na svetu. Posle raspripremanja sobe za Sebastijana dok sam pila crno malteško vino i jela biftek koji sam sama uz napor ispržila, sećala sam se svih beogradskih proleća. Već sledeće ratno proleće navikla sam se na Beograd.

Bila sam na drugoj godini fakulteta, moji su kupili nameštaj, iznajmili stan i kupili mali frižider, a ja nastavila studije filozofije. Tog proleća imala sam sedam udvarača i nijedan mi se nije dopadao.

Bila sam zaljubljena u mog profesora estetike koji je riđ sa Armani naočarima i retkom bradom šetkao po učionici u svetlom sakou od tvida na kojem mu je nedostajalo jedno dugme. Dok je on govorio o grčkoj posmatrala sam mu noge, kada bi govorio o renesansi ruke, a o postmodernoj, nos. Imao je oko 35 godina i znala sam da mu se dopadam. Uveče kada se završio čas zakucala sam i ušla u njegov kabinet. Sećam se da je bio crven u licu i da je prozor bio otvoren i da je u kabinetu zujala jedna preglasna muva. Kretala sam se polako sasvim spremna da mu podarim svoju nevinost koju sam čuvala sva proleća poslednjih šest godina. Prvi put posle Nemca volela sam nekog potpuno i iskrepo sa onim zanosom od koga su mi se žarile i beonjače. Onda, upravo kada sam prišla njegovom stolu, zazvonio je telefon, on je podigao slušalicu, pogledao svoje cipele i rekao:

– Da... kupio sam burme...

Gledala sam ga blede i dok mi je tutnjalo u ušima istrčala iz kabineta. Iza mene ostao je samo moj miris, i muva je izletela za mnom. Dok sam zajapurena trčala dugim i hladnim hodnicima fakulteta njegov glas je nestajao.

On se ženio, a ja sam naivno verovala da je naša ljubav uzajamna. Uopšte, bila sam zapanjena razvojem događaja; duboko sam verovala da su sve prolećne ljubavi uzajamne. Od toliko muškaraca ja sam mislila da je ovaj riđ i otmen profesor, onaj koga sam tražila i bila sam spremna da prvi put u životu otvorim svoje telo i zatvorim dušu za druge.

Primećivala sam kako se blago znojio dok je gledao moje noge i kako mu je glas podrhtavao dok je razgovarao sa mnom.

Sedela sam na klupi ispod fakulteta i plakala, više jecala prevrćući sva proleća po glavi što je bilo očigledno da moj gubitak nevinosti neće biti preterano srećan događaj. Onda sam iznenada ugledala mog profesora i debelu ženu sa šeširom koja mu je prišla,

podarila poljubac i uzela pod ruku. Išla sam za njima polako i gledala ih, ne shvatajući šta je on našao u njoj. Dok sam ih posmatrala setila sam se moje omiljene igre koju sam sa svojom najboljom prijateljicom izvodila svako sarajevsko proleće. Ona bi rekla jedan broj, zatim ja drugi; onda bi ta dva broja sabrali i dobili broj koji je označava ideal. Seli bi ispred pošte u Titovoj ulici i brojali sve dok se ne bi pojavio taj naš broj, onda bi ga pratile da ne primeti. Ako bi muškarac ispao previše ružan ili smešan nije bilo odustajanja. Sećam se jedanput, ispao je jedan ciganin koji nas zamalo nije silovao kada smo se već popele za njim na Goricu. I sa Gorice smo se vratile bez cipela i poderanih bluza.

Spremala sam krevet za Sebastijana na sasvim suprotnom kraju hodnika od moje spavaće sobe. Pod dušek sam stavila borove iglice, a u jastuk sušene ruže. Onda sam se sasvim gola ušuškala u njegovu posteljinu da upije miris moje kože. Ležala sam u praznom krevetu i gledala bele zidove na kojima su visili pastelni akvareli nekog malteškog slikara.

Krevet je bio ipak najlepše mesto za ljubav ma kako da se ta ljubav upražnjavala. Sećam se kada mi se dopadao jedan mladi slikar Dejan koga smo mi devojke interno zvale Oskar Vajld. Tog mog Oskara Vajlda ja sam naterala da mi u sred Velikog Parka – istog parka na čijoj sam snegom zatrpanoj klupi naucila sta znače poljupci u vrat, donese krevet. On je zeleo da me ljubi i miluje, a ja to više nisam zelela, na ulici i haustorima. Raširila sam svoju suknju od roza plisea I naglo je zadigla pokazujući mu svoje noge i rekla:

–Dozvolću ti da mi prvi staviš ruku među noge ako u park doneseš krevet!

Tacno U ponoć, 4. maja on je sklapao u parku železni krevet svoje babe. Rekla sam mu da mora biti sve tu i dušek i jastuci I zelena čebad i mirišljava posteljina.

U tri sata posle pola noći ja sam dosla u park, iskrala se iz stana, i našla ga kako leži u krevetu. Bio mi je užasno smešan u pidžami iznad pokošene I zagušljivo slatke trave u sred parka potpuno zelenog i pustog.

Skinula sam mantil i legla pored njega u svojoj srebrenu svilenom spavaćici. Krevet je zaškripao i okolo je bio potpuni mrak. Bez zvukova i mesečine. Bez zvezda. Ležali smo na krevetu njegove babe koji je škripao i piljili u tamno lišće koje je zaklanjalo nebo.

Kada je preterano namirisano i sveže izbrijano počeo da zavrće moju spavaćicu i da mi dodiruje unutrašnjost butina začuo se jak šum i mi smo ugledali jednog ogromnog i pijanog čoveka kako se sprema da legne pored nas. Pre nego što smo uspeli da udahnemo on je već ležao preko nas i podrigivao. Bežali smo iz parka bosi I dozivali jedno drugo.

Posle, on me je ubeđivao da instaliramo krevet na Trebeviću, ali meni je bilo dosta. Sam je, sutradan rastavljaio krevet i vratio ga babi.

Zaspala sam u krevetu koji će sutra biti Sebastijanov.



Probudila sam se ledena. Vazduh je bio vlažan i slan. Ponekad na Malti od vlage čini se čoveku da ne diše nego sa udisajem pije vodu. Sanjala sam ponovo mog prvog pravog ljubavnika. Bilo je to u ono ratno proleće kada se riđi profesor oženio. Rešila sam tada da svoju nevinost podarim onome koga ja volim najmanje, a on mene najviše. Gledala sam i po celi dan prebivala po papiru mojih sedam prolećnih udvarača i ustanovila da nijedan ne valja. A onda sam shvatila da mi se svaki čini suviše dobar za osvetu. Celi svoj život od moje četvrte godine ja sam maštala o ljubavi. Hiljade noći sanjala sam o svom prvom ljubavniku i o prvoj noći sa njim. Odgajana na bajkama, vaspitavana i hranjena na lirskim romantičnim pesmama i nežnim kaskama ja sam samo rasla I živela za tu prvu ljubav.

U životu sve je ispadalo naopako. Stefan je bio homoseksualac, a riđi profesor estetike se ženio ženom kitom. Nisam shvatala zbog čega je život bio tužan i rešila sam da ga učinim još tužnijim. Dok je sve oko mene bilo u cvatu i pupanju ja sam venula i okapavala. Izmisliła sam testove za moje udvarače I na kraju je uporan i predan ostao samo jedan fudbaler lošeg porekla i srednje niske inteligencije. Mislila sam kad ja već nisam srećna onda treba usrećiti nekog drugog da se bar jedno maštanje ostvari. Moj fudbaler je bio prostodušan i tup i dopadao mi se plitak sjaj njegovih očiju. Mislila sam ako su moje ljubavi sa Stefanom i profesorom kojima su oči odavale prejak sjaj i dubinu pogleda bile nesrećne, onda treba naći nekog kratke misli i uskog duha. Nekoga tako skućenog duha koji neće imati prostora za nesreću, već za prosto i površno obožavanje. Fudbaler me je obožavao. Kada bi zadihan sa lopte i trave prešao na moje lice činilo mu se da poseduje neku sasvim duboku tajnu. Sa njim se nije imalo o čemu pričati, niti se moglo plakati ili smeјati. Ja sam mu krila da sam nevinna i otišli smo u stan njegovih roditelja dok su oni bili na placu. Soba je bila uska, a krevet širok. Na njemu mi se ništa nije dopadalo sem njegove ljubavi prema meni. Ne sećam se ni kako je to izgledalo, znam samo da je bilo kratko i da sam držala zatvorene oči. On je bio srećan, a ja zapanjena. Dok je on nešto mrmljao o ljubavi ja sam misliła na profesora i Stefana i znala sam da sam sada u potpunom odstustvu ljubavi upravo inicirana u ljubav. Na beloј posteljini se pokazao trag krvi i ja sam mu se izvinila i rekla da imam menstruaciju. Ni jedna moja baba ni prababa nije tako glupo izgubila nevinost. Nekada su davali žene za one koje ne vole, ali nikada žena nije tako bacala svoju nevinost. Obukla sam košulju, istrčala iz stana i otišla na klupu ispred fakulteta gde sam dugo i dugo plakala. Nije mi se dopadao moj život. Tada kada su mi već oči bile sasvim crvene od plakanja pojavio se moj riđi profesor i seo na klupu do mene. Gledao me je sa stidom i nije me pitao zašto plačem. Kosa mu js bila još crvenija, a oči svetlije na suncu. Oko nas ljudi su šetali pse.

– Vi znate da vas volim? – pitao me je on ne pitajući me, sa izrazom kao da pravi razliku između grčkih stubova.

– Ne znam – rekla sam tiho.

– Moja buduća supruga je u drugom stanju– rekao je i gledao u daljinu.

Sedeli smo još kratko i nismo govorili ništa. Ja sam gledala ispod oka kako se na suncu suši mali trag krvi na mojoј haljini. On tu krv nije video ili je mislio da je to marmelada. Onda sam ustala I krenula.

– Samo da znate da je moj život uništen – rekao je, a ja sam primetila da sada ne nedostaje dugme na njegovom heris tvidu.

Nisam rekla da je i moj upravo uništen, zašto bi... Nije se smelo kukati u proleće. Dok sam hodala praznom Knez Mihajlovom pokušala sam sebe da ubedim da nevinost nije

tako važna stvar i da se prvi ljubavnik brzo zaboravi. Htela sam da budem vesela i zaljubljena, a samo sam primetila da me ljubavna nesreća pretvara u sasvim drugu osobu...

Čekala sam Sebastijana na polupraznom i zagušljivom aerodromu. Bila sam u svili boje peska sa šeširom od tanke slame. Nisam mirisala ni na jedan parfem i nisam nosila lepezu. Dok sam gledala u semafor koji se brzo menjao, sa svakom promenom leta ja sam menjala svoja proleća. U jedno kišno proleće, shvatila sam da žena treba da za ovo godišnje doba ima plave ljubavnike svelte puti i prozračnih očiju. Puno nežnije od smeđih i tamnopusutih latinskih ljubavnika koji su idealni za zimu. U proleće su ženi potrebni muškarci nežni i krhki, pomalo nesigurni i skloni cveću.

Svaki put kada bih u proleće imala udvarača koji mi ni za treće viđenje nije doneo cveće ja bih ga ostavljala ma kako da mi se dopadao. Cveće je uvođenje u ljubav i u proleće ne može se bez njega. Moj najlepši udvarač sa cvećem bio je grof Toskani. Muškarac izuzetno otmen i suzdržan. Upoznali smo se na ručku u ženevskom Interkontinentalu i posle toga mi nije prilazio samo je slao cveće; jedan dan svo žuto, drugi crveno, treći belo. Ujutru u 10 i pet dolazio bi njegov sluga koji je iznosio jedno, a unosio drugo cveće. Posebno sam se bila vezala za bele ruže i pobunila sam se kada je ujutru došao da ih iznese i unese orhideje.

– Gospodin Grof ne želi da vidite trenutak kada cveće počinje da trune – rekao mi je uštogljen i pogledao na sat – tačno za deset minuta spoljna latica ove leve ruže bi počela da se suši i vi biste videli propadanje, a vi morate samo da uživate u svežini.

Gledala sam ga nekoliko sekundi i onda mu dala znak da iznese ruže i unese orhideje. Moje poznanstvo sa grofom Toskanijem koji je voleo mir ženevskog jezera je bilo iluminativno. Naučila sam da neki muškarci, naročito u proleće ne žele celu ženu, već samo neki njen deo za koji se opsesivno vežu. Grof je želeo moj levi nožni članak u koji se zaljubio dok je pio perno. Dok sam mu na obali jezera u prohladnoj švajcarskoj travi pružala članak i dok ga je on razgledao drhtavim rukama, a potom i mlakim usnama, ja sam računala koliko kilograma cveća vredi taj moj deo tela. On od mene nije tražio ni želeo ništa više. Sedam dana ljubio je, milovao i obožavao moj levi članak zahvaljujući mi se na radosti koju sam mu pružila. Njegova opsesija bila je tolika da sam na kraju i zaboravila da žena muškarcu može pružiti nešto drugo.

Sebastijanov avion je sletao i njegov zvuk je tresao moje telo. Postala sam nestrpljiva, odjedanput me je uhvatila panika šta ću sa devetnaestogodišnjim dečakom u sred vlažne i puste Valette. Trebalo je da čekam još petnaest minuta da dobije prtljag i da ga ugledam. Preko puta mene sedeo je nervozan neki prosedi gospodin koji je sa posebnom pažnjom posmatrao moja kolena. Pokrila sam kolena novinama i on je tek tad pogledao u moje oči.

U proleće evropske salone i džet set hotele prekriju muškarci koji jure samo jedan deo ženinog tela, neki usne, drugi noge, treći grudi, kosu, nos, ruke. Proleće je doba parcijalnog obožavanja i patetičnih fetiša. Najlepši način, a možda i jedini da žena upozna svoje telo je da sabere obožavaoce njenih delova.

U Kalkuti imala sam trgovca biserima koji je voleo moj vrat, u Johanesburgu advokata koji je plakao od lepote mojih ramena, u Sidneju brodovlasnika koji je živeo za moje male uši, u Parizu galeristu koji je naručio dvadeset slikara da slikaju moje oči, u Bruklinu lučkog radnika koji je učio šta je dekadencija preko opsesije za mojim pupkom.

Desetine prolećnih udvarača tražilo je da obožava moje grudi ali ja nikada nisam bila zadovoljna ni jednim i ni jednog nisam pretvorila u prolećnog ljubavnika.

Savršenstvo oblika mojih belih i okruglih grudi I roskasti vrh boje japanskih zumbula budio je u muškarcima I nekontrolisane strasti, bezmalo traljave i neme.

Nikada do sada nisam bila zadovoljna prolećnim obožavanjem mojih izloženih grudi i rešila sam da od Sebastijana napravim savršenog idolopoklonika ovog mog dela tela.

Vrata su se otvorila i umorni i znojavi putnici su nagrnuli kroz vrata. Deca su trčala, stariji se ljubili. Preksrtila sam noge i čekala trudeći se da moja nervoza ne bude primetna. Onda se pojavio Sebastijan, sasvim na kraju reda tih i sa ruksakom, plav i ispeglan, bez znoja na licu. Ugledao me je i krenuo prema meni. Nije se smeškao, imao je uplašen i ozbiljan izraz. Ja nisam ustajala, pružila sam mu ruke kao Barbara Haton i poljubila ga nežno u obraz. Sasvim levim krajem oka primetila sam da čovek koji je želeo moja kolena gleda sa interesovanjem ne mogavši da proceni šta sam ja njemu, a šta je meni Sebastijan.

- Lepo mirišeš - rekao mi je Sebastijan i bilo ga je stid pošto je mislio da je rečenica glupa.

- To ti mirišeš, ja nemam nikakav miris na sebi, rekla sam I uzela ga pod ruku do tamnog taksija koji nas je odvezao u Valetu.

Sebastijan je u taksiju sedeo mirno. Nije gledao u mene već u kuće, ulice, luku i sasvim bele brodove. Dok se zaštitnik svetac našeg vozača okačen o retrovizor ljuljao levo desno ja sam gledala Sebastijana, njegove ruke, vrat, noge, kosu i prvi put sam primetila da je lepši od Nikolasa.



Sebastijan je prvu noć spavao dugo. Čekala sam ga u kuhinji pored toplog doručka serviranog oko malteškog plavog cveća. Rešila sam da dan po dan pretvaram Sebastijana u mog prolećnog ljubavnika. Unutarnjost ljubavne perverzije nekom spolja izgledala bi smešna i trapava, ali subjektivni pogled dvoje ljubavnika I najčudnije i najsmješnije pojave čini lepim i nežnim.

Sebastijan to nije znao, on je mislio da je ljubav prosta stvar dvoje ljudi koji preko poljubaca dolaze do dodira i potom do potpunog spajanja. Sebastijan o ljubavi nije znao ništa, kao ni ja onda kada sam volela kako me voli moj fudbaler ili kada sam se čudila šta lep profesor radi sa ružnom ženom.

O ljubavi u knjigama moglo se pročitati svašta — o poljupcima, o ljubavnim pozama, o perverzijama i ljubavnim melanholijama, ali nikada nigde nisam pročitala o unutarnjoj strani ljubavi tako ljubomorno zaključanoj od stvarnosti i čuvanoj od literature. A unutarnja strana ljubavi se ticala tananog I pokretnog odnosa tela, duha i duše dva ili više ljubavnika koji su pristajali na ljubavnu igru. Pristati na ljubavnu igru značilo je izgubiti stid i distancu što je dečacima naročito teško padalo.

– Kako su Nikolas i David? – pitala sam Sebastijana dok je bunovan sedao za sto.

– Nikolas je bolestan, ima prolećni grip, a David uči...

Prvi dan učila sam Sebastijana da uživa u koračanju pored mene, da moja svila ponekad okrzne njegovu ruku, a da njegova ruka nekad putem slučajnosti probije branu moje svile. Hodali smo Valetom uzduž i popreko i uživali u vlazi koja je obavijala naša tela. Na kraju znali smo sve ulice napamet i u suton smo zadihani i umorni ležali u maloj bašti gde su se odmarali kočijaši i konji.

Drugi dan Sebastijan i ja vežbali smo ljubavno gledanje. Odlazili bi na različita atraktivna i lepa mesta. Na plave žalove, na agresivno lepe kamene tvrđave, vozali se kočijama i sedeli u gradskoj kafani slušajući Štrausa i Sebastijan je neverovatno lako shvatao da dok gledaš onog koga želiš ništa drugo ne postoji. Celi dan smo šetali po mestima koja služe za gledanje i on ništa osim mene nije video. Poslušno i tiho kao da je to najprirodnija stvar, Sebastijan mi je uveče govorio:

– Laku noć Nađa!

– A ja sam odgovarala – Mirno spavaj Sebastijane. Onda peto veče naglo se okrenuo i rekao:

– Ti kriješ svoje pravo ime, zar ne? Pocrvenila sam i bilo mi je hladno. Nije mi se dopadao ovaj Sebastijanov napad i dobila sam nervozu iz želje da ga oteram sa ovog malog ostrva. Ovo pitanje je značilo da se u našoj prolećnoj igri pretvaranja iz udvarača u ljubavnika, Sebastijan već osećao sigurno i da je mislio da može da pređe granicu moje dozirane intime.

– Nedostaju mi Nikolas i David – rekla sam – ponekad mi se čini da ste vi jedno savršeno biće. Kada sam sa jednim nedostaju mi druga dvojica...

Sebastijan se rastuži i telo mu dobi izraz skrušenosti. Nisam volela da ga vređam, ali sam bila jako osetljiva na moja lažna imena.

Ujutru dobila sam pismo od Nikolasa koje je bilo bezobrazno strasno i za moj ukus suviše opušteno. Popodne se javio David I rekao da su iznajmili kuću na periferiji Kembridža gde bi mogli svi zajedno da stanujemo. Sebastijan je od ljubomore i

posesivnosti bio bleđ i ja sam osetila strašnu malaksalost od griže savesti. Odvela sam ga na svež vazduh pun jona na plaži u Slijemi. More je udaralo po neuređenoj i pustoj kamenoj obali. Ležali smo jedno pored drugog i gledali se. Polako, otvorila sam svoju kratku zlatno žutu haljinu i zaklonjena velikim šeširom pokazala mu grudi. On ih je posmatrao i nije se micao. Gledala sam njegovo još bleđe lice i bolan, a uzbuđen pogled.

– Niko nije znao dovoljno lepo da ih obožava Sebastijane... niko... poznati francuski pisac bio je kičerski elokventan, srpski četnički vojvoda nedovoljno ushićen, jedan japanski pilot banalno oduševljen. Probala sam sve poznate kompozitore i slikare i fotografe, ali nikada nisam bila zadovoljna udvaranjem mojim grudima.

Onda, u sred ove slatko izveštačene rečenice uhvatio me je tako poznat prolećni plač. Shvatila sam da svake sekunde moje grudi stare i propadaju i da još nemam idealnog obožavaoca koji će ih ljubavljju spasiti od propadanja. Moja prolećna traganja za ljubavnicima sklonim preterivanju bila su neophodna da bih povratila svoje telo koje sam jednog maja podarila neukom i slabom fudbaleru kao jelo u ekspres restoranu.

Sebastijan je otrčao u hladnu vodu, a ja sam ostala uplakana.

Za deset dana na Malti, Sebastijan i ja smo se navikli jedno na drugo. Ja sam mu pokazivala deo po deo svoga tela i na kašičicu otvarala svoju proletnju dušu dok je ležao u krevetu pored mene dodirujući mi samo lice. Ujutru smo jeli voće tako što je Sebastijan rezao tanke i šarene kriške, potom bi njima dodirnuo moje gole grudi i onda ih jeo. Navikao se na realnost našeg iracionalnog odnosa. Da ne traži ništa, da ne dobija mnogo i da očekuje sve. Sasvim plav i bled on je učio da me voli onako kako sam ja to proleće htela. Pre podne on me je crtao, onda smo ručali, a posle podne ležali na praznim plažama i igrali se. Sebastijan, inače negovorljiv učio je da gleda u moje telo dugo i duboko i da govori šta vidi. Ponekad, obožavao bi neku moju venu ili tek jednu dlaku na kosi. Izabrao bi žmureći jednu a onda joj se divio i obožavao je na ivici plača. Slatko ljubavno ludilo završavalo bi se tako što bih dlaku istrгла i spalila je upaljačem, a Sebastijan povređen ne bi sa mnom govorio po deset sati.

Učila sam ga u koje doba dana prija koje cveće i kada bi savladao taj prosti bonton objašnjavala sam mu da je najgora stvar kupovati ženi cveće po inerciji bez imalo strasti i požude. Cveće se mora kupovati pod požudom i ljubavnim predumišljajem.

Slala bih ga na pijacu i on je dolazio vruć sa najrazličitijim cvećem koje je birao pod ljubavnim predumišljajem.

– Šta ćeš sad sa tim žutim cvećem – pitala sam ga dok je stajao sa sto nevena. Bio je besan i meni se to dopadalo.

– Uguraću ga u tvoje telo – rekao mi je Sebastijan. Oborio me je na pod i gurao mi nevene u usta, uši, nos, grudi, među noge. Prah je leteo po sobi i ja sam se branila kikoćući se, a onda cveće je bilo svuda: u mojoj kosi, licu, trbuhu, nogama. Sebastijan me je silovao cvećem i ja sam bila srećna – naučio je čemu ono služi.

Uveče pred spavanje nije ga bilo na večeri. Sedela sam sama i jela celer zabrinuta za njega. Čekala sam ga još neko vreme, a onda legla. Posle pola sata kada sam bila na ivici sna začulo se kucanje na vratima i Sebastijan je stajao ispred mene sa jedanaest ružinih belih pupoljaka. Prišao je mom krevetu i kleknuo, a onda sasvim polako rastvorio moje grudi.

– Shvatio sam Nađa kako da ih volim – rekao mi je.

A onda otkinuo pupoljke i stavio ih na krevet ispred sebe. Uzeo je srebrni nož koji je stajao na tanjiriću pored moje noćne zelene jabuke za pred san i naglo zarezao venu i krv je pošikljala po pupoljcima. Gledala sam nemo kako Sebastijan kida sada od krvi šarene latice i lepi njima moje grudi. To je radio polako i predano bez žurbe. Kao da crta svoje portrete umakao je latice u svoju krv, a onda prekrivao moje grudi sve dok se nisu više videle. Naglo sam ustala, odcepila komad spavačice i zavezala mu ruku, a onda ga privila na svoje cvećem i krvlju balzamovane grudi. Sebastijan je prislonio obraz i oči na njih i ja sam ga tako u zagrljaju povremeno sa mojim, a povremeno sa njegovim suzama, držala celu noć.

Pred jutro dok je Sebastijan još spavao otišla sam u zeleno kupatilo i kupala se. Dok su latice i krv padale pod mojim nogama pomislila sam kako bi njegova mama bila zabrinuta da vidi naše trenutke sreće.

VII

Na kraju posle deset dana Sebastijan i ja smo bili potpuno bliski. Radili smo sve osim onoga što ljubavnici najčešće rade. U poslednja tri proleća uživala sam u ljubavnim igrama koje nisu bile opasne po zdravlje, preko kojih se nije mogla dobiti sida ni proizvesti dete. Postoji tako malo muškaraca sa kojim žena zaista želi da ima potpun ljubavni odnos i onda sebi uskraćuje sve te parcijalne ljubavnike. Ja sam se za to opredelila posle mog velikog i poslednjeg ljubavnog razočarenja koje se desilo u Kanu za vreme filmskog festivala tačno pre tri godine.

Gospodina i gospođu Vijon upoznala sam na projekciji jednog Tavernijeovog filma. On je bio smeđ sa bradom i brkovima, sav negovan u svilenim košuljama sa dendi štapom. Ona je imala crvenu kosu i radila je doktorat. Tada su imali dvoje sasvim male i izuzetno lepe dece i vilu na periferiji. Naše druženje počelo je onda kada su deca otputovala u Francusku kod bake. Noćima sedeli smo nas troje u vili, kikotali se i igrali različitih društvenih igara. Njihova otmenost i duhovitost stvorili su kod mene onu slatku opijenost druženjem od koje sam zaboravila sve ostalo. Iz večeri u večer naše su igre postajale sve čudnije i lascivnije. Uskoro nas dve smo se zabavljale tako što smo plesale i skidale se pred njim. Ta postepena ljubavna inicijacija učinila je da od veselosti i razdraganosti nisam ni primećivala da smo počinjali ljubav u troje. Opsednuta jakom ljubavlju za oboje ja sam se osetila loše tek kada sam primetila da nas dve delimo u poljupcima jednog muškarca što je činilo da shvatim da želim samo njega i da mi ona, ma kako draga, oduzima milovanja i poljupce. Izvukla sam se na glavobolju i otišla da spavam u sobu njihove dece. Tačno posle dva sata kada je njegova žena već spavala pored otvorenog prozora, on je ušao u moju sobu sa čašom konjaka. Onda se desilo nešto najčudnije na svetu kako sam ja iz mog skraćenog razmišljanja mislila – njegovi dodiri nisu ličili na poznate dodire, njegovi prsti propadali su kroz moje telo i milovali moju sklupljenu dušu. I najmanji pritisak usana ili ruke stvarao mi je nepoznat zanos i vrtoglavicu sreće zbog koje sam mu bez uobičajne potrebe za igranjem i oduglovačenjem predala odmah svoje telo i sve što ide sa njim.

Gledala sam Sebastijana kako mirno spava pored mene i sećala se kako je Vijon spavao tiho kada je ostavio ženu i kada smo dva meseca sedam dana i sedam sati imali potpunu sreću. Onda je on nestao iz male vile u Monaku i više se nikad nije pojavio, niti se javio niti sam ga ja po svetu tražila. Posle sam saznala da je špijun ali to nije bilo važno, važno je bilo nešto drugo što mi je pomoglo da shvatim moju zaljubljenost u njega. Dve godine posle dok sam pila perno na jednoj sasvim dosadnoj Briselskoj zabavi, prišao mi je sredovečan slikar sa malom belom pilulom u ruci i stavio mi je u piće. Neobično za moju opreznost i hipohondriju ja sam pilulu popila jer mi se slikar puno dopadao. Posle smo otišli u njegov visok atelje i ponovo sam osetila onaj isti fenomen propadanja prstiju kroz telo i potpunog blaženstva koji sam mislila da je proizvod susreta dve istorodne duše, a ne tri grama hemije.

– Kada sam ujutru još ošamućena od potpune ljubavi jela briselski žuti rešetkasti kolač i gledala kroz prašnjav prozor na trg, slikar me je nežno uhvatio za rame i pokazao mi još jednu pilulu koju je držao u ruci kao najskuplji dijamant.

– Ljubav Tristana i Izolde, Orfeja i Euridike, Romea i Julije – sve su tu u njoj i možemo je postići sa bilo kim, zar to nije čarobno?!

Gledala sam ga užasnuto i polako se oblačila dok je on u zanosu prepričavao svoje hemijske avanture.

– Jedanput, rekao mi je – dao sam je jednoj ružnoj i debeloj babi i voleo sam je kao Dante Beatriču, ili kako se već zove ona njegova, baba je bila toliko dirnuta takvom ljubavlju da mi je ujutru umrla na rukama. Otad pijem je samo sa lepim ženama. Smejao se i pokazivao mi slike koje je naslikao. Na njima je bila uplašena baba i on. Nesposobna i za plač ja sam otrčala u briselsko hladno proleće i nisam izlazila iz svoje hotelske sobe sve dok nisam rešila da napustim ovaj bleđ i žut grad. Od ovog prolećnog sećanja uhvatila me je melanholija. Sebastijan se probudio i bio je veseo. Predložio je da danas odemo na piknik na ostrvo Gozo i da tamo on slika. Poneli smo šah, sendviče sa lososom i muziku koja je trebalo da bude dekor za naša različita raspoloženja. Prvi sat smo igrali šah, drugi pecali, treći se ljubili, četvrti je Sebastijan grlio moja kolena i tepao im. Posle sam ja spavala, a on me je posmatrao. Onda pred sam suton on je spavao, a ja sam njega gledala.

Sebastijan je bio savršeno lep i nežan kao najlepša skulptura. Sasvim uljuljkan u našu artificijelnu i režiranu ljubav on je verovatno mislio da mi možemo biti srećni celi život, ne shvatajući da od zime više neću praktično imati ni dolara, a on će biti mamin I tatin sin student i naša ljubav bi se okončala. Siromaštvo proizvodi realne i produktivne ljubavi. Bogatstvo uzaludne i veštačke. Da moj pokojni deda u Argentini nije ostavio sav taj novac meni, Sebastijan i ja se ne bi ni sreli ni voleli. Do zime morala sam pronaći nekog bogataša i udati se ili se vratiti u mali novobeogradski stan roditeljima. Odlučila sam da čim dobijemo karte otputujemo za Kembridž jer sam bila nervozna od vremena koje je curilo. Iako to sasvim nisam smela reći Sebastijanu, nedostajali su mi Nikolas i David. Želela sam da ih ovo proleće imam svu trojicu oko mene.

VIII

Kembridž je u proleće bio puno lepši od bilo kog drugog grada na planeti: koledži okovani u cveće različitih boja, reka Kem sasvim svetla i bistra, parkovi puni studenata koji jedu trouglaste sendviče sedeći na vlažnoj travi.

Nikolas i David su shodno svom džeparcu iznajmili užasnu kuću van grada. Bila je to mala dvospratnica u nekoj nepodnošljivoj ulici koja se zvala Minerva vej i gde su živele uglavnom radničke porodice.

Prvo sam bila užasnuta i htela sam da napustim kuću, a kada sam videla kako nas deca i debele i trudne žene posmatraju, shvatila sam da u celom projektu ima puno šarma. Nikolas je bio malo smršao, a David se zanosio novim laburistima. Svako od nas je imao svoju sobu. Moja je izdvojena gledala na dvorište, a njihove na ulicu. Imali smo jednu kuhinju i jedno malo i lepo kupatilo. Ujutru Nikolas, David i Sebastijan odlazili bi na predavanja i ja sam im pakovala sendviče, već posle sat Sebastijan bi se vraćao zaključivši da ni taj dan ne može da izdrži nastavu. Onda bi zajedno, ruku pod ruku odlazili u katedralu na koncert ili na obalu gde sam ja samo ležala, a on je pravio skice. Poslepodne David bi odlazio na trening ijajija i onda bi se vraćao umoran, pa bismo satima u mojoj sobi raspravljali o propalim bitkama i izgubljenim ratovima. Uveče Nikolas bi nas izvodio u svojim starim, razvaljenim kolima. Krenuli bismo u pabove i diskoklubove, a uvek bi završili na Kemu sa šampanjcem i jagodama. Tu među žalosnim vrbama i malim mostovima prostrli bi cebe, grickali jagode, pili šampanjac i kikotali se i valjali po travi. Jedno veče vršili bi paganske obrede darovanja reci udžbenika Nikolasovog profesora, drugo smo se igrali indijanaca, treće su me vezivali za drvo i plesali oko sa bakljama prizivajući Ozirisa, četvrto bi naprosto gledali zvezde i tražili sazvežđa. Na sasvim pustim i vlažnim, mirišljivim obalama Kema mi smo se igrali. Iz večeri u veče naše su igre postajale smelije i opuštenije. Sa sve većom slobodom dodirivali su mi ruke, članke, kosu, struk. Sa sve više nežnosti ja sam im držala glavu, vrat kosu. Povremeno u sred neke igre ili tek pred spavanje primetila bih ljubomoru u Nikolasovim očima ili nemir u Sebastijanovim, a onda kada bi ih pomilovala ili poljubila opet bih u zenicama videla radost. Sasvim odvojeno dajući mu do znanja da samo taj zna tajnu zvala sam ih u sobu i saopštila istinu da ja nisam Nađa Kolontajev Ruskinja bele krvi već Srpkinja iz Sarajeva koja se krije po svetu. Sebastijan je bio ravnodušan, Nikolas je bio zapanjen, David je bio šokiran. Ime im opet nisam rekla.

Jedno sasvim toplo junsko veče dok sam u svojoj uskoj zelenoj haljini prelazila mali lučni most, smaragdna narukvica mi je upala u Kem. Nikolas se onda sasvim skinuo i skočio u hladnu vodu, a za njim David, pa Sebastijan. Dovikivala sam im da izađu, ali nije vredelo. Nisu me ni čuli. Lov za mojom narukvicom pretvorio se u potpuno dečačku igru ronjenja i prskanja. Gledala sam njihova mršava i napeta tela kako se kreću iznad vode. Sasvim nagi borili su se za narukvicu i smejali, padali, pa se ponovo dizali. Dok sam ih posmatrala kako u mraku voda menja njihov izgled i kako počinjem da brkam njihove ruke, noge i lica, sećala sam se svih mojih prolećnih kupanja.

Sasvim davno kada sam imala šesnaest godina, jednom sarajevskom kafiću, kome se više imena i ne sećam, ugledala sam dve godine starijeg momka koji se krio ispod svoje rokabili frizure i nadimka Vili Garvin. Tada je Vili bio predmet uzdaha celog ženskog dela Sarajeva od Baš čaršije do Ali Pašinog polja. Jedan naš zajednički prijatelj nas je unoznao i ja sam mu predložila da se nađemo u sedam sutra ujutru i da idemo da se okupamo na more u Gradac. On se nasmejao i rekao da će me čekati kod železničke stanice tačno u

sedam. Kada sam se iskrala iz kuće i rekla roditeljima da idem sa izviđačima nisam ni očekivala šta ću zateći. Najlepši momak Sarajeva sa najlepšim dupetom u Bosni I Hercegovini stajao je ispred mene potpuno čiroki ošišan. Rekao mi je da mu je dosta rokabili fazona i da je sad panker. Uživala sam kada smo u prepunom vozu sedeli sami u kupeu pošto niko nije hteo da uđe i sedne pored nas. Ja sam podigavši noge u mom londonskom žutom miniću koji je u to vreme bio prvi sarajevski minić, sa obožavanjem piljila u njega I njegovu frizuru koja nam je omogućila luksuz ovakvog putovanja, a on me je učio da pijem kafu. Kafa je bila bljutava i gorka, a on mi je objašnjavao da je to zato što odbijam da odrastem. U Pločama smo ustopali neki motor, a onda smo otišli u Gradac i tu pojeli pljeskavice u kafani Kod Bahre. Onda sam se setila da nisam ponela kupaći kostim i kupala sam se u suknji. Roneći ispod moje suknje on me je proglasio za Modesti Blejz. Oduševljena otkrivanjem mokrih dodira ja sam mom Vili Garvinu koji je bio iz muslimanske radničke porodice rekla da ćemo na kopnu uvek biti prijatelji kao Vili i Modesti, a u vodi ljubavnici. I tako sam dobila mog prvog vodenog muškarca i naučila da dodir butine kroz vodu i sasvim moker poljubac nemaju ništa zajedničko sa onim na kopnu. Proletna voda je uvek bila idealna za zaljubljene, dovoljno hladna da rashladi ljubavnike i dovoljno oštra da prodrma romantične osećaje. Vili i ja družili smo se celo jedno proleće i na kopnu bili smo najbolji prijatelji, a u vodi smo se pipkali. Ja sam nalazila da je sasvim egzotično da ležim u velikom zlatnom krevetu njegovog oca koji je bio zidar i da gledam kako Vili pleše uz Ded Kenedise. U vodi smo bili retko, sem kad bi me on obučenu ubacio u vodu i kada smo do članaka gazili Miljacku.

Nikolas je prvi istrčao iz vode noseći deo narukvice, a za njim David koji je nosio drugu polovinu. Za njima je išao Sebastijan koji je drhtao i koji je uzeo od njih oba dela i pokušao da ih sastavi. Legli su oko mene i uvaljala sam ih u ćebe i trljala da ih zagrejem. Čebe je bilo malo za svu trojicu i non stop je neko ispadao. Plašila sam se da će dobiti upalu pluća i trljala sam ih jako i histerično istovremeno uživajući u tome. Njihove zategnute i hladne kože grčile su se pod mojim toplim rukama i kao da su se takmičili ko će da izgleda ugroženije. Na kraju svi su spavali u mom krevetu pod debelim jorganom, potpuno stisnuti uz mene. Sebastijan vertikalno na dnu pod mojim nogama, a Nikolas i David levo i desno od mene. To je prvi put da smo zajedno spavali u krevetu. Pred zoru sam primetila da Sebastijan postaje vruć i prenela sam ga u njegov krevet gde sam ga negovala sledeća dva dana.

David i Nikolas su bili dobro, a Sebastijan je dobio jaku i tešku temperaturu. Deset sati sam uporno i predano menjala obloge na njegovom prevrelom telu. Sebastijana je bila sramota što je njegovo telo bilo tako slabo i osetljivo, a sa druge strane primetila sam da ipak uživa što sam preko ove brige opet postal samo njegova. Kroz ovu borbu sa vrelinom koja je opsela njegovo telo ja sam prema njemu postala naročito slaba i upoznala sam I zavolela svaki njegov vreo i uspaljen deo. Gledala sam njegovu plavu kosu kako tamni i gubi sjaj i prelepe zeleno plave – mozaične oči kako padaju sve dublje i dublje u očne duplje.

Dok sam ga posmatrala kako potpuno predan na milost i nemilost mojim molitvama i oblozima se obavlja oko mojih ruku, setila sam se da je temperatura najlakši način kako sam u proleća padala u preljubu. Naime, posle neprijatnog i za mene naročito fatalnog slučaja Vijon ja sam želela da iz zabave i nežne osvete razvedem što više muževa. Međutim slučaj Igora Belinskog, arhitekta beloruskog porekla mi je govorio sam ja uzaludan slučaj i da bi se kad bih videla muškarca pod temperaturom sasvim zaljubila u njega. Igora sam upoznala u Izraelu. Vraćala sam se zamišljena od zida plača i gotovo se sudarila sa njim i njegovom suprugom Jevrejkom koji su me posle prijatne kafe pozvali

da svratim do njih u zapadni deo Jerusalima da popričamo o religioznim razlikama. Kada sam u ugovoreni sat došla u njihovu otmenu dvospratnicu koja je, mirisala na lavandu i bila sva u plavom, zatekla sam Barbaru uspaničenu. Na sasvim lošem engleskom mi je objašnjavala da joj se desila strašna stvar, da je Igor zapao u visoku temperaturu, a da su je sad hitno zvali iz agencije oko nekog stana. Tako je meni Barbara ostavila Igora pod visokom temperaturom. U sobi prepunoj cveća ja sam Igoru prvo stidljivo, a potom oslobođeno stavljala obloge i preko njegove bespomoćnosti sam se zaljubila u njega. Njegova temperatura nije spadala i ja sam na kraju donela korpu leda iz fizera i pobacala kockice po krevetu i onda mu ledom vrelinu topila. Baš kada je izgledalo da mu je bolje Igor me kroz bunčanje oborio na vlažan krevet i počeo da miluje. Od njega i ja sam dobila visoku temperaturu i tako sam se zaljubila.

Sa Igorom Belinskim vodila sam ljubav samo pod temperaturom jer je jedino tako bilo lepo. Pokušali smo jedanput pod normalnom temperaturom od 36 sa 6 ali to nije ličilo ni na šta. Igor je nabavio pilule za podizanje temperature i mi smo vreli I pomućene pameti teturali po Izraelskim zidinama ne sećajući se šta radimo ni kad je temperatura spala. Na kraju samo jednog dana ja sam napustila Izrael i Igor Belinski i ja se nikad više nismo videli a on me je upamtio pod lažnim imenom Sara Dorleak.

Sebastijanu je temperatura spala i prvi put je jeo posle dvadeset četiri sata. David mu je čitao Herodota, Nikolas prepričavao kakva je bila Lejdi Di koja je došla u posetu njihovom koledžu. Onda je Sebastijan zaspao i ja sam otišla u svoju sobu da se odmorim.

IX

Nikolas je uzbuđen u toplu nedelju predložio da pređemo u London u stan njegovog oca. Njegov otac, lord Donaldson Brant imao je stan u centru Londona koji je koristio da se odmori od porodice ili pripremi za težak poslovni put. Nikolasovi roditelji su bili otputovali u južnu Francusku i mi smo prihvatili da se uselimo nekoliko dana u prostran stan na Marbi Arču. Kad je njegov otac bio na putu u stan nije dolazio niko – ni posluha da zalije cveće, a Nikolas je kao najstariji sin imao ključ u slučaju da se ocu ne daj Bože nešto desi. U stan smo doputovali u ponedjeljak ujutro vozom. Stan je mirisao na knjige i papire i bio je svetao. Bile su dve spavaće sobe. U jednoj ispod velikog portreta Nikolasovog dede ja sam spavala, u drugoj ispod portreta u plavoj haljini Nikolasove babe spavali su njih trojica. U svemu najviše nam se dopadalo da smo u srcu Londona sasvim zamoreni kembridžkom provincijalnom atmosferom i Bahovim koncertima loših muzičara u centralnoj katedrali. London je bio ogroman i tih u proleće. Uveče bi beznadežno lutali po fensi mestima, a po danu ležali do jedan posle podne, onda ručali u restoranu nedaleko od Pikadilija.

U sredu sam se probudila ranije i ugledala Nikolasa kako stoji na vratima i gleda me. Nikolas je bio u beloj košulji sasvim blago preplanuo od nezdravog prolećnog sunca. Tek tad sam primetila da je u škotskom kiltu. Prasnula sam u smeh i Nikolas je pritrčao mom krevetu valjajući se u kiltu i pokazujući mi svoje noge. Kada sam prestala da se smejem, Nikolas je legao pored mene, uozbiljio se i rekao:

– Ti nikada nećeš voditi ljubav ni sa jednim od nas trojice, zar ne?

Gledala sam ga nekoliko sekundi i onda odmahнула glavom.

– Ali, Nikolas, mi smo stalno u ljubavi...

Nikolas je kao posle izgubljene partije kriketa seo na ivicu kreveta i snuždio se.

– Znaš Nađa, ili ko li si već, na šta mislim?...

Pomilovala sam ga po ramenu i stavila glavu na njegov zeleni kilt.

– Ne mogu Nikolas, vi ste toliko mlađi od mene I za vas je seks sa starijom ženom kao lov na patke... Smejala sam se sama glupavoj misli. Nikolas se onda nagnuo I pipkao mi uvo podrobno ga izučavajući.

– Dobro, onda nas nauči ono što si učila Sebastijana na Malti...

– Pričao vam je?

Bila sam ljuta na Sebastijana što se hvalio i uhvatio me iznenadan bes. Nikolas je to video i pokušao da vrda; na kraju, postigli smo sporazum da ove londonske dane iskoristimo za nauk o zavođenju žena.

Posle podne u malom i tihom restoranu dok smo jeli čiz kejk ja sam im rekla da je sada proleće i da ih mogu isključivo poučavati o prolećnoj ljubavnoj veštini koja nema nikakve veze sa ostale tri veštine tri druga godišnja doba.

Oni su pristali.

Prvi čas održala sam im u londonskom hotelu Ric gde smo otišli da popijemo čaj. Tu su vežbali kako se žena gleda sa udaljenosti od dva ili tri stola. Kelner nas je gledao zapanjeno kad je jedan po jedan dečak odlazio za udaljeni sto, tamo naručivao novo piće i potom piljio u mene. David je najlepše gledao u ženu, onom preciznom emocijom da mu je taj pogled najvažniji na svetu i da izgleda kao da će umreti od uzbuđenja I ganutosti.

Nikolasa sam puno ispravljala, jer je pravio klasične greške zavodnika, umesto oči on je šeretski posmatrao moja kolena, grudi, vrat što je u ženi budilo osećaj nezainteresovanosti i blagog gađenja. Objasnila sam Nikolasu da pogled sa daljine mora da demonstrira da je duša muškarčeva uzbuđena, a duh uznemiren. Sebastijan zbog svoje stidljivosti nije mogao da energiju i sam pogled šalje odlučno i uporno. On je spuštao oči kad bi sreo moje i sa njim smo se najviše zadržali. Ponovio je to pet ili šest puta dok nije shvatio prolećni pogled zavodjenja iz daljine i onda smo na opšte zgražanje personala napustili čajdžinicu uglednog hotela Ric.

Dodir ispod stola vežbali smo u praznom restoranu hotela Hilton. Naručili smo ostrige i belo francusko vino iz okruga oko Meca. Dodir ženskog kolena ili članka u proleće je najveće umeće. Sećam se kada me je jedan danas legendarni slikar dodirivao ispod kolena dok sam sa svojim tadašnjim verenikom lekarom sedela u malom madridskom restoranu. Taj stariji gospodin mi se čak izuzetno dopadao i ja sam bila spremna da zarad njegove energije i otmenosti ostavim mog verenika, međutim njegov dodir kolena kolenom, je bio tako prebrz i rutinski da sam ja izmakla stolicu uvukla noge u noge mog verenika i nisam ga više nikad ni pogledala. Pre dodira kolena kolenom, objašnjavala sam im – mora da sledi jedan brz i strasan pogled – a potom tek blag i ovlaštan dodir koji se čini da je slučajna. Ovaj dodir prolećne slučajnosti mora da bude tako kratak i blag da žena misli da je to tek ona uživala u prolaznoj i neočekivanoj slučajnosti. Ako udvarač u maju ili junu ionako od vazduha, polena i sunca razneženoj ženi gura kolenu jako i napadno, ona će pobeći i od ljubavi neće biti ništa. Žene nižeg socijalnog porekla, doduše, vole kad ih neki muškarac dodiruje grublje, ali globalno dodir kolenom o koleno je posebna i možda najteža prolećna disciplina koja isključivo počiva na muškarčevoj ljubavnoj intuiciji. Nikolas je taj dodir izvodio najlepše i od njegovog kolena bi se u meni proizvela nagla pomama koju su odmah smirivali Sebastijanovo i Davidovo koleno. David nikako nije mogao da shvati da kod tog prvog dodira je najbolje da muškarac više ne gleda u ženu nego da posvećeno, gotovo sveštenski sa patosom isisava ostrigu. Drugi dodir kolena o kolena treba sama da žena traži, da polako istura kolena željna ponovljenog uzbuđenja. Ovo prvo zavodjenje nije imalo nikakve veze sa ljubavnim milovanjem ispod stola koje su upražnjavali prolećni ljubavnici koji su već duboko u ljubavi.

Najlepše milovanje ispod stola doživela sam upravo u Mecu, malom francuskom gradiću gde se Niče borio i gde su najlepši Šagalovi vitraži. Tu sam imala prolaznu i strasnu vezu sa jednim galeristom koji je najviše voleo da me izvede u najskuplji restoran i potom izvede svoju ženu i koja bi sela pored mene, a onda imitirajući posvećenost za jelo miluje moja kolena sa strašću kojom se inače posvećivao samo Renoaru. Francuzi najlepše dodiruju kolena ispod stola, oni ne emituju onu nestrpljivost da žena oseća da je to tek muzička fraza pred krevet, već gurmanski uživaju u kolenima kao kolenima i ne žele nigde drugo ni da stignu dok se njihova požuda sva ne rasprsne ispod stola.

Uveče Nikolas, David, Sebastijan i ja odlazili bi u Ridžent park gde su mirisi bili najlepši, a poljane potpuno prazne. Sedeli smo po kembridžkoj navici na toplom škotskom crvenom ćebet i jeli crni kavijar iz frižidera Nikolasovog oca. Nismo ga mazali na tost, jeli smo ga srebrnom kašičicom kao pruski oficiri i ruske bludnice. Samo bi stavljali tri kapi limuna i pružali kašičicu onom do sebe.

Sebastijan je najlakše shvatio da je prolećna ljubav uvek uslovljena mesecom. Izašavši iz zime muškarci i žene postaju razneženi i razdragani mlakim suncem, ali na prolećnu požudu i sve druge strasti isključivo utiče mesec. Pratili smo ljubavne poglede

i nemire od sasvim mladog meseca do punog meseca I zajedno razlučivali šta je najlepše raditi pod kojom svetlošću. Kada je mesec bio sasvim mlad, a tama veća najviše su prijali poljupci puni ljubavnih ugriza dok su nesvestice za vreme punog meseca i ljubavni nemir koji je on izazivao tražili duboke I pokretne poljupce sa puno skakanja sa čela na pupak, sa pazuha na unutrašnjost kolena. Kada je mesec bio nepravilan i star tri dana, najviše su prijali poljupci u gornju usnu.

Sasvim ispruživši se na engleskoj mesečini bez vetra, probala sam po redu prvo Nikolasove, Davidove, pa Sebastijanove poljupce i onda smo ih dorađivali i usavršavali bilo da je bio u pitanju propust usaglašenosti ljubavne tehnike i mesečine ili se osećalo da je duh ljubavnikov odsutan i da mu nikakva tehnika nije mogla pomoći.

Jedan isihast, sveštenik grčkog manastira, potpuno zagubljenog u visokoj steni, objasnio mi je da poljubac traži istu onu duševnu prisutnost i sabranost koju zahteva molitva.

– Ako pri dodirivanju i ljubljenu muža i žene postoji i jedan rutinski i površan poljubac onda je to blasfemija zbog koje se ljubav naglo osuši i niko ne zna kako se to desilo. Dovoljno je samo deset ljubavnih ispraznih poljubaca i dva ljubavnika više neće biti zajedno ni na ovom ni na onom svetu.

Većina ljudi koje sam poznavala i koji su bili u braku ili u dugim vezama nisu shvatali kakvo duševno uzbuđenje i duhovnu napetost iziskuju ljubavni dodiri. Ljubavnik mora osećati da mu je taj poljubac najvažniji na svetu i da mu od njega zavisi život I smrt. Ljubavna uljuljkanost ili ravnodušnost proizvodi nesreću I zlo isto kao što molitve bogu koje su puko mrmljanje ili recitovanje ne dozivaju Boga živog nego izazivaju njegov bes I prizivaju đavola. Ne vredi ni jedna ljubavna tehnika ako se živo srce ne raspada od uzbuđenja i napetosti.

Nikada neću zaboraviti starog jogina koga sam srela u dalekom i kamenom budističkom manastiru.

On mi je rekao dok je dlanom milovao moje lice ko da su mi oči od užarenosti skoro ispadale:

– Ovde dolaze da nauče ljubavnu veštinu, da saznaju kako izgleda poljubac mleka i vode ili nakahedija ljubavno grebanje, a ne shvataju da sve to važi samo ako je duh tako pripremljen da lomi pogledom granje i pokreće planete.

Tada, ova izjava izgledala mi je kao klasična indijska megalomanija, ali činjenica da je ova rugoba od starca probudio u meni takvu požudu prostim milovanjem lica, uverilo me je zauvek da je ljubav u Indiji pre svega veština duha da obradi dušu I telo. Za razliku od toga, kako su to govorila sva predanja od Kavkaza do Grenlanda, moć duše da preobrazi duh i telo je bila samo ona jedna i prava ljubav koja bi se dešavala samo jednom u životu. A ako bi ljubav bila centrirana iz tela i tako uticala na duh i dušu radilo se o prostom zavodjenju koje je moglo biti lepo, ali često i nesrećno.

Uvek je najvažnije – govorila sam im po mesečini dok sam pamtila njihova lica, – da prepoznate da li prvi impuls ljubavi dolazi iz tela, iz duha ili iz duše...

Zamislili su se i nisu ništa govorili.

Nikolas je rekao da njegova ljubav prvo nastane u njegovom telu, a onda mu obuzme duh i dušu.

David je rekao da žena prvo uzbuđi njegov duh koji mu onda ukaže na njene telesne lepote i duševne miline.

A Sebastijan je rekao da ne zna odakle mu ljubav dolazi ni gde ide, već da oseća samo da mu se celo telo raspada od napetosti, a da mu se duh guši bez vazduha.

Sebastijan nije znao da opiše svoju dušu ni da je prepozna. Nije znao da mu je duša izbila u nos, čelo, oči, noge, da mu preoblikuje telo i zatomljuje duh.

Posmatrala sam ih dok su kikoćuci se pokušavali da bukvalno primene indijsku poslovicu i pomeraju zvezde.

Nikolas je ubeđivao zvezde svojim telom. Zavodio ih je rukama i mišićima na nogama. David je šarmirao zvezde svojim pričama i dosetkama, pričao je zvezdama bajke i viceve, a Sebastijan je slikao zvezde i pomerao ih na svom platnu...

Sasvim uljuljkana mesečinom setila sam se kako smo moj mlađi brat i ja ležali ispod loza crnog i kiselog američkog grožđa dok je loze i livade napadao prohladan proletni sumrak. Ja sam imala deset, a on osam godina. Moj brat je tada rekao da ne bi smeli voleti nikog drugog osim jedno drugo, da ne bi tražili ljubav po svetovima najlepše je da se oženim njime. Ja sam bila oduševljena, moj brat je bio potpuno lep, a njegova krv je bila iste strasti kao moja. Rekla sam to baki i ona nas je tako istukla da nikada više nismo pogledali u telo jedno drugom, a ja sam volela samo onu maminu baku u Argentini. Od tada sve smo više bili nezainteresovani jedno za drugo i ja sam se setila da se sa njim ni sa roditeljima nisam čula godinu ili dve...

Devet dana po celi dan vežbali smo proletnje ljubavne veštine. Usklađivali muziku i dodire, svetlost i poljupce, otkucaje srca I reči. Uživali smo, a onda se desilo nešto sasvim, sasvim neobično. Naime, dok smo u Herodsu birali moj svileni donji veš i kada sam im objašnjavala zašto je za junsku boju najleša svila boje breskve, pojavio se Sebastijanov stric koji nas je zapanjeno gledao. Sebastijan je pocrveneo i pokušao je da nađe najluđa objašnjenja otkud on u Londonu sa nama i šta radi na odeljenju za žensko donje rublje. Nikolas se jedva suzdržavao da ne prasne u smeh, a David je bio bleđ kao krpa.

Onda sam naglo pružila ruku i rekla:

– Marija Leona – zadovoljstvo mi je upoznati vas. Nikolas I dečaci su bili ljubazni da me provedu kroz London – ja sam sestra Nikolasove majke.

Stricu su se dopale moje grudi i bezobrazan pogled i zaboravio je da je objašnjenje glupo i izmišljeno. Pozvao me je iako je bio sveže oženjen na ručak u Vimblon. I morala sam da prihvatim... Dva dana sam trpela nepodnošljivo neduhovita udvaranja ovog pedesetogodišnjaka kovrdžave kose, dok nisam pronašla uzbuđenje u tome što je on Sebastijanov stric i po njegovom licu i telu tražila sam tragove Sebastijana i onda ih obožavala. Izvukla sam se sa jednim poljupcem i tri dodira uz mnogo obećanja. Dok sam se vozila crnim taksijem kroz trefik džem mislila sam kako je proleće neverovatno i kako može naći opravdanje i za najružnijeg i najglupljeg muškarca. Setila sam se kako sam prošle godine tek iz zabave hodala malim ulicama oko Mon martra i raspoložena od vazduha i drveća tražila sam u svakom muškarcu u šta bi se moglo zaljubiti i u svakom sam pronašla nešto.

U blagom prosjaku slobodu, u ciganu bezobrazluk, u debelom pariškom mesaru izazovnu tupost, u prodavaču sveća njegova neprimetnost. Ovu igru igrala sam još otkako sam bila devojčica I volela sam je najviše na svetu. Pretvarala sam seljake u prinčeve, radnike u oficire, oficire u slikare. Pronašla bih u svakom nešto vredno zaljublivanja sve dok nisam kao petnaesto-godišnja devojka naišla na egzibicionistu. Istrčao je ispred mene u belom mantilu i rastvorio ga. Gledala sam ga zapanjeno, ne zato što sam bila uplašena ili šokirana glupošću prizora. Očajnički sam razmišljala stojeći na dva maslačka šta bi se to moglo voleti u toj budalini koja se skrivala po žbunju. Onda, a da nisam ni primetila šta radim, naglo sam podigla svoju suknjicu i pokazala mu svoje čipkane gaćice koje su se slagale sa mojim dokolenicama. Pobegao je nazad u žbunje i ja sam zavolila njegovu sramežljivost.

Vratila sam se u stan i zatekla Nikolasa na mom krevetu sa nekom ispranom plavušom kojoj je mrsio kosu. Bili su potpuno goli. Naglo sam izašla iz sobe i pokušavala da dođem do vazduha. Na vratima su se pojavili David i Sebastijan. Ja sam besna prošla pored njih i otišla na Trafalgar da piljim u fontanu. Bila sam užasno ljubomorna. Dok sam ih ja učila o uticaju mesečine na poljupce i o kolenu o koleno, kao i o ljubljenju vrata i pazuha on je povalio kelnericu iz Sohoa; masnu, predebelu kelnericu koja je mirisala na luk i parfem od jagorčevine i nosila je plastičnu suknju.

Bilo je gotovo sa mojim životom sa tri dečaka. Rešila sam da se već sutra spakujem, uzmem svoju šengensku vizu i otputujem u Madrid. Pogledala sam naslovnu stranu Sandi Tajmsa i ugledala da je 21 juni. Proleće je bilo gotovo i bile su gotove i moje prolećne ljubavi. Spakovala sam se popodne dok su dečaci bili na tenisu i samo sam Sebastijanu, ne znam ni ja zašto, ostavila adresu mog hotela u Madridu i rekla da me

traži pod imenom Sabrina. Ime Sabrina uopšte se nije uklapalo sa Madridom, ali ja sam u Madridu volela pa se predstavljam kao Žaklina ili Sabrina. Kao Amerikanka ili Francuskinja.

Bila sam ljuta na Nikolasa i Davida i Sebastijana. Mislila sam da ću ispasti budala ako spavam sa njima, a Nikolas me učinio budalom na najgori način. Mladi muškarci uvek naprave starije žene smešnim – pomislila sam i otišla u hotel Park.

Tu noć nisam spavala, vrtela sam se po krevetu i imala sam osećaj da nikada neću utonuti u san. Slika Nikolasa koji je ulazio u prodavačicu hamburgera iz Sohoa stajala je nadamnom kao giljotina i nije se pomerala. Nije dolazila nijedna nova ili stara slika, samo ta uporna i šarena. Rešila sam da ih izbrišem kao onog plavog dečaka koga sam volela celu osnovnu školu I sa kojim sam maštala da jašem konje, jedem tamno plave šljive iz srebrenih posuda. Sve se može izbrisati, pomislila sam, i isključila svetlo.

XI

Ja sam bila u vazduhu, a njih trojica ko zna gde sada, sa ove distance sa telom koje će uskoro šetati Madridom, mogla sam sa sigurnošću da razmišljam o njima čak i da se sećam lepote i uživanja koje smo zajedno proizvodili. Dok sam jela Iberijin doručak sa šunkom i kukuruzom mislila sam kako i koliko se mom duhu dopadao Davidov zanos i vrcavost, koliko je moje telo bilo slabo na Nikolasa i koliko se divim njegovom spontanom i muževnom kretanju kroz vazduh i vodu i koliko je moja duša bila slaba prema Sebastijanu, koliko ranjiva i sklona praštanju.

Nikolasovo telo je sve pokvarilo jer je njegov duh bio uobražen, a njegova duša prepotentna. Nisam znala kakav će dalje biti njihov dan ni kako će izgledati njihova noć. Šta će sa svim našim uspomenama strastima i slikama ljubavi uraditi koji od njih. Nisam želela da razmišljam o tome. Preda mnom je bilo dugo, vrelo špansko leto u kome je trebalo da se udam ili će moja jesen biti siromašnija i tužnija od svi poznatih.

**101 MUŠKARAC U
ČETIRI GODIŠNJA DOBA**

II DEO

LETO

*Napokon dala si mi album, koji Kako otvorih burno me omami.
Sve tvoje godine, Mat i sjajne, na crnim punim listovima!
Suviše slatkiša, premnogo slasti:
Zagrcnut sam tolikim hranljivim slikama.*

*Škiljavo oko mu gladno od poze – evo Ples kukama
Držiš mačku koja se otima, evo,
U krzno odevene slatke maturantkinje,
Pa evo kako podižeš tešku čašu ruže
Ispod senice, i evo te pod šeširom (Koji malko uznemiruje na više načina)
Sa svih strana rušiš mi samopouzdanje.
Pa i preko ovih opasnih momaka što se klate
Lagoodno oko svojih prošlih dana
Rekao bih nisu tvoj par u svemu draga.*

Filip Larkin u ljubavnom besu.



Leto je vreme dekadentnih, perverznih, bezobraznih ljubavnika; ljubavnika sklonih vladanju i robovanju; ljubavnika spremnih na sve i uplašeni od svega. Najlepši i najodaniji letnji ljubavnici su masoni, bankari, advokati, lekari, naučnici – ljudi koji se u ljubav sklanjaju da bi se plašili ili hrabрили.

Robovi ili robovlasnici, heroji i kukavice. Letnji ljubavnici su duži i samo naizgled ozbiljniji od zimskih i proletnjih. Kada se jedna ljubav desi na početku leta, ona traje dok traje sunce.

Sedela sam u svojoj madridskoj sobi sa pogledom na Prado I gledala se u ogledalo.

Otkako sam bila sa Davidom, Nikolasom i Sebastijanom nisam se dugo ogledala u ogledalu. Zaboravila sam moj čudan lik – lažno plavu kosu, istinski plave oči, bled ten i jarke usne i nešto duži nos kao kod Milene Pavlović Barili. Posle svih zimskih i proletnjih muškaraca ja sam zaboravila kako izgledam; da li sam lepa ili ne. To više nije ni važno – lepota se postiže po potrebi I odluci.

U leto sasvim neobično verujem da sam jako lepa. Prosto lepa, a ne komplikovano. Dopada mi se da sam prosto lepa, jednostavno lepa, lepa kao da nemam tajnu u sebi, kao da sam samo lepo telo.

Svaki put kad doputujem u neki novi grad, u neki novi hotel, ja prvo tri dana ne izlazim iz sobe. Navikavam se na zvuk grada, na mirise, na novi jezik čiji odjeci dopiru do mog kreveta. Nisam dolazila često u Španiju leti jer je prevrela i onda iz njene ispucale i sasušene zemlje izlazi sve ono što se taložilo vekovima. Leti Španiju pohode mavarski i islamski duhovi i jednostavnost njenog katoličkog zanosa i strasti zamene mirisne dekadencije bivših civilizacija.

Ali, meni je sad to jedino bilo i potrebno. Prvi put nisam došla u Španiju da tražim zaborav ispod odežde svetlosti njihovih matadora, niti u krvi i pesku jednostavne i jake požude, već sam došla da upoznam zaboravljenu Španiju dekadencije i zabranjenih želja.

U današnjoj Španiji ljubav je čista i jednostavna stvar modelisana kroz katolički brak i puno dece. One najsrećnije udaju se za matadora za gospodara života i smrti koji svojom gracioznošću ocrtava liniju dozvoljene strasti. Matadori jedini na ovom svetu znaju celu tajnu ljubavne strasti. Poznaju je kao onaj lapis filosoforum koji je alhemičarima služio da od ničeg ili tek nečeg prave zlato. Matadori znaju tajnu ljubavne alhemije. Znaju kako se hladna i nežna žena pretvara u vrelu i grubu. I obrnuto.

Ja sam u svom kratkom životu delila ljubav sa tri matadora. Jedan me je uveo u arenu, drugi u strast, treći u smrt. Zaljublivanje u matadora u Španiji je traganje za onim idealnim Špancem koji poznaje tajnu strasti koju nerado otkriva. Nije isto zavoleti, osvojiti, imati matadora i naterati ga da vam iz preglasne požude oda tajnu strasti. Sa prva dva matadora to mi i nije pošlo za rukom, oni su uprkos mojim mistifikacijama više bili posvećeni bikovima nego meni, više veronikama nego ljubavnim zagrljajima.

Treći matador poreklom iz Granade otkrio mi je tajnu španske strastvene alhemije ali tek pošto je moja strast za koridorom, krvi i peskom, nadvladala njegovu. Tek pošto je moja opsesija postal jača od njegove. Španci su možda jedini ljudi na svetu među hrišćanima koji javno priznaju da je strast lepa i plemenita; da je iznad proste ili duhovne ljubavi. Oni misle da je strast jača od svega i da baš ona stroga i obuzdana vodi čoveka do Boga.

Jela sam sama na krevetu supu od bika, hladila se ogromnom lepezom iz Sevilje i sećala se kako mi je matador iz Granade u vrtovima otkrio tajnu španske strasti. Ležali smo u turskim kupatilima punim šara i duhova i on mi je rekao:

– Drugi narodi strasti puštaju napolje i one proizvode kaos od svoje siline i neobuzdanosti i ruše sve oko sebe. Španci strast dresiraju, obuzdavaju, usmeravaju, uče da vladaju njom a da je ne naruše. Borba sa bikom je samo to – kultivisana, estetizovana u predstavu pretvorena strast koja je uvek sva u atavizmu nadomak smrti...

Taj dan u tom turskom kupatilu shvatila sam tajnu koride I ljubavnog prestiža matadora. Borba sa bikom bila je sasvim tajni I ezoterijski znak da ljubavnik, muškarac gospodar života i smrti zna tajnu ukroćene strasti. Sve ostalo, krv, pesak, odežda svetlosti i borba bili su spoljna demonstracija ovladavanja tom disciplinom. Najveći matador je uvek bio gospodar ljubavi Španije I često bi se borba završavala tako da dame raspomamljene bacaju svoje korsete i grudnjake pred matadorove prašnjave noge. Dok je mač bio duboko zaboden u vrelo telo crnog bika cela Španija je znala da je rođen novi gospodar strasti i da se mora slaviti njegova veština.

Krotiti, uobličavati strast, a ne oskrnaviti je nimalo, ne promeniti je već je samo primeniti, to je bila tajna matadora, to je njihova alhemija i žena koju nije voleo matador ne zna šta je strast već poznaje samo njene silovite i površne reflekse a nikako punoću njene lepote. Strast je opasna i nepotrebna i bezvredna kao neisklesan dijamant za obične ljude i za to na nju pravo imaju samo matadori, a drugi viču ole i mašu maramicama. Poljubac matadora nije imao ništa zajedničko sa meni poznatim poljupcima.

Poljubac matadora je vrelo kao tek išikljala krv bika i njegov ritam je kao Flamanska pesma. Zagrljaj matadora je kao sama korida, svečana preterana i odvažna. Ljubav matadora je uvek uzvišeno patetična i puna suza. Matador, kako je to meni mesec dana pokazivao moj ljubljani El Kordobes preplanuo i crn kroz kosu i oči, zna tajnu proizvoda vatre u ženinom telu, duši i duhu, a običan Španac samo u jednom od njih.

Međutim i španski piljar ili taksista poznaje kako se kontrolisana i istovremeno neobuzdana strast stvara u ženinom telu. A strast duše i duha je znanje samo ubica bikova.

Pogledala sam kroz prozor i ugledala jedan par kako se ljubi. Španci se ljube drukčije od svih, a alhemija njihove strasti je u tome što kroz to obuzdavanje i ukroćavanje, to treniranje I estetizovanje strasti oni pretvaraju nešto što je Bogu mrsko u nešto što je Bogu milo. Oni otimaju strast od Satane, čiste je i bacaju Bogu pred noge. Zato kodeks, zato ritual, zato lepota izgleda I pokreta, zato viteštvo. Korida je uvek javno priznanje da su Španci još gospodari lepote i čistote strasti i da je svaki dan prinose na oltar Bogu tako što su spremni da kroz njeno kaljenje i umru.

Da bi nešto opasno, haotično, bludno, bogohulno postalo lepo, nežno, blagodarno, potreban je zalog smrti i zato žena samo sa matadorom može i sme upoznati strast.

Kad sam mislila o Nikolasu onda sam mislila o strastima. Nikolas bi po svom telu i energiji bio idealan matador, najlepší I najodvažniji gospodar peska i smrti, ovako on će biti samo uspešan engleski pravnik koga će progutati nekontrolisana strast njegovog nekultivisanog poriva. Svakoga trenutka kao što je El Granades svojim izvežbanim i savršeno lepim pokretima bičevao strast tako je strast nekontrolisana i haotična bičevala i mučila Nikolasovo prelepo telo i uništavala ga.

Ispustila sam srebrnu kašiku na pod, bacila lepezu na jastuk I odlučila da izađem iz sobe.

Leto je vreme kada se sve izbistri i pojednostavi, toplota sve iskaže i uvek se čini leti da je ljubav samo odnos gospodara i roba.



U Španiji leti život počinje noću kad zađe sunce, kad se zaboravi kako je težak i vreo dan bio i kakvo nam je sećanje doneo.

U jedanaest uveče žaluzine se otvaraju, deca trče na ulicu da se igraju, penzioneri da razmene strahove, ljubavnici da se grle. Retki su ljubavnici koji se u Španiji vole leti po danu, pošto je vreline njihovog tela i ljubavi uvek manja od vreline vazduha i zemlje. U podne mogu da se vole samo matadori jer oni mogu da hlade vazduh i vlaže zemlju, oni znaju kako telo postaje voda, a voda vazduh.

Obukla sam jednostavnu crvenu svilenu haljinu i izašla na ulicu. Sva sam bila crvena kao muleta, plašt kojim matador maše biku ispred očiju. Mislila sam da ću tako pomerajući svoje telo levo desno privući svoga budućeg muža.

Satima sam sama hodala madridskim ulicama dok nisam primetila da mi je nestao novčanik i da ne znam gde sam. Moje misli zarobljene držali su Sebastijan, Nikolas i David. Sasvim iracionalno kao desetogodišnja devojčica ja sam razmišljala da li bi se ja možda mogla udati za nekog od njih ili sve njih zajedno, a onda bi se od gluposti prenula.

Svratila sam u mali riblji restoran i ušla da večeram. Naručila sam kokočas čudno špansko jelo od meni nepoznatih školjki. Dok sam sva u svojim detinjastim mislima premetala moje dečake po glavi, osetila sam na potiljku kako me neko posmatra. Okrenula sam se naglo i ugledala prosedog gospodina sa brčićima zakopčanog do grla kako me gleda prodorno.

Bio je Nemač – videlo se to iz daljine. I bio je bogat. Tako je bar izgledao. Razmišljala sam tren da se upustim sa njim u razgovor, a onda sam se setila jednog minhenskog leta kada me jedan vajmarski gospodin sklon incidentima inicirao u tajnu nibelunške ljubavi pa sam odustala.

Suprotno od Španaca, Nemci ljubavnu čistotu i jednostavnost pretvaraju u opsesiju i perverziju. Smešno, ali zato mislim i da su demonstrirali osvajačke intencije. Najprostiji poljubac, najjednostavniji brak najprostodušniji odnos oni će svojom potrebom za redom i čistotom pretvoriti u perverziju. Oni su majstori prikrivene dekadencije, bekstva u kolektivni moralni dendizam koji stranci najčešće iščitavaju kao etičku prostotu i rigidnost. Moj bankar, moja vajmarska ljubav puna preteranih reči i odsečnih pogleda mi je objašnjavao ono što je još jedino Kozima Vagner artikulisala da je za Nemca ljubav moralna potreba koja je toliko jaka da postaja prljava strast.

Nemač ima toliku potrebu da bude moralan, čist i da služi opštem dobru da ne kalkuliše ludilo ljubavi koje ga pre ili posle izbezumi. Nemci su odani i predani letnji ljubavnici, ali njihova potreba da strašću vladaju i da je ponište ih pre ili posle učini robovima strasnih ljubavi.

Napustila sam restoran ne sećajući se više slike Nemca koji me je želeo kao Brekerovu skulpturu. Bog ne traži od nas toliko ljubavne rigidnosti koliko su Nemci skloni da mu je ponude. Zbog toga piju puno piva i u stanju su da i najprostiju seljančicu preko ljubavnog veličanja pretvore u muzu.

Nemač će najlepše poginuti za svoju draganu, ali će pri tom sasvim odan ipak više misliti na Boga nego na draganu i to je ono što me kod nemačkih letnjih ljubavnika nervira, a ipak lepota njihovog obožavanja i uzdizanja žene nije mi poznato da postoji bilo gde na svetu.

Rešila sam da putujem. Po noći, dugim španskim vozovima punih turista željnih kao i ja da proniknu tajnu zemlje u kojoj su. A tajna zemlje se nikad ne krije u spomenicima i dvorcima, već u ljubavnicima. U leto ta pomama za dešifrovanjem ljubavnih tajni potpuno obuzme. Ljubavna geografija jedina ima smisla. Uostalom, cela kultura je o ljubavi ili je tek ideološki pamflet. Jedna knjiga o tome najbolje govori, poetika onih kojima je dozvoljeno da ostanu i koji su pravili špansko ljubavnu heroiku i geografiju uči na drukčiji način o ljubavi.

Prvo kada dođem u Španiju ja obiđem Toledo i Segoviju a onda se odmaram u Granadi i Kordobi. Kada sam kupila prvu voznu kartu pomislila sam da ja u noćnim vozovima tražim zaborav, a onda sam shvatila da je za mene voz što je za nekog ulaznica za Prado.

Umesto u Bošov vrt uživanja, ulazila sam u vozove, duge i kratke, spore i čiste španske vozove u kojima sam tražila eksponate ljubavi.

Preko puta mene sedela su dva mlada Japanca i pričali o nečemu posvećeno i predano. Njihove reči za mene su bile muzika sasvim neobična i glasna. Posmatrala sam kako i za mene neobjašnjivom ozbiljnošću raspravljaju o Terueli. Dok sam tonula u san pred očima mi je kratka i oštra promakla moja letnja epizoda sa bogatim japanskim industrijalcem.

Bilo je to davno dok je SSSR još postojao. Ta sam kao petnaestogodišnja devojka sa roditeljima bila na proputovanju kroz Rusiju. Obilazili smo Moskvu, Kijev i Lenjingrad. Kijev je bio vreo i prašnjav, ja sam zamišljena stajala na ulazu našeg hotela u kratkoj plavoj haljini zagledana u nebo. Bila sam još sasvim mlada i nisam imala grudi. Ugledala sam nekog Japanca kako me posmatra iz daljine i povremeno slika fotoaparatom. Prišla sam mu i pitala ga šta radi, a on me je prestravljen i stidljiv, pružajući mi svoju vizit kartu, upitao da li bi mogao nešto da nacrtati na mom stomaku.

Bila sam zgranuta i zaboravivši koliko je vruće uzela sam ga za ruku i odvela u grmlje. Tu je on drhtavom rukom podigao moju plavu haljinu, izvadio svoje japansko pero i oko pupka mi nešto pisao ili crtao, nisam znala ni razumela. Posmatrala sam njegovo srećno lice. Moj dah pun kijevskog vazduha, topao stomak prijali su mu više od kijevskih spomenika i crkve Svetog Vladimira.

Lepota njegove posvećenosti tom ritualu me je ispunila jednom sasvim tananom i meni do tada nepoznatom euforijom. Uživala sam i kada je on završio ja sam ugledala čudan crtež na mom telu koji je imao meni nepoznato značenje. Japanac sasvim srećan dok su mu oči sijale i skakutale, zahvalio mi se i poklonio kratko tri puta. Zamolila sam ga da mi ne kaže šta piše oko mog pupka. Spustila sam haljinu i otišla na ručak. Tada je u Kijevu hrana bila strašno neukusna bez voća i povrća. Prolazila sam pored grupe pionira i srce mi je lupalo jako. Osećala sam se kao prokrijumčarena japanska dragocenost. Na mom trbuhu je bila tajna veća od svih kijevskih paganskih duhova i ja sam uživala.

Ako je kod Španaca ljubav centrirana oko strasti, kod Nemaca oko obožavanja i idolopoklonstva kod Japanaca kao i na celom Istoku ljubav je bila medij za lepotu rituala. Ljubav je poticaj za ritual koji inauguriše lepotu i na kraju sama ljubav i nije više bila važna, već sama uzvišenost i preciznost rituala koji je donosio duhovno i duševno zadovoljstvo i koji je opisivao samu ljubav. Ritual je bio pobeda nad profanim i običnim, rasutim i nekontrolisanim. Ritual je bila pobeda sistema harmonija koji svaki istočnjak nosi u svom srcu kao vezu sa višim principom.

Spavala sam sve do Kordobe i sanjala usnule Davida, Sebastijana i Nikolasa.



U leto kada to niko ne očekuje, kad Španci leže odmaraju se unutar svojih hladnih zidova iza drvenih žaluzina u Španske bašte provali duh mavarski i sva lepota španskog islama. Do sada Kordobu sam uvek otkrivala kao grad matadora i katoličke elegancije, a onda sasvim nenadano u jednoj maloj knjižari u severnom delu grada, po nesnošljivoj vrućini bez vetra i vlage, u sasvim suvoj i surovoj toploti od koje se telo steže a ne znoji, otkrila knjižicu Golubičina ogrlica Ibn Hazma.

Ibn Hazm je pesnik i filozof sasvim posebnog duha i lepote, sin vezira halife al-Mansura i potomak izvesnog Perzijanca rođen u Kordobi 994 godine. Pomislila sam sa kolikim bi uzbuđenjem David čitao ovu knjižicu ovog islamskog platoničara. Pronašla sam najlepšu i najsvežiju baštu u Kordobi sa visećim cvećem i fontanom koja je hladila vreo vazuh i zavaljena čitala Hazmove ljubavne tajne.

Ibn je opsednut tajnom samog početka ljubavi i uzrokom njenog rađanja. On misli da oblik lep izvana izaziva ljubav jer je duša lepa i strasno žudi za onim što je lepo i naklonjena je savršenim slikama. Kad ugleda takvu sliku, ona se na nju usredotoči; i ako zatim u toj slici otkrije nešto što odgovara njezinoj vlastitoj prirodi, slika je neodoljivo privuče i rađa se ljubav u pravom smislu, ali ukoliko se ispod slike ne pronađe ništa slično svojoj vlastitoj prirodi, njezina naklonost ne ide dalje od oblika...

Celi islamski svet ljubavnika je opsednut kao i Ibn Hazm traganjem za čistom ljubavlju. Sećam se kada sam prošle godine zakasnila na avion za Cirih. Stajala sam besna na londonskom aerodromu Hitrou usred verve i vrućine i okružena sa svojih pet kofera razmišljala sam šta da radim.

– Dozvolite da vam pomognem – rekao mi je Abu Bakr Muhamed obučen u arapsku nošnju. Iza njega stajale su zamotane dve žene i troje dece.

Abu Bakr Muhamed mi je ponudio svoj avion jer nije mogao da podnese bes na mom lepom licu – kako je rekao. Abu Bakr Muhamed lep i profinjen zaljubio se u moju letnju sliku koju je ugledao na londonskom Hitrou, Arapi se zaljubljuju u lepe slike i vole da ih još više ulepšavaju i kite. Zato je tako lep i dragocen običaj da kite i daruju ženu, da je umotavaju u svilu I zlato i mažu mirisnim travama i uljima. Sva ta lepota oblika ulepšanog i domirisanog trebalo je da posluži da se duše prepoznaju u sličnosti. Abu Bakr Muhamed mi je na 5000 metara u hladnoći gornjeg neba ponudio da budem plava, poseban biser njegovog harema i da do smrti uživam u mirisima i bojama njegovog ličnog raja. Iako sam jedan deo detinjstva sasvim ozbiljno i predano razmišljala da budem deo nekog svetlog I mirisnog harema i da uživam u trudu ljubavnika koji mora voleti sto puta jače nego običan muškarac da bi sve žene bile zadovoljne, ja sam to odbila. Bilo je leto i bilo je kasno za harem. Abu Bakr Muhamed mi je uz svo poštovanje ipak dao poklon, jedan veliki opal koji je bio njegov način da mi zahvali na poklonjenoj slici lepote.

– Vaša bela put, miris breskve, graciozne noge I otkriven stomak... vaš šešir boje ćilibara i haljina od svile u boji meda od lipe, vaš nemir kao iz XV veka i vaše sasvim tanke i duge ruke koje slobodno lepršaju kroz vazduh – hvala draga na slici koju ste mi pružili.

Njegove žene gledale su me bez zavisti i ljubomore sasvim toplo, očigledno toliko obožavane da im nije nedostajalo ni dragog kamenja ni poljubaca. Uzeo je moju ruku u svoju onda je naglo okrenuo i poljubio u sam koren dlana. Taj poljubac je dugo trajao i on je za to vreme držao zatvorene oči a ja sam piljila u njegovu belu odeždu.

Na kraju spustio je u moj dlan opal, zatvorio ga i pozdravio na arapskom. Tako smo se rastali i nikad se više nismo videli. Bila sam zadovoljna što nije tražio da sazna moje ime, nisam želela da ga lažem, ali njemu ime nije trebalo, bila mu je dovoljna moja slika koju je u sebe pohranio kao dragocenost koju će on iz dana u dan prevrtati kroz arapski jezik, ulepšavati, dorađivati i kititi. I znala sam moj će ljut i vreo lik ispod šešira boje ćilibara svakoga dana biti sve tanji i nežniji, a koža belja i mirisnija.

Svakoga dana Abu Bakr Muhamed bogataš i vlasnik pola Londona i jednog harema, ulepšavaće me i kupati i oblačiti u svojoj svesti i tako ću biti njegova zatočenica. Za uzvrat ja sam imala opal i lep let kroz previsoko i hladno nebo u kome je svejedno da li je leto ili zima.

IV

Jednoga jutra, sasvim prosto i naglo zasitim se pejzaža oko mene. Sedela sam u svom pansionu Madrugada, jela tost, pregledala okolinu i shvatila da mi je dosta Kordobe. Dok sam prevrtala sad već mekan i vlažan tost po ustima, razmišljala sam da li da odem u Granadu ili u mali i monarhistički San Lorenzo del Eskorijal, grad dvorac. Od poznatog pejzaža uhvati me panika, uplašim se vremena koje me melje i imam potrebu da hitro odem u drugi prostor da izbegnem tu bukvu ili kanal, crkvu ili krov koji se zabio u moje biće i ne miče se. Kada počnem da sanjam pogled kroz prozor moje sobe i u najmanjem detalju realistično, kada se u moj san zarije njegova filigranska realnost, znam da je vreme da idem dalje.

Odlučila sam da već popodne odem u Granadu i odjedanput me uhvati strašna i nasilna tuga što gubim moj pogled kroz prozor pansiona Madrugada koji je upravo bio uzrok mog seljenja. Sada sam punom i vlažnom nežnošću piljila u malu baštu, kameni zid, dva stabla... Uvek opsednuta idejom prerane smrti imala sam bojazan da se u neko mesto više neću vratiti i pokušala sam da zauvek u sebi pohranim svaki moj pogled kroz prozor kao da je u pitanju muškarac. Za tren skoro slomljena odlukom da bi trebalo da se selim pomislila sam da ipak ostanem još pet šest dana i onda me, opet, spopade takva nervoza i gađenje prema "mom pogledu kroz prozor" i bašti i kamenom zidu i dva stabla da brzo istrčah na ulicu da se izbacim iz tog sentimentalnog kovitlaca.

Od vreline sunca koje je već ujutru u devet pržilo teme, padoh u potpuni očaj, osetih onu prazninu i bol u želucu od samoće. Opet, a da to nisam ni primetila bila sam sama i kao da mi je telo bilo obavijeno plaštom tankog straha. Drukčije sam hodala ulicama – da sam imala letnju ljubav ili ljubavnika koji me je čekao u svom stanu ili hotelu, a drukčije kad sam bila sama. Pogleda zabijenog u beton pitala sam se od čega potiče taj strah koji donosi samoća I jedva sam shvatila.

Aktuelan i svež ljubavnik, sav u čežnji i požudi je garancija da vas neko voli i da ako naglo od automobila ili srca poginete i nestanete sa ovog sveta i da će neko, osim najbliže rodbine, plakati za vama. Osloniti se na bivše ljubavi i ljubavnike je potpuno nesigurno i nepouzvano. Njihova ljubav i sećanje na mene se ticala sasvim nepredviđenih okolnosti i proizvoljnosti i nejasnih poticaja i ljubavnih neuroza.

Istina, možda je u ovoj jednoj vreloj španskoj minuti neki moj bivši ljubavnik ili udvarač (ili naprosto obožavatelj) mislio na mene, ali izvesnije je bilo da je ova minuta potpuno očišćena od bilo kakave ljubavi i strasti prema meni i da ja zato osećam strah I drhtanje, a da je moje telo izbodeno nespokojem.

Bilo je suviše rano i čak ni Sebastijan nije mislio na mene, a o Davidu i Nikolasu da ne govorim. Razmišljala sam kako su verovatno, progresivno iz dana u dan, mislili sve manje o meni, dok na kraju njihovo sećanje na mene ne bi zavisilo od slučajnih poticaja. Od ptice koja bi ih potsetila na pticu koju smo zajedno posmatrali, od kose neke žene koja bi ličila na moju, od kiše čiji zvuk bi ličio na onu sitnu kišu koju smo slušali i gledali kroz naš kembridžki prozor, dok smo svo četvoro, sasvim nekonforno, ležali na krevetu. Puno sam volela što su Englezi imali te male prozore unutar velikih koje bi mi uvek odškrinuli da bolje čujemo kišu, a da vlažan vazduh ne prodire. To je bio za raliku od odvojenih cevi za vrelu i hladnu vodu pametan engleski izum.

Mesec dana sam bila odvojena od Sebastijana, Nikolasa I Davida i odjedanput me spopade histeričan poriv da odmah čujem nekog od njih.

Uletela sam u prvu govornicu, zagušljivu i pregrejanu I uzaludno okretala sve poznate telefone u Londonu i Kembridžu. Ni na jedan se nije javljao niko a onda kada sam to najmanje očekivala, dobih Sebasti janovog strica koji mi je rekao;

- Dečaci su sa ruksacima krenuli još pre tri dana u Španiju...
- Gde u Španiju? – pitala sam nervozno.
- Ko to njima zna, gde ide mlad i lep svet – odgovorio mi je...

Spustila sam slušalicu iritirana glupavom formulacijom – gde ide mlad i lep svet – to je bila toliko netipična rečenica za Engleza da je očigledno bila ciljano uvredljiva.

Svejedno, znala sam da su u Španiju krenuli za mnom I verovatno su me već tražili u mom madridskom hotelu. Krenula sam ponovo prema govornici da nazovem hotel da pitam ima li poruka, a onda sam odustala.

Odgodila sam to. Rešila sam da provedem ponodne u sasvim tihom zadovoljstvu što me traže. Tražili su me verovatno po najvećim koridama i severnim ložama, strpljivo prebrojavajući mrtve bikove.

Onda, naglo, došavši ko zna otkud, spopade me misao da me oni i ne traže već da su u Španiji slučajno, ili po tuđoj odluci. Od te pomisli osetih jaku mučninu i potrebu da nešto naglo promenim na sebi. Ugledah, sav u tamnom staklu frizerski salon i uđoh u njega.

Unutra vazduh je bio hladan i klimatizovan kao da je već nastupila jesen. U sasvim levom uglu pod haubom je bila jedna dama kojoj su dijamanti svetlucali na obe ruke, a kolena su joj bila obla i otkrivena. Osim nje i mene nije bilo mušterija. Priđe mi jedan crn i zgodan muškarac, obučen u crno satensko odelo koje je ličilo na preusku pidžamu i upita me šta želim.

- Pogledala sam se u ogledalo i odgovorila – nešto drastično!

Dok me farbao u crveno Isak Majmonid i ja smo se sprijateljili. Njegova nagla tronutost prema meni poticala je od činjenice da sam ja prva od hiljada mušterija koje su prošle kroz njegov salon i da sam ga upitala:

- Da li ste vi neki potomak Mojsija Majmonida?

Isakovo lice se ozarilo od radosti, nije mogao da veruje svojim ušima.

- Na kraju, mislio sam, da osobe koje su čule za Mosjija Majmonida se i ne friziraju.

Smejala sam se. Činjenica da je njegovim venama tekla krv autora Vođe lutajućih poznatog jevrejskog filozofa rođenog u Kordobi negde oko 1130 i neke uzбудila me je i ispunila radošću. Priznala sam mu svoju radost zbog njegove krvi i podsetila ga da nije u pitanju taština već ono uzbuđenje o kome je Prust najlepše pisao kad je pominjao prijatnost u društvu nekog čiji se deda često pominje kod Šatobrijana.

Smejali smo se.

Isak me je pitao da li sam i ja Jevrejka. Setila sam se da pomenem da mi je jedna baka Jevrejka koja je sa mojim dedom Crnogorcem već '41. napustila Beograd i otišla u Argentinu. To je taj deda koji mi je ostavio novac koji sam traćila na ljubav.

Isak mi je objašnjavao, u našem popodnevu koje smo proveli u njegovom salonu pijuckajući koktele, da je pokušao da primeni kabalnu na ženske frizure.

Nisam mogla da verujem, ništa luđe i ekstravagantnije nisam čula. Dok mi je on razjašnjavao odnos boja i oblika kose i aure ja sam ga posmatrala i razmišljala kako su Jevreji najdivni u svojim ezoterijskim mistifikacijama. Ma kako njegov čukun, čukun deda bio prividno racionalan, za Jevreje ljubavnike sve je na ženi bio simbol, put ka

nečemu drugom. Kako je Biblija u svom pravom značenju bila čitljiva samo njima, tako je i svaki deo žene bio šifra za koju su oni znali ključ. To što je Isak video u mojim očima, ramenima, kolenima, kosi, niko drugi nije. Svi drugi muškarci zaustavljali bi se na deskriptivnom ili poticajnom, ali Isak kao i svi Jevreji, tražio je u meni Evu, Rahelu, Rut. To traganje za vanvremenskim idealom samo se površno iskazivalo kao racionalno traženje slične majci i Evi, konačno to je bio jedan vanvremenski romantizam koji je činio da se žena oseća ne samo kao centar sveta već kao centar vremena što su samo znali da postignu Jevreji – udvarači. Ni jedan drugi ljubavnik ili udvarač nije se bavio toliko potrebom da ženu centrira u večnost da je postavi naspram najvećih uzora. Kada bi vam neko kao Isak rekao da imate lepa ramena ili glas to ne bi proizvelo samo ono zadovoljstvo koje proizilazi iz lakog udvaranja, već jedan osećaj jake dirnutosti i uverenja da su za tog muškarca to najlepša ramena od poznatih starozavetnih do danas. To penetriranje ljubavnih površnosti i lakih reči u večnost je bila najveća priyatnost koju su Jevreji znali da kroz udvaranje poklone ženi.

Na kraju mi je kosa bila plameno crvene boje, a Isak je uživao što je on gospodar te promene.

Izgledala sam sasvim drukčije, u toj plamenoj boji je bilo izliveno Isakovo uzbuđenje što sam ja znala i volela njegovog pretka Majmonida iz Kordobe, što sam cenila njegov iracionalni racionalizam koji je Isak sproveo u udvaranja i svoje frizure.

Rastali smo se tek predveče da bih stigla na noćni voz za Granadu.

Dok sam se po žezi udaljavala od njegovog salona razmišljala sam kako je čudno da taj osećaj večnosti koji Španija odaje proizilazi iz hebrejske tradicije i lepote potrebe; i da je najmanji njihov pokret ili potez deo kontinuiteta tradicije koja je pripadala večnosti.

Skoro da sam zakasnila na voz za Granadu.

U

U Granadu sam stigla u zoru – madrugadu po španskom. Moja putovanja su sada izgledala drukčije nego pre. Sada je svaki kupe, svaka ulica, svaki park, svaka korida bila šansa da se sretnem sa Davidom, Nikolasom i Sebastijanom. Razmišljala sam da li će I na koji način Bog upriličiti naš susret ili se i nećemo sresti iscrpljeni od potrage no španskoj žezi.

Svejedno, saznanje da mogu sresti moje dečake je uništilo moju ljubopitljivu zainteresovanost za druge ljude. Nisam ih više ni primećivala ni želela da ih upoznam. Za mene oni su bili pogrešne slike koje najčešće ne liče uopšte ili liče sasvim malo na Davida, Nikolasa ili Sebastijana.

Svaki ljubavni turizam bio je završen, sve se pretvorilo u traganje bar za nekim detaljem nekog od njih trojice. Tek pred sam san imala sam vremena za razmišljanje o drugim ljudima.

Hotel Servantes u Granadi je inače bio tih hotel sa otmenim gostima lepih manira, obično nikad niko nije bio glasan, međutim već prvo večer iza zida uz koji je bio prislonjen moj krevet odvijala se žustra i jezički čudna svađa dvoje ljubavnika. Od kada sam ušla u sobu oni su se svađali i to je trajalo do sutra u podne kada su iscrpljeni zaspali. Ona je bila Francuskinja, a on Englez. I vikali su čas na jednom, čas na drugom jeziku povremeno mešajući vremena i padeže. To nije bilo važno, njihova ljubomora imala je preciznu gramatiku i dobro su se razumeli. Nisam sasvim dobro razumela šta je uzrok svađe iako sam sklupčana u svom žutom svilenom bejbi dolu celu stvar precizno pratila preko čaše od murana koju sam prislonila uz zid da bi ih bolje čula. Pokušali su da pomire strasti, udarali su i mazili jedno drugo, tri puta vodili ljubav što nasilno što nežno, međutim nije bilo pomoći. Već posle poslednjeg uzdaha nežnosti javljala se raspaljena i jaka svađa od koje su se tresli lusteri. Zaspala sam, kad i oni. U podne. Doručkovala sam i onda zaspala. Pokušavala sam da mislim na bilo šta osim na njih ali mi nije polazilo za rukom. Onda sam se prisećala svih svojih letnjih ljubomora i vrelih ljubomornika. Najlepšu ljubomoru doživela sam na frontu, na ratištu bivše Jugoslavije. Tik pred moj odlazak u inostranstvo ja sam radila kao prevodilac za Unnrofor na kninskom ratištu. Krajina je tada bila suva i vrela, šipražje nisko, kuće spaljene i jedino bi se ponekad sasvim usamljeno ukazalo neko zeleno i visoko drvo. Zemlja je bila popucala i natopljena krvlju i barutom. Tada sam upoznala ruskog dobrovoljca Dimitrija Nikolajeviča Rugaščina. On je bio plav i visok, poreklom od dede oficira Cara Nikolaja. Preterano prefinjen i sasvim ponosan on se zaljubio u mene naglo i već u istoj toj minuti postao I opsednut jakom ljubomorom koja ga nije popustila do kraja. Kada su drugi muškarci ljubomorni kao Srbi, Francuzi ili Nemci onda je njihova ljubomora ograničavajuća i sirova ali Rusi, Rusi su od svoje ljubomore napravili liričnu i preciznu veštinu koja donosi veća uživanja od same ljubavi. Mladi Rugaščin je jurio za mnom ljubomorom na ljude i pejzaže, na vazduh i barut. Želeo je da bude vazduh kroz koji hodam, i zemlja na kojoj stojim i nebo u koje gledam. Hteo je da se rasprostire svuda oko mene da me upije dok ga upijam. Da ja uzmem njegovu dušu, da ga potpuno posedujem, a da on onda obuhvati moje telo sa zarobljene dve duše. Rusi, a moj Rugaščin sav u zanosnim i teškim idealima se u tom isticao, od ljubomore su napravili veštinu i liriku. Bez ljubomore silovite razuzdane kojom Rus upravlja kao sa divljim i lepim konjem ne može se poznati ni ljubav. Dok ostali kao ova moja dva nesrećna suseda postaju robovi ljubomore koja ih ruši i kruni ljubav, dotle Rusi preko ljubomore traže svoje pravo na

večnu ljubav. Dokazuju pred Bogom jačinu svoje ljubavi i svoje opsesije, pokazuju svoju spremnost na patnju i na žrtvu. Rugaščin me iz dana u dana kao da sviramo neku komplikovanu kompoziciju Ventejeva učio da dovedim u harmoniju ljubav i ljubomoru, da ih stapam u akord meni do tada nepoznatog zvučanja. Učio me da osluškujem i prepoznajem trenutak kada ljubav sklizne u ljubomoru silovitu i besnu i da onda opet takvu neobuzdanu i haotičnu ljubomoru patosom preobrazim ponovo u ljubav. Ova veština teža od bilo koje ljubavničke veštine podrazumevala je svašta. I opisivanje svih detalja bi izazvalo izvesno podozrenje. Ipak, reći ću kroz sliku koja je dovoljno smešna da ne izgleda pretenciozna – Rugaščov me naučio kako se na muškarca baca tanjir ili tegla meda i kako mu se udara šamar ili prima, a da to ne bude bes i atavizam već brza poetika ljubavi.

– Ljubomora je – govorio mi je Dimitri dok smo sedeli u rovu I jeli jagode – akcioni aspekt ljubavi, ona neobrađena sila koja ostane od haranja strasti – na izgled ona je strašna i konfuzna, razarajuća i smrtonosna, ali njeno središte je sasvim nežno krhko I nemoćno. U sredini njene sile je slomljen cvetić nemoćan i besan, uplašen od kraja svog života. Ako u sred najvećeg ljubomornog besa prepoznaš slomljenu belu radu, ljubomoru ćeš pretvarati u vez ljubavi.

Dimitri je bio uzvišeno patetičan, povremeno lud i duhovit dok je prašnjav i znojav u sred vrelog rova, kao rerne, pričao o slomljenoj belo radi. Sećam se kako su nas zapanjeno gledali bradati i visoki Ličani dok smo na jednoj suvoj livadi bacali kamenje i zemlju jedno na drugo.

–Nikad ne bacaj iz besa, već nek ljubav tera bes.

Iznenada, dok sam ljubomorna bacala kamen iz ljubavi kojeg je terao bes pogodila sam Rugotpčina pravo u glavu i on se skljkao i jedva je živ ostao. Od tog udarca on je ipak bio srećan uživajući što sam postala majstor ljubomore.

Probudila sam se u šest posle podne, otvorila žaluzine i kroz poluzatvorene oči škiljila u nov pejzaž, novi “moj pogled kroz prozor”. Bila je to uska ulica, beli zidovi, tek trag neba i nešto žutog cveća. Videla sam kako iz hotela izlaze moji susedi zagrljeni i mirni, san im je poravnao ljubomoru.

Granada miriše drukčije od svih gradova na svetu pošto se mirisi sa Sjera Nevade mešaju sa Alhambrom i onda vazduh pada na grad.

– Sasvim naglo javi mi se misao da bi me Sebastijan mogao tražiti u vrtovima Alhambre, toliko sam mu pričala o njima. Možda bi ih mogla prizvati bez telefona i telegrafa, smejala sam se na otvorenom prozoru.

Iznenada primetih pogled na sebi i videh da me sa prozora preko puta gleda starica u crnoj marami, potpuno izboranog lica I žute voštane boje. Oči su joj bile upale, a usne nisu imale boju. Gledala je sa zavišću moje lice, ali iza toga bio je trag brige. Znala sam šta taj pogled znači, ona se sećala da je još juče sedela na prozoru, razmišljala o muškarcima kada je iznenada primetila da je ostarila. Ljudi misle da se stari polako, da se čovek priprema za to da ostaje sa sve manje mogućnosti za ljubav. Međutim, ne.

Samo jedno jutro primetiš da je kasno za ljubav, da nema više varijante da će naići ljubav tvog života, da su ti butine sakupljene, ruke pretrpane mladežima i da si umoran i od sećanja, jer sećanja nemaju smisla bez budućnosti.

Preplašena njenim pogledom vratila sam se u zatamnjenju sobu i legla na krevet, gledala sam svoje ruke, noge, pupak ležeći sasvim ispružena. Pred oči mi ispade slika moga đeda Vukašina koji je tako godinama pred smrt ležao u svojoj otmeno argentinsoj spavaćoj sobi i čekao da umre. To njegovo čekanje smrti je trajalo dugo.

Nije želeo da mu instaliraju erkondišn, već je tražio da se u sobi vrte na plafonu tri velika ventilatora kao u starim kockarnicama Havane.

Njegova žena, moja baka Rahela bila je već mrtva, a bogatstvo koje je stekao bilo je ogromno.

Svakog leta od moje desete godine deda bi mi platio avionsku kartu do Argentine i ja bih imala zadatak da mu prepričavam kako izgleda imanje njegovog oca i "deda" u Bjelopavličkoj dolini. Odlazila bih tamo u junu i pamtila svaku livadu i voćnjak, svaki grozd i brežine, bagrenje i reku Zetu i onda bih sa brdom slika pohranjenim u glavici dolazila u, od sunca usijanu, Argentinu da mu prepričavam.

Kako je stario njegov interes je bio sve veći i veći. Sećao se svake dunje i bukve, raspitivao se za svaku jabuku i dud. Nervirao se kada bi čuo da je negde nešto cementirano ili da je neka višnja ili šljiva sasušena. Od površnih pitanja kako je nebo i pogled u Garač, moje priče o njegovom rodnom selu prerasle su u opsesiju i smisao života. Iako je već na studije prava otišao u Beograd on je pamtio svaku sliku i ljubomorno ih čuvao kao drugi imigranti novac.

Deda nikada nije hteo da se vrati u komunističku Jugoslaviju, a interesovalo ga je koliko je komunizam promenio ljude i pejzaže. Pitao me je za najudaljeniju kuću i babu u njoj; za temperaturu reke i vrelinu letnjeg podneva. Ja sam njemu pričala o Crnoj Gori, a on je mene u sred vreve Argentine dok su po njegovoj vili promicali bogati klijenti koji su tražili pomoć za razvod ili neku drugu parnicu, učio narodne pesme.

Deda i ja smo se voleli najviše u celoj porodici i najbolje razumevali. Deset dana pred dedinu smrt sedela sam uz njegov krevet, on je držao moju ruku u svojoj i gledao me svojim sasvim plavim očima koje nisu izgubile ni najmanji odblesak svetla. Naprotiv, kako se deda sušio i stario, kako se njegovu telo skupljalo u velikom bukovom krevetu, njegove oči zarobljene, ostajale su sve svetlije i plavlje, sve dublje i jače. Sećam se kojom je nežnošću držao moju tanku ruku i prevrtao je svojom umornom.

- A drenjine ? - pitao bi me.
- Drenjine još uvek daju najlepší hlad - odgovarala sam.
- A kakvo će biti grožđe?
- Rozaklije nema mnogo, ali ono belo, slatko je dobro rodilo...

Iz njegove sobe koja je mirisala ia lavandu ja sam uplakana istrčavala na ulice Argentine. Umesto u ljude, fasade, trgove i fontane ja sam gledala zapamćenu sliku dede kako prevrće moju ruku u njegovoj i govori da sam lepa. U tom doticanju ruke rukom bilo je više bliskosti nego u njegovom braku sa mojom bakom Rahelom koja je volela goblene, i bilo je više uzbuđenja nego u celom mom i njegovom životu zajedno.

Svako veče do pred sumrak, deda koji je imao burniji život nego Hemingvej i Jinger zajedno, zahvaljivao mi je na radosti koju sam mu pružila. Naša bliskost bila je bila apsolutna, a naše duše kao jedna. Ta privlačnost duševne ljubavi i duhovne bliskosti koja je bila između mene i moga dede nije se mogla meriti ni sa čim.

Jedno poslepodne sedela sam pored njega i hladila ga lepezom, a on je pušio tompus i pio viski. Šta bi uradila kada bih ti ostavio sav svoj novac za koji sam se mučio u ovoj vrućoj zemlji - pitao me i povukao dim.

Mislila sam trenutak, a onda rekla, lagano proizvedeći vetar oko moje glave - Trošila bih ga na ljubav...

Tražio je da mu objasnim šta to znači i gledao me stisnutih očiju.

-Ne bih radila ništa, ne bih kupovala ništa. Proćerdala bih tvoj novac po skupim hotelim na letovalištima koje potstiču strasti i zanose tragajući za pravom, velikom ljubavlju.

Deda se smejao, a onda se to smejanje pretvorilo u kašalj. Kad god bih mislila o dedi, plakala sam i upadala u vrtoglave nemire, i reših da odem u južnu baštu Alhambre, nadajući se da cu tamo sresti moje dečake.

U dubokoj i prohladnoj senci sedela sam u južnoj bašti Alhambre i gledala kako postepeno pada mrak. Polako, prvo obuzme jedno drvo, pa zatvori drugi cvet, pa napadne turiste. Mrak je padao a Sebastijan, Nikolas i David se nisu pojavljivali.

Već je počela da me obuzima dosada i razmišljala sam da odustanem od ovog sentimentalnog projekta i da siđem u neki lep i svež restoran i pojedem tartar od lososa. Iznenada, desetak metara ispred sebe, ugledah muškarca koji mi je izledao poznat I drag.

Lovila sam ga pogledom dok u njegovom malo promenjenom licu ne prepoznah ser Dikinsona Drajtona, mog prvog engleskog lektora i bacih mu se, zatrčavši se iz gornje bašte i gazeći po suvoj travi, u naručje.

– Pa to si ti Silija – uzviknuo je i zagrlio me čvrsto tapšući me po ramenu.

Grlili smo se u tišini ja i moj profesor engleske književnosti iz moje prve mladosti.

Ser Dikinson Drajton me zvao Silvija po omiljenoj Džonsonovoj pesmi. U vreme kada je moja majka na nagovor njene majke Rahele organizovala profesore tenisa, jahanja, francuskog, klavira i engleskog ser Drajton je bio lektor u Sarajevu. I da bih, kako je to moja majka volela da kaže, imala lep akcent, Drajton me učio engleskoj poeziji.

Ser Drajton je bio riđ i nosio je heris tvid odela i pušio lulu. Sada kada sam ga ponovo ugledala posle skoro šesnaest godina shvatila sam zbog čega sam se u Beogradu zaljubila u mog profesora bez dugmeta. Ser Drajton je bio sve što se u Sarajevu nije moglo sresti: bio je prefinjen, lucidan, sofistikovao i brz. Bio je dendi i dekadent. Nije hteo da čitamo I analiziramo poeziju u bilo koje doba sem leti. Tvrdio je da zimi srce otvrdne i drhtavica kvari prijem reči, da u proleće od sopstvene razneženosti brkamo svoje i pesnikove stihove, i nismo u stanju da razlučimo njihovu veličinu, a da u jesen tuga obuzme sve i najveselija i obična ljubavna pesma se čini kao himna tuge.

Tako smo se ser Drajton i ja, uz tvrdnju da toplota pospešuje razumevanje lirike, na dugačkom balkonu mog sarajevskog stana koji je u leto bio zaklonjen visokim i starim kestenom, družili, čitali i osećali.

Pored toga što me je učio da englesku frazu vodim u vis i da odustanem od našeg srpskog ravnog govora, gospodin Drajton me uveo u sve tajne anglosaksonske lirike u uticaj Marvela na T. S. Eliota, u opijatske aspekte Kolridža i Šelija, u Frostove frustracije i Bajronov dendistički mačizam.

Sasvim ispunjena do vrha nosa stihovima i pričama kojima me je Drajton punio dok je brusio moj naglasak, pitala sam se čemu sve to. Ja sam u Drajtona bila zaljubljena i zato sam pomno, kao ništa drugo, učila i vežbala sve te stihove od kojih mi se razum pomerao. A onda moj se mozak promenio, moje asocijacije nisu bile kao pre, neki oblak bi me podsetio na Kristinu Roseti a neko obično seme na Frosta, reč molitva me podsećala na Kiplinga I Gertrudinu molitvu, a ruža na Valera. Kako me deda u Argentini formirao kroz Deseterac sada me nežna perverzija engleske lirike izlomila.

– Ti, nadam se shvataš – rekao mi je Drajden jedno popodne kad je pretila kiša – da sve ovo ne učimo samo zbog tvoje erudicije, već zbog ljubavi.

Imala sam trinaest godina i gledala sam ga bez daha, ne shvatajući najbolje njegovu rečenicu i očekujući šta će dalje reći.

– To učimo zbog tvog budućeg uživanja u ljubavi, u zavođenju, u osvajanju...

I dalje ga nisam razumela i on mi se smejao, a onda je moja majka donela čaj u koji je upala muva.

Tek danas posle šesnaest godina u potpunosti sam shvatala njegove reči. Kad je od njega traženo da bude moj lični profesor engleskog ser Drajden je shvatao da me mora naučiti upotrebi tog jezika kao što i on služi višoj engleskoj klasi – za ljubav.

Englezi su bili majstori lirskog zavođenja i bezazlene dekadencije. Njihova incijacija kroz poeziju u druge sfere umetnosti formirala je tako njihov duh da imaju odstupnicu u svakoj situaciji. Bilo da je bio zemljotres ili rat, nagla smrt ili prostota, engleski džentlmen je imao odstupnicu u svom duhu bildovanom kroz Blejka, vajanom kroz Klua i Kolinsa, maženog na Miltonu, Muru, Paundu, Poupu, Prioru.

Ser Dikinson Drajton uzvraćajući divljenje koje sam mu poklanjala, naučio me je lepoti ljubavne dekadencije, uživanju u poetici neprihvatljivog i naizgled izveštačenog i ludog. Kroz njegovu upornu i doslednu analizu pesama Bajronove Ona hoda u lepoti i Marlouve Strasni pastir njene ljubavi ja sam naučila kako izvitopereno i pervezno, bezobrazno i bolesno postaje nežno, lepo, meko, milo...

Velika tajna engleskog džet seta i aristokratije kako su od ljubavne perverzije pravili nevinu liriku.

Drajton pozva svoju ženu da me upozna. Ona je bila pegava i malo deblja i imala je oko pedeset godina. Dok smo razgovarali, posmatrala sam je ispod oka i zamišljala sam kako li njihova ljubav izgleda. Nasuprot jednog smešnog švajcarskog bankara koji me već na prvom sastanku pitao da ga tučem, Drajden je spadao u onu vrstu gospode koja bi vas uvela u svet perverzije, a da i ne primetite. Kada iz dugog obožavanja skliznete u lirski sentimentalizam i izlomljenu ljubavnu stvarnost, onda je između dvoje ljudi sve normalno ili bolje da kažem prirodno. Osvojena i zavedena duša, slomljena poezijom i dekadencijom postaje prijemčiva za sve ludosti i sve igre. Za tren mi kao osa iz Alhambre prozuri kroz glavu moja letnja avantura sa mladim markizom Tomasom Priorom. Naša sklonost istoj vrsti poezije od Mejsfilda do Traherna kao i sasvim sličan blistavo bezobrazan i izveštačen smisao za humor uvela nas je u ljubav čudnu i neprirodnu. U njegovom razrušenom dvorcu koji je vikendom primao turiste, a običnim danima služio nama za ljubavne eksperimente mi smo se bavili takvim ljubavnim veštinama čije bi opisivanje izazvalo zgražanje, a koje je nama iz naše unutaršnje vizure izgledalo kao najkristalnija običnost. Tada u tim satima shvatila sam da poezija čini perverziju bogougodnom i lepom. Slušala sam Drajdenovu ženu i sećala se kako je u to vlažno englesko leto markiz Tomas Prior dodirivao moju levu dojku samo ako bi okolo bili labudovi, a darivao mi poljubac ispod pupka isključivo ako je na taj deo mog tela padala senka paunovog repa. Ukuse mog tela i prijatnosti nepoznatog mi milovanja i bola on mi je pokazivao polako navikavajući me na slatko ludilo kao na kiselu marmeladu. Za sve to vreme spojeni i nespojeni mi smo se samo bavili poezijom. Posebno zadovoljstvo i zabavu predstavljala mu je potreba da nađemo odgovarajuću ljubavnu igru za svaki stih Kitsove ode melaholiji.

Zaboravih markiza i odoh da popijem čaj sa Drajdenovima u nadi da ću posle dugo vremena moći sa nekim dugo i lepo da ćaskam o vremenu. Puno su mi smešni ljudi koji misle da Englezi kurtoazno ćaskaju o vremenu bez strasti i volje. Razgovor o vremenu naizgled blaziran i spor najčešće je uvod u razgovor o poeziji, a to je uvek iskorak u ljubav. O tome kako neko nezainteresovano komentariše oblake i kišu u Engleskoj možete proceniti kako vodi ljubav. Nasmajah se i rekoh:

– Ne čini vam se da je suviše vlage u vazduhu, bašta ne miriše kao da je leto.

Gospođa Draiden sa punim ponosom i sva crvena pogleda u mene i odgovori:

– Nadali smo se kiši još pre dva dana, kiša bi pročistila mirise zemlje...

Pogledala sam je i nasmešila se, znala sam da ćemo utroje dugo pričati o vremenu i da ćemo tu utrošiti puno strasti.

Kada sam uzela kola rent-a-kara da se iz Granade odvezem u San Lorenzo del Eskorijal znala sam da ne idem u susret dečacima. Ovo malo mesto sa ogromnim dvorcem nekoliko ulica I drvoreda i najlepšom poslastičarnicom u gradu, bilo je idealno da se u njemu sakrijete od celog sveta. Drajdenovi su me izmorili i bacili u neku nejasnu melanholiju od koje sam jedva držala otvorene kapke. Putovala sam poslepodne po vreloom asfaltu pored redova maslina.

Prvi put sam sebi priznala da sam otišla do đavola. Bežeći od bola zbog nepronadene ljubavi života nisam ni primetila kako sam svako leto postajala sve tvrđa i neosetljivija u duši. Šta se zbilo sa mnom ne bih ni primetila da me jedap događaj mučan i grešan nije opomenuo da moja potraga za ljubavlju može da me odvede u pakao. Prvi put kada sam se spremala da o tome razmišljam i da vidim šta ću sa svojim životom pre nego što stigne jesen, primetih mladog autostopera na natpisom od kartona – “San Lorenzo”.

Zaustavila sam se i primila ga. On je bio Francuz, student istorije umetnosti koji je išao u San Lorenzo da se sretne sa svojom devojkom. Iznenada obuze me ona jaka i poznata strast da ga otmem toj devojci, da ga iz čiste zabave i nemira oko Sebastijana, Davida i Nikolasa zavedem i pretvorim u instant ljubavnog roba. Čak je ličio na Davida, posedovao je njegovu prividnu nezainteresovanost za ljubav. Razgovarali smo o arhitekturi, a već posle sto kilometara to nas je odvelo u strasan razgovor o njegovoj ljubavi prema pomenutoj devojci.

Francuzi su najlepše na svetu razgovarali o ljubavi i zato smo pričali na francuskom. Moj prijatelj galerista Žan Santej rekao je da Francuzi lepše pričaju o ljubavi nego što je vode. U tome ima puno istine, na kraju njima promišljanje samog fenomena ljubavi donosi mnogo više uzbuđenja od bilo koje druge ljubavne igre. Francuski je jezik filosofije ljubavi. Kada zavirite u pariske kafane i železničke stanice, restorane i galerije svi samo pričaju o ljubavi, postavljaju je u najrazličitije odnose, problematizuju i dovode u pitanje. Razgovor o ljubavi je najveća francuska strast, ali ne prosto prepričavanje, ono koje vole na primer Nordijci, već razgovor o njenoj veličini i smislu, o njenoj jačini i patosu.

Mladić se zvao Edmon Žalu i objašnjavao mi je kako ga posebno brine to što ga na njegovoj devojci njena kosa uzbuđuje više od bilo čega drugog. Mladi Žalu je bio opsednut emancipacijom žena i zagrobnim problemima. Toliko je pričao da me prošla volja da ga osvojim i pretvorim u ljubavnog roba za jednokratnu upotrebu. Moje misli su odlutale, sećala sam se kada sam, kao devojčica od dvanaest godina po jakoj žezi, putovala vozom iz Francuske za Nemačku. Ja sam bila u svetloj plavoj haljini a moja majka u ljubičastoj. Ponosna na svoja ramena I zabrinuta za sireve koje smo nosili, razmišljala sam o haljinama kada je u naš kupe ušao jedan preplanuo i visok francuski radnik. Majka i ja smo bile zbunjene i počele smo da se meškoljimo istovremeno privučene njegovom čudnom privlačnošću. Ruke su mu bile pune žuljeva, pogled uperen u daljinu, a ono što je bilo najprivlačnije na njemu je što je bio ponosan na svoj radnički status. Znao je da se dopada ženama i da ih uzbuđuje njegov težak rad i slan znoj. Gledali smo se dugo, a onda su on i moja majka počeli da razgovaraju o vinu da bi brzo i neprimetno prešli na ljubav. Onda je rekao:

– Bog je čoveka osudio na težak rad u znoju lica svoga, ko ne radi tako teško i ne muči se, on ne može ni da voli ženu.

Moja majka i ja smo bile zapanjene ovom prostom i naizgled istinskom filozofijom ljubavi. Ja sam bila uzbuđena i srce mi je lupalo jako. Majka je pokušavala da održi hladan ton u svom francuskom a znala sam da joj se dopada kao i meni. Dok je on i dalje sa izrazom ravnodušja na licu obrazlagao svoju tezu ja sam osetila neodoljivu potrebu da osetim njegovu zadebljalu i od rada ogrubelu i hrapavu ruku na bilo koji deo mog tela. Sva sam pulsirala u pravcu te opsesije dok sam gledala kako se njegove tanke usne pomeraju i govore o uticaju napora i znoja na ljubav prema ženi. Kada je moja majka otišla u toalet, u svetlom i toplom kupeu ostali smo samo nas dvoje. On začuti i okrenu glavu prema prozoru, a mene obuze jaka stidljivost. Iznenada naš voz uleti u dug i mračan tunel, a u našem kupeu se nije upalilo svetlo. Ja sam se šćućurila na sedištu, a onda sam osetila na svom golom ramenu njegovu, čvrstu, hrapavu ruku punu žuljeva koja me pomilovala i kroz mrak sam čula njegov glas i osetila dah koji su govorili:

– Ne plašite se. Sada će kraj...

Moje telo se lomilo od zadovoljstva zbog dodira, a u glavi mi se vrtela njegova rečenica. Kada se moja majka vratila u kupe, gledala sam je ponosno. Ona je imala njegovu filozofiju ljubavi, a ja dodir koji je to potvrđivao...

U Lorenzo smo stigli pred ponoć i ja sam mladića iskrcala u centru. Znala sam da se iako to više nisam htela, on zaljubio u mene i da su mu se svi moji delovi tela sviđali mnogo više od njegove devojke. Ali bilo mi je svejedno, pravila sam se da ne primećujem njegove slučajne dodire laktom, nisam želela ništa od njega, Francuz bez zanimljive ljubavne filozofije je kao Englez bez dekadencije. Dok sam ga gledala kako sam stoji na trotoaru uhvati me neka nagla žalost što ne otkrih ništa uzbudljivo u njemu i sve do samog sna pokušah da nađem bar jednu njegovu rečenicu koja bi me zanela... Tako upadoh u san.

VII

Ležala sam na travi oko zamka kuda su gazili španski kraljevi, a sada pasle španske ovce. Postavljene između dve ploče – neba i zemlje bila sam obuzeta stalnim i dugim grižama savesti. Onaj događaj sa Francuzem sinoć me je podsetio kako sam prošlo leto, ispred jednog hrama u Galiciji otela sestri od tetke verenika. Ona je srećna došla da me upozna sa njim i programom venčanja, a ja sam iz čistog zadovoljstva rešila da ga zavedem. Prvo predstavljajući koliko su moje slike tela lepše od njenog prišla sam mu ispred tog ambara u obliku hrama, i rekla:

– Tako mi telo miriše i sva sam slatka, ruke i noge tako pomičem, struk mi se belasa, da bi samo danas petsto očeva ostavilo hiljadu kćeri i umesto da hrane decu samo bi se u mene zabijali...

Gledao me je zapanjeno i zabrinuto. Ja sam prasnula u smeh i rekla:

– Ne brini se to je samo citat iz jedne nežne knjige.

Onda se i on nasmejao, ali mu je telo već drhtalo, a brada se tresla. Želeo me je. Odvela sam ga iza hrama, poljubila ga, onda kleknula pred njega, čvrsto mu stegla kolena i rekla:

– Moja sestra ne zna ništa o ljubavi, a ja znam sve, ali ona će ti biti divna žena i moraš puno da je voliš – rekla sam i pritisla mu moje dojke na njegova kolena. Tako smo stajali nekoliko trenutaka i ja sam otišla. Sećam se njegovog pogleda uzbuđenja. Stavila sam ga u svoju dušu kao leptira nabodenog na iglu.

Bilo me je sramota i čak sam plakala kad sam videla sestru, ali to je bilo jače od mene. Njen verenik, Švedanin, otopljenog leda u srcu, je jurcao za mnom i na dan venčanja i ja sam se na kraju sakrila u jedan žbun gde sam se tresla i plakala razmišljajući da li je gore zlo iz interesa ili zlo iz zabave i erotskog eksperimenta.

Valjala sam se po travi oko dvorca i brojala oblake. Obuze me nagla želja za Davidovim pričama o Aleksandru Makedonskom, za Nikolasovim pokretima ruku i za Sebastijanovim pogledom ispod kapaka kao Rober Prust.

Setila sam se kada smo jedne večeri na Kemu izvodili performans auto de fea. Nikolas, David i Sebastijan su izigrali veliki sud Inkvizicije, a ja sam bila osumnjičena veštica. Sve je to bila topla Davidova zamisao koja je proizašla iz njegove opsesije Tomasom de Torkvemadom, priorom dominikanskog samostana Santa Kruz u Segoviji. Ovaj prvi veliki inkvizitor i stvarni organizator španjolske inkvizicije se često javljao u snu i slao mu poruke ili je bar tako David govorio. Posebno je Torkvemadu opsedala smrt jedne veštice za koju je navodno ustanovio da ju je na pravdi Boga spalio. David je hteo da ja igram tu vešticu i da mi ponovo sudi. Vezali su me uz drvo, spremili granje za potpalu, a onda su mi prilazili i ispitivali za svaki deo moga tela koga je najviše voleo i šta je radio. Njih trojica nosili su baklje i prinosili ih telu, a ja sam odgovarala na pitanja. Na pitanje kojeg su muškarca moje dojke najviše volele, odgovorila sam:

– Njegovo ime je Sebastijan! David je besan bacio baklju i zamalo me zapalio. Priznajem da sam u svemu uživala i da sam čak bila spremna da to veče iz igre odem u smrt.

U leto nisam samo lagala svoja imena već sam izmišljala i zanimanja, a čak sam nekoliko letnjih ljubavnika ubedila da sam vila ili muza. U leto muškarci sve poveruju ženi. Sećam se jednog mog boravka u Južnoj Africi kada sam na plaži ubedila grupu crnaca da sam francuska vila. Oni su tražili dokaze moje magije, a ja sam uživala u

njihovoj koži koja je odražavala sunce. Leto je doba kad je ljubav podložna magiji i dejstvu sunca i zato se mnoge žene u vrela leta zagledaju u crnce. Sunce tako pada na njihove crne noge, ruke, prsa i obraze da se zraci usložnjavaju i čudno odbijaju do ženskih očiju. Ja sam uživala okružena petoricom crnaca opsednuta reflektovanjem svetlosti koji je proizvodila njihova ugrejana koža. Do tada znala sam da ženski duh može uzburkati neka misao, pokret ili pogled, ali da tamna koža koja nosi sunce može proizvesti uzbuđenost i bujanje adrenalina to do tog trenutka nisam znala. Nemi i zagledani u mene, sa kožom koja je bila ogledalo za odraze sunčevog sjaja, zaključila sam da prosti odrazi crnaca u leto donese istu onu ushićenost kao uporna i romantična udvaranja Italijana u zimu.

Tragajući za detelinom sa pet listova, ushićena činjenicom da sam na pogrešnom mestu u pogrešno vreme, zaspala sam i taj san sam zauvek zaboravila.

VIII

Ljoret del Mar je odvratan leti. Prenatrpan i zagušljiv. Tu dolaze svi srednjeklasni turisti.

Pomislila sam da bi David, Nikolas i Sebastijan mogli biti toliko bezobzirni da završe na tako opskurnom mestu.

Sedela sam u maloj kafani na severnoj plaži i pijuckala bakardi. Skinula sam sandale od krokodila sa visokim potpeticama i zabila noge u topao pesak. Gledala sam u pučinu, a kad god gledam u pučinu, razmišljam o svojim propalim venčanjima.

U životu sam pokušala da se udam tri puta, i to sva tri u leto.

Prvi put bilo je to pre tri godine, i moj nesuđeni muž je bio bogati Teksašanin koji je imao fabriku oružja i tipično američke strasti. Njegovo ime bilo je Brus Hamberston i upoznali smo se na jednom rodeu.

On je bio zaljubljen u moje izmišljeno poljsko poreklo I izmaštanu plavu krv, a ja sam bila opsednuta njegovom sirovošću I mačizmom. Prvi put sam uvidela koliko je prijatno klečati pred muškarcem, prati mu noge kad ih izvadi iz kaubojskih čizama i slušati ga. Moglo bi se reći da sam ovu smešnu letnju ljubav projektovala po uzoru na opsesiju Simon De Bovoar prema Nelsonu Algrenu. Svako veče sam uzbuđena ludošću te perverzije ponavljala:

– Biću dobra, praću sudove, brisaću prašinu...

Brus, misleći da je u pitanju poljska prirodna odanost muškarcu me tešio da ne treba da radim ništa od toga jer je on toliko bogat da kod njega u vili nikad nema prašine.

Na dan naše svadbe kada sam videla koliko se zvanica, oružja, džipova i hrane na jednom mestu našlo spakovala sam se i za Brusa nestala. Nisam mogla da ga lažem, toliko se zaljubio u moju poljsku biografiju. Za njega ja sam bila Jana, a Jana nije postojala. Moja priča bila je lepa, ali nedovoljna za dug teksaški brak.

Moje drugo neuspešno venčanje odigralo se u Glazgovu kada je trebalo da se udam za velikog majstora škotske lože. Ja sam tada bila rešila da se zaista udam, ali Mek Konor me je upoznao kao francuskinju Albertinu i kad sam počela da mrmljam u snu na srpskom on se toliko isprepadao da je ubrzo uvideo da je naša ljubav uzajamno površna.

Moj treći verenik, komunist a no uverenju, Kubanac ljutog pogleda nije bio zainteresovan za moje ime ni poreklo. Njega su zanimala samo moje nadlaktice i brada. Voleo je i kako pucam. Njega je CIA uhapsila dan pred naše venčanje i nikad ga više nisam videla, niti sam ga tražila. Iza njega je ostala gomila Marksovih, Engelsovih knjiga koje je on čitao kao Ladlama. Naklonjen ipak najviše Staljinu, o čijem mi je seksualnom životu pričao najliričnije sage, on je pokušao da u našem ljubavnom odnosu rekonstruiše svu snagu propalih revolucija čiji duh više nigde nije postojao. On je želio da ljubi kao Če, da ima pogled kao Lenjin i da baca ženu na krevet kao Josif Visarjonovič, a onda su ga uhapsili...

Naručila sam još jedan bakardi i gledala u mladog Indijca kelnera koji je piljio u moje noge.

– Prvi dan da je pesak prijatno topao – rekla sam mu.

– To je zbog vetra – odgovorio mi je na indijskom španskom.

Otišao je po bakardi. Kretao se oprezno kao da lovi neku retku i pametnu životinju. Gledala sam za njim. Po indijskoj podeli ljubavnih tajni ovaj je pripadao kategoriji

takozvanog muškarca ždrebca. Bio je sasvim različit od mog prošlogodišnjeg poslednjeg letnjeg muškarca, indijskog bankara koji je u slobodno vreme bio privatni učitelj ljubavi.

Mi nismo bili ljubavnici na samom početku, međutim, posle je bilo teško razlučiti koliko je učenje ljubavi učenje, a koliko ljubav. Od njega, muškarca – zeca ili sase ja sam o ljubavi naučila više nego za sva protekla leta. U svoj mermernoj vili punoj komaraca I guštera učio me je kako da budem i ostanem božanski tip žene ili devasatva. To je žena koja gotovo uvek ima mirisno i čisto telo, te vedro i nasmevano lice koja je sve vreme srećna i nasmejana. Moj učitelj me podučavao o ljubavnim zagrljajima, o glavnim mestima za davanje poljubaca – usana, o ljubavnom obeležavanju noktima I naravno o ljubavnom sjedinjavanju. U razma-tranju ljubavnih navika i udaraca proveli smo deset dana kao i u učenju deset stepenica ljubavnog zanosa. Kada smo došli do ljubavnog čaranja ja sam već toliko bila vezana za mog učitelja da me je on morao oterati.

Stajala sam u svetlom sariju i mešala prah od kuste, lišće plavog lotosa, dva krila jedne pčele i kajangha korijen kada je došao sa ogromnim koferom i rekao:

– Sutra počinje jesen, vreme je da odeš.

Gledala sam ga kratko jedan tren a onda sam otišla da se spremim. Znala sam da moram da odem jer nas je učenje suviše zbližilo. Dok sam pakovala preostale stvari, plakala sam i u glavi klizila po svakom našem danu učenja. Sa nežnošću sam se sećala položaja morskog raka ili karkataka i našeg najdražeg položaja svežanj prutića... Kada bih ušla u samo jedan dan jeseni više ga nikada ne bih ostavila...

Dok sam u haljini mokroj i slanoj od suza išla lokalnim autobusom do aerodroma mislila sam kako su sada moje telo i duh naučili i zapamtili stotinu stvari o ljubavnim tehnikama, pa ipak moja duša je naučila samo jedno: da voli mog učitelja. Zato je možda i bilo vreme da odem. U poslednjem letnjem danu ja sam o indijskoj veštini ljubavi naučila nešto što zapadnjaci uporno odbijaju da shvate, sva ta veština, sva ta slatka i ogromna ljubavna nauka služi da se ljubav već prisutna u duši lepo izlije po telima i duhu. U suprotnom ona je nevažna. U mom slučaju zaljubila sam se u mog učitelja ljubavi, zaljubila sam se u njegovu opsednutost ljubavlju. Onda naglo, kada sam pomislila da će imati nove učenike sa kojima će deliti tajne, prođe me trajno zaljubljenost i osta mi samo veština. Smešno je kako još od najranijeg detinjstva, od mojih prvih toplih leta uvek mislim da sam ja ta u koje se sve muško zaljubljuje. Toliko sam čvrsto verovala u to da su svi muškarci primali tu misao.

Sada na kraju leta, u kome sam bila sama opsednuta slikama ljubavi sa Nikolasom, Davidom i Sebastijanom sve je bilo izvesnije da se neću udati srećno i bogato, ni živeti lepo do kraja života. Krajem jeseni koja je bila ispred mene po indijskom verovanju završavao se period tarini, period koji traje od ženine šesnaeste do tridesete godine. Od ogromne i hladne jeseni koja je bila ispred mene ja ću biti ono što Indusi nazivaju prandha ili iskusna žena...

Ta pomisao me toliko uznemirila da sam osetila drhtavicu u celom telu.

Moje vreme je teklo, i ja sam posle svih 29 leta sigurno postajala iskusna žena ali potpuno preplašena jer je u meni mala I neiskusna, sasvim krhka i znatiželjna, sklona maštanju i vrelini željama, čučala devojčica koja je imala pet godina. Sve se na meni kvarilo – i duh, i telo – jedino je duboko u meni čučala zakopana sasvim iracionalna želja za ljubavlju i vera da ću ja tu ljubav naći.

I dok su moje telo i duh duboko zagazili u vrelinu greha naučivši da ga neguju i maze, moja je duša izdvojena i sama stajala zapitana šta će doneti jesen.

U prvo leto koga se sećam stajala sam u crvenoj haljini sa kivicama i maštala sam o ljubavi. Sasvim levo od mene na crnogorskoj livadi stajale su moje tetke i smejale su mi se.

- Traži žabe da ih ljubi!!!

Kikotala su se. A to što su one nesrećne dočekale svoja leta ja sam svalila isključivo na to što nikad ni jednu žabu nisu poljubile jer nisu verovala ni u prinčeve ni u čuda.

Sreća je oko bara i bunara, mislila sam samo da naiđe ona prava, samo još jedno leto.

JESEN



Koliko god da se ljubavnici trudili da bude drukčije, jesen nužno približi ljubav i tugu, strast i smrt i lepotu i žalost.

Godinama sam odlazila u zemlje gde se ne bi osetilo da je došla jesen; gde su zelene slike i topao vazduh krili da je vreme opadanja lišća, hladnog vetra i sitnih i mekih kiša. Ali opet jesen bi uzela svoj danak, pronašla bi neku rupu ili hladan vetar i uzela bi ljubav pod svoje.

Kad sam bila sasvim mala u Sarajevu u jesen bi šetala po lišću i zamišljala svog budućeg muža. Svake sarajevske jeseni osluškivala sam kako škripi opalo lišće pod mojim cipelama. Onda jedne jeseni kada sam imala petnaest godina učinilo mi se da se jesen promenila dok nisam shvatila da to lišće drukčije šušti pod visokim potpeticama nego pod običnim. Odjedanput ta buka suvog lišća mi se učinila da u sebi ima lepotu i uzbuđenje, a ne samo tugu.

U jesen volela sam da šetam sama Titovom ulicom, Vase Miskina, Kralja Tomislava. Obično sam u jesen bila sama i sećala sam se proletnih i letnjih ljubavi. U jesen sarajevski mladići i devojke su se iz vrelih bašti i sa kaldrmisanih ulica selili u kafane i kafiće; šminkeri u poslastičarnicu Oloman i Kogo, pankeri u kafanu Dva ribara i rupe u koje su zalazili samo pijanci, a oni obični u neki od stotine kafića.

Sasvim čudno jedne jeseni, dve godine pred rat, imala sam svoju prvu jesenju ljubav. Ta ljubav je počela sasvim neobično i za nju je znao samo jedan bubnjar.

Deset godina moj prozor je gledao u njegov prozor. Deset godina nisam primećivala da njegov prozor gleda u moj prozor. Deset godina u jesen kada bi lišće sa starog kestena opalo on bi mogao da vidi moj, a ja njegov prozor. Njega sam primetila tek kada je napravio mali bend koji je bio u usponu. Gledala sam ga na koncertu kako se ljulja i trese, kako mu pramen kose pada na oko i kako skakuće u svojim teškim, crnim cipelama i setila sam se da deset godina u jesen mi možemo da gledamo jedno u drugo.

Onda sam jednostavno počela da gledam u njegov prozor i na moje iznenađenje sam primetila da on već gleda u moj. Počeli smo da gestikuliramo i mašemo i na kraju da se dovikujemo preko kestena. Na kraju ništa drugo i nismo radili već gledali jedno drugom u prozor i čekali kada ćemo se ugledati, kad će se on vratiti iz šetnje sa svojom glupom plavušom, a ja iz bioskopa sa svojim pametnim crnim pesnikom.

Jedno poslepodne, kada se jesen ubrzano približavala zimi, opekla sam se i pošto nije bilo nikoga u mom stanu, doviknula sam mu da dođe. Došao je brzo, u pocepanim farmerkama sa jekoderm kremom u ruci i ostao celo veče.

On mi je pevušio svoje pesmice koje su postajale hitovi, a ja sam njemu čitala svoje priče koje sam tada pisala.

Onda, upravo na dan kada sam odlučila da je taj rokenrol muzičar osoba kojoj ću podariti celo svoje telo – on je poginuo. Do tada nisam verovala da tako mladi ljudi umiru. Javili su mi to predveče, u hladan jesenji suton pun gustog vetra i teških, mesnatih oblaka. Javio mi je to jedan njegov prijatelj koji je jedini znao za našu vezu koja je postajala ljubav. Drugi su mislili da je njegova devojka plavuša koju je ostavio u desetak dana naše ljubavi. Ali, nad njegovom rakom ona je plakala, a ja sam stajala pozadi i posmatrala sarajevske muzičare kako kriju suze i pokušavaju da govore kratke i umne rečenice. Njegova smrt nagla i tipična za rokenrol zvezde, ugradila mi je trajnu nesreću i averziju prema jesenjim ljubavima. Sa druge strane, lepota naše kratke ljubavi, naši

pogledi preko kestena i njegove pesmice nisu se mogli porediti ni sa jednom zimskom, prolećnom ili letnjom ljubavlju. Samo je tuga mogla doneti toliku lepotu i sreću. Jedva sam dočekala prvi sneg da se moj pogled u njegov prozor smanji.

Ovu jesen sam odlučila da provedem u Parizu. Pariz je najljepši grad za oproštaje, a u mom slučaju sa krajem jeseni dolazio je i moj oproštaj sa novcem koji sam poslednjih pet godina trošila po svetu tražeći svog idealnog ljubavnika. Pomislila sam na povratak u Jugoslaviju i zavrtilo mi se u glavi. U međuvremenu, rat je bio i završio se. U jednoj emisiji BBC-a videla sam naš stan ili bolje rečeno ono što je od njega ostalo. U malom novobeogradskom stanu od pedeset kvadrata, živeli su moji roditelji, brat i sestra od tetke. Oni su bili ljuti na mene jer su mislili da se taj teško zarađeni dedin novac mogao utrošiti tako da svima bude bolje. Ali deda je to testamentom zabranio. Ostavio im je toliko novca da kupe taj stančić, a ostalo meni za ljubavni eksperiment...

Krajnje gledano, moja izbeglička rodbina je mislila da sam samoživa, luda i bezobrazna; sve to istovremeno. Ja sam istina, što je moj mrtvi deda kao duh morao znati, svaka tri meseca poslala veću sumu novca i onda nisam više mislila na njih.

U Španiji Sebastijan, David, Nikolas i ja se nismo sreli. Čim sam stigla u Pariz, a oni u Kembridž, počeli smo da se dopisujemo. Sada, pisala su mi sva trojica. Odvojeno. Sebastijan je slao svoje crteže Španije, Nikolas je opisivao svoje zavodničke avanture, a David se iscrpljivao svojim pričama iz istorije koje je tumačio i za koje je živio.

Ja sam petkom slala jedno pismo svoj trojici i molila sam ih da ga čitaju zajedno, pod našim drvetom na obali Kema. Pisma od njih dobijala sam post restan krijući svoj hotel Astor u 14 kvartu.

Svako jutro ležala bih u beloj i mirišljivoj sobi 202 hotela Astor pored širom otvorenog prozora dok svi mirisi jeseni ne bi popadali oko mene. Obožavala sam da popijem topao čaj, a onda naglo da otvorim prozor i drhćem ispod ćebadi u sobi punoj pariske jeseni.

Francuzi su i od jeseni napravili ritual lepote. Jedno jutro sam na levoj obali Sene, u onoj kafani gde su voleli da izlaze Pikaso i Dora Mar, primetila kako kelner donosi lišće sa desne strane Sene i raspoređuje ga po stolovima i stolicama. Takvi su Parižani i zato je Pariz jedino podnošljivo mesto na zemaljskoj kugli u tešku i vlažnu jesen.

Posle podne sedela sam u svojoj sobi i pregledala ljubavna pisma koja sam uvek nosila sa sobom. Bilo je tu moje prvo ljubavno pismo koje sam primila u davnu jesen kada sam imala osam godina. Tu mi je neki osmogodišnji Bora pisao da će skočiti u vulkan ako mu ne poklonim svoju ruku. Onda druga koje su mi moji zaljubljeni pankeri pisali u jesen iz vojske. Reči kuknjave, očaja, neuspelih pokušaja ubistva. Smejala sam se kada sam pročitala da je moj udvarač Šuša bio u pritvoru jer je držao moju fotografiju ispod jastuka na kojoj ležim raširenih nogu na Crvenom Trgu. To je za njegovog nadređenog bila antikomunistička fotografija.

Tek ovo popodne sam shvatila da ja već pet godina vučem celi kofer ljubavnih pisama sa sobom svuda po svetu.

Kad smo bežali iz Sarajeva, ljudi su nosili po jedan kofer i u njemu ono najpotrebnije: bundu, džempere, zlato, slike... Kada mi je majka rekla da možemo da ponesemo samo po jedan kofer ja sam prvo, zabrinuta i srećna strpala moja ljubavna pisma. Pošto sam ih sve stavila ostalo je još malo mesta za dva džempere.

Kada smo stigli u Beograd i otvorili kofere moja rodbina je dobila nervni slom, a majka se smejala. Mogla sam da zamislim život bez svega osim bez mojih ljubavnih pisama koje sam dobijala uvek u jesen. Prevrtala sam jednu po jednu ljubav, udvarača,

uzaludne obožavatelje i čudila se koliko ih uvek zaboravim: jednog dragog Slovenca koji mi je pisao sa Bleda, jednog muslimana koji je stanovao u istoj ulici ali mi je uporno sedam godina pisao ljubavna pisma ili najzad jednog Hrvata koji me je upoznao u vozu. Većina njih se danas krila iza pseudonima ili nadimaka i nisam znala ko su, šta su, ni u šta veruju. Jedino sam imala požutele i vesele ili tužne dokumente o tome da su me voleli ili su bar tako tvrdili.

Gde su danas, u ovu jesen, nisam znala. Odjedanput shvatih kako je besmisleno i tašto čuvati njihovu zarobljenu ljubav prema meni. Kao da im nisam davala slobodu da odu u ovu jesen i rade šta hoće. U Južnoj Americi ne čuvaju pisma jer veruju da se tako osobe zarobljavaju. Žena čuva pisma samo onog muškarca za koga veruje da je čovek njenog života, tako mi je bar rekla jedna argentinska sobarica koja je sa zgražanjem gledala u moj kofer prepun obožavalaca.

Uzela sam dve velike plastične kese, potrpala pisma i odnela ih za potpalu beskućnicima na levoj obali Sene.

Začudeno sam posmatrala kako moja pisma nisu ni desetak minuta gorela da ogreju staricu koja je spavala pod mostom. Toliko ljubavi, suza, želje, strasti i ni desetak minuta žara.

Nisu mi trebale uspomene ni ljubavnici koji nisu mogli da stanu u bilo koji deo moga tela ili duše. Osetila sam jedan trag očaja što neću moći kao bakica da vrtim drhtavim rukama ta ista pisma i , pokazujem unucima koliko me je dečaka, momaka I muškaraca obožavalo... A onda shvatih da je sve to besmisleno. Bližila se moja trideseta i ne znam šta bih sa tolikim uspomenama. Nije više bilo ni grada, ni zemlje u kojoj su ti dečaci živeli, pa zašto će mi njihove uspomene.

Lepo je uništiti sopstvene uspomene, a teško je podneti kada ti rat, poplava ili požar odnese sve udvarače odjednom. Ovako svi oni koji su u Sarajevu ostavili svoja ljubavna pisma kao drugorazredan sentimentalni materijal sada su za njima žalili. Jedna moja komšinica je čak izgubila nogu od snajpera kada se setila da se vrati po ljubavna pisma.

Ja sam moja iznela, živela sa njima i sada sam ih spalila. Ja, a ne nečija vojska. Sama sam iznela iz Sarajeva kofer svojih udvarača i sada ih spalila na levoj obali Sene. Moje uspomene su grejale izgladnelu babu deset minuta i to je lepo – ponavljala sam u sebi tešeći se što sam uradila takvu ludost.

Onda, u sred te blage i nervozne žalosti, preseče me jako sećanje na najveći gubitak koji sam u životu preživela i na koji sam se isto tako površno i nepromišljeno sama odlučila pre šest jeseni.

Kada sam dvadeset prvi put vodila ljubav sa mojim fudbalerom iz druge lige koji je voleo džez, ostala sam u drugom stanju. Mladi fudbaler je bio zgranut i nije govorio ništa osim da sama odlučim šta ću sa tim detetom.

Sasvim mlada i isprepadana ja sam umesto ljubavi za devojčicu koja je bila dva meseca u mom stomaku osećala neprijatnost i želela sam da moj stomak bude prazan.

Nisam verovala da tako deca postaju i plakala sam po celi dan, a fudbaler je kružio oko moje zgrade nezveren. Napalo me je tada strašno i neprijatno osećanje da ne bih izdržala da imam dete koje liči na fudbalera. Ja sam želela dete Stefana koji je voleo muškarce ili riđeg profesora bez dugmeta na sakou, ali nikako fudbalerovo. Izmučena mučninama i toplotama, po kiši sam otišla do bolnice u ulici Narodnog Fronta da mi to dete izvade misleći da će tako sve muke proći.

Moja majka je sedela pored mene i bila je ćutljiva. Obukla sam najlepše što sam imala: zelenu svilu, stavila sam bisere i u ruci sam držala Pekićevu knjigu Godine koje su pojeli skakavci. Niko me ništa nije pitao i niko mi ništa nije tražio. To je bilo dostignuće socijalizma: mogao si izvaditi svoje dete iz stomaka.

Te mučne operacije vršili su u podrumskim prostorijama. Legla sam na sto i zatvorila oči. Žene oko mene na susednih sedam stolova su odabrale da to učine u snu. Zaklopljenih očiju, pod lokalnom anestezijom pratila sam sve oko mene: lekare koji su pričali viceve i strugali moju matericu ispod zelene svile.

U sred tog čina dok mi je lekar isisavao devojčicu od dva meseca koja bi sigurno ličila na fudbalera, želela sam da viknem, da prekinem, ali je bilo kasno. Moje dete je bilo bačeno u kantu, a ja sam krvarila.

Zašto, ne znam ni dan danas. Da li zato što nisam volela fudbalera, jer sam bila opterećena profesorom bez dugmeta i Stefanom, da li zato što me je jesen bacila u strahove od deteta u meni, ili zato što nisam imala hrabrosti da rodim dete koje nije bilo dete ljubavi, već osvete i utehe...

Dok sam ležala na prljavom krevetu i piljila u fotografiju Josipa Broza Tita koja je ko zna iz kog razloga visila u toj prostoriji, posmatrala sam kako se jedna po jedna žena bude iz sna smrti i odmah počinju da ridaju.

Sve su plakale. I one koje su ostale u drugom stanju a nisu imale novca za još jedno dete, i one koje su očevi napustili i one koje nisu znale ko je otac deteta i one koje kao i ja nisu znale zašto im je sve to trebalo. Prvi put sam videla žene koje ne razgovaraju, ne obraćaju se jedna drugoj, već skupljene ridaju u svom prljavom jastuku, ne gledajući nikog i ništa.

Kada sam se te večeri vratila u naš mali stan i kada sam dobila visoku temperaturu i bolove, mislila sam da je to najgore što mi se može desiti... A onda sam, iz dana u dan, stalno mislila na bebu koju sam ubila. Počinjala sam opsesivno i snažno da volim devojčicu koju nisam rodila jer nije bilo dete ljubavi, već osvetničkog seksa sa glupim i nežnim fudbalerom iz druge lige.

Sedela bih zavaljena u klupu u parku, lišćem bih prekrila cipele i onda bih maštala o njoj. Dozivala bih je u prostorima u koje sam je poslala, a da joj nisam pružila ni jedan dan života, ni malo svetlosti, ni proleća, ni udvarača, ništa.

Sasvim malu i nezaštićenu, poslala sam je na onaj svet a da je nisam ni pomilovala, ni tepala, ni zapevala... Neželjenu i samu poslala sam je duhovima a da joj nisam objasnila zašto. Moja mama je rekla da je fudbaler tužan, ali ja nisam htela da ga vidim. Ta jesen je bila posebno vlažna i vazduh je bio težak tako da dok sam plakala za njom osećala sam da mi voda ulazi u pluća, a potom curi niz lice.

Nisam jela ni spavala, ni čitala ni pisala; samo sam mislila na nju i kada bih videle žene sa kolicima satima bih odlazila i plakala lica zaronjenog u vlažno žuto lišće.

Na fakultet nisam skoro ni išla, iako sam uporno pokušavala.

Jedno poslepodne na Kalemegdanu, gde sam najčešće i plakala ugledala sam riđeg profesora bez dugmeta na sakou sa ženom koja je imala ogroman stomak. Gledala sam u njen stomak sa zavišću kakvu nikad ni pre ni posle nisam osetila. Prošla sam pored njih bez pozdrava. On ju je vodio ispod ruke i bio je bleđ i brižan.

Osetila sam strašan bes na njegovu sposobnost da voli dete nesavršene ljubavi...

Posle tog susreta odlučila sam da se krstim. Otišla sam u Sabornu Crkvu i rekla svešteniku da želim da se krstim. Kada sam tako naglo i nepromišljeno bacila moje dete

na onaj svet želela sam bar da imam kontakt sa njim. Da joj budem bliže, da joj se izvinim, da joj tepam, da joj pevam, da je mazim...

Sve se može zaboraviti osim mrtvih. Mrtvi su uvek najstvarniji.

Moj rokenrol muzičar, moja devojčica, moj deda uvek su bili sa mnom. U proleće ili leto boje i mirisi bi za tren doneli veselost od koje se mrtvi sklanjaju, ali u jesen iskreno i potpuno vole se samo mrtvi.

U Sarajevu celu moju mladost kopala sam po stranim religijama i filozofijama tražeći smisao svog života. Između svojih udvarača sedela sam zamišljena nad knjigama i tražila smisao i nikad nisam pomislila da se krstim. Znala sam da smo pravoslavci, to mi je rekla očeva majka, a Rahela mi je objašnjavala da je judaizam izvor svih religija.

Na radost mog deda Vukašina koji mi je iz Argentine poslao veliki paket pun haljina za pogrešno godišnje doba, ja sam se krstila u pravoslavnu veru.

Do kasno u noć sedela sam i piljila u onu malu sliku Pariza koja se videla iz moje sobe. Prvi put posle dugo vremena pozvah majku telefonom.

– Ja sam – rekla sam.

I ona je plakala jer je mislila da mi se nešto strašno desilo, a nije smela da pita šta.

– Nije se ništa desilo... – rekla sam – samo da te čujem, tek tako...

Onda smo ćutale na telefonu. Ja u Parizu, ona u Novom Beogradu.

Posle pet ili šest minuta osetih strašan bol u stomaku od pomisli da moja mrtva devojčica ne može da me okrene tako telefonom, pa da ćutimo, a da čujemo šmrcanje i uzdahe. Trajno sam je oterala na onaj svet bez šanse da me ikad dozove.

Sada posle toliko godina osećala sam se kao njena kćerka I mislila sam kako ću u trenutku smrti, ma kad ona došla, osećati samo ogroman stid, a ne ljubav pred njom jer opet neću znati da joj objasnim zašto sam je oterala na drugi svet.

Da joj govorim da je jesen bila suviše vlažna, da nisam volela fudbalera, da sam bila previše mlada, da me je bilo strah od nje, nije imalo smisla...

Zaspala sam u zoru.



Pariz je u jesen veseo, bar dok ne počnu jake kiše. Dane provodim u parku ispred Luvra, u Boburu i ispred crkve Sakr Ker. Šetkam se, posmatram ljude, nebo, ulice, kupujem knjige, jedem. Obični Francuzi rade, turisti takođe rade pamteći sve slike i spomenike. Ja sam površna i radosna, vežem se za neki detalj na slici ili za neko drvo na ulici, ali ništa ne pamtim; klizim kroz Pariz kao muva kroz vazduh.

Nisam se javljala pikome od prijatelja, u mirišljavom plavom metrou držim glavu pognutu da ne bih srela nečiji pogled, u koncertima u katedrali Notr Dam gledam u pod ispred sebe. Kada u jesen bežim od ljubavnika, kad pokušavam da ih ne sretnem, oni dolaze u san.

Zagledana u nebo iznad Bobura setih se koliko sam muškaraca u jesen srela samo u snu. Bilo ih je bar pet, a možda i sedam. Pojavili bi se u nekom dubokom i teškom snu i tamo me progonili i zavodili. Nikada ih u životu nisam srela, ostajali su u mom sećanju pohranjeni kao i stvarni ljubavnici. Ipak najčudniji događaj desio mi se u gradu Ramta na jordansko–sirijskoj granici. Tada sam imala dugu i lepu ljubav koja se protegla na dva godišnja doba sa markizom Somijem. Mislila sam da sam u tu jesen ušla mirna i da će naša ljubav puna duhovnih i duševnih podudaranja biti duga, ako ne večna. Markiz Somi je bio talijanskog porekla i bio je muškarac retko tananog i otmenog duha koji je mogao da uživa u Engru ili Tarneru kao i u razuzdanosti ili lovu. Moja ljubav prema njemu je bila kao ljubav prema Tanhauzeru; prosta, strasna, opsesivna, u osnovi nastrana. Zaljubila sam se u njega zbog njegovih manira i sokolova. Opsesija markiza Somija je bilo sokolarenje. I trenutak kad jak i krut, ponosan soko uzleće sa njegove ruke sakrivene u sokolarsku rukavicu, budio je u meni takvu strast da mi se činilo da sam najsrećnija žena na svetu. To jurenje njegovih sokolova u nebo bilo je znak da ću jednoga dana, makar u tom gradu Ramta između Sirije i Jordana naći mir i sreću.

Ali onda se desilo nešto vrlo neobično, što je mene i markiza Somija zauvek udaljilo. Tu noć, jesenju, toplu noć u gradu Ramta, meni je u san došao muškarac retke lepote i rekao mi je da moram odmah ostaviti Somija i da će me on ujutru čekati dva kilometra severno od grada Ramta.

Njegova lepota, njegovi pokreti, njegovo telo i glas, toliko su me zaveli da sam ujutru krenula da se pakujem uverena da on postoji. Moj markiz, sokolar inače sklon čudnim i hirovitim igrama bio je ljut što na mene jedan san može imati toliki utisak. Svađali smo se i onda kada smo pogledali kroz prozor grad Ramta je bio nestao. Mi nismo znali da je to grad koji se pomera. Sve kućice, prikolice, kola, sve zgrade u gradu Ramta se stalno sele...

Mislila sam da je to još jedan dokaz da muškarac iz mog sna postoji i krenula sam sa koferom za njim i gradom. Somi je seo u džip i odvezao se na Jug. Dva sata posle, kada sam prašnjava sedela sama na koferu shvatila sam da je to bio samo san, san stvarniji od jave u kojoj sam živela. Somi je ljut bio daleko, a grad Ramta u sasvim drugom pravcu. Tako sam tu jesen ostala bez ljubavnika, grada i savršenog muškarca iz sna.

Otišla sam u neko selo u Siriji i pokušavala pod pilulama da spavam što duže u nadi da će se ponovo javiti, da će mi ponovo doći. Ali, nikad ga više ništa nije prizvalo. Sanjala sam razne muškarce stvarne i nestvarne, ali on koji je bio lep kao Oziris, nikad se više nije pojavio.

Somi je u toj jutarnjoj jesenjoj svađi tvrdio da sam sanjala Ozirisa, da on tako zalazi srećnim damama u san i rastura im ljubavi, ali mu nisam verovala...

Dok sam se pela pokretnim stepenicama kroz tube Bobura razmišljala sam kako je to zanimljivo sa snenim ljubavnicima. Postoje žene koje su na ovom svetu imale samo jednog muškarca, a opet u snovima su volele stotinu. I to jako i stvarno kao da su živi. Moja baka Rahela mi je u Buenos Airesu pričala o nekom Jakovu koji je pohodio od njene petnaeste godine i koga je volela skoro kao moga dedu Vukašina. Moja majka mi je pričala o nekom plavom muškarcu koji ju je u snovima spopao još na bračnom putovanju i nije je napuštao sve dok nije rodila i moga brata. Moja tetka je često pričala o nekom slikaru koga je uvek sanjala kada bi spavala u ulici Meken u Njujorku...

Svaka žena u svom životu imala je u nekoj od njenih jeseni bar jednog ljubavnika koji joj je u snovima pružio puno radosti i obožavanja. Postoje uporni i slučajni sneni ljubavnici. I jedni I drugi dolaze u jesen, neki se pojave jedanput, a drugi znaju da progone ženu do smrti; da joj tako pomute misli i osećaje da one zbog jednog dodira ili poljupca iz sna ostavljaju muževe i decu i bolesne od želje ih traže po celom svetu.

Često u jesen neka nežna i krhka žena u stanju je da sanja takvog jesenjeg zavodnika i da u snu oseti takve miline I zadovoljstva da ne poželi više da živi na javi.

Svaka civilizacija ima različite odgovore na to ko su jesenji ljubavnici iz ženskih snova. Za neke to su pali anđeli, za druge duhovi nesrećnih mladića, za treće životinje koje uzimaju ljudsko obličje da bi obljubili žene, vešci... Nije ni važno ko su. Godinama ispitujući i pamteći moje muškarce koji su postojali samo u snu, ja sam ustanovila da žene često i od žena kriju da oni postoje. Ljubomorno ih čuvaju kao smešnu i detinjastu tajnu.



Nedaleko od Monmarta pred mene iskoči jedan starac, uhvati me za mantil i pade mi mrtav na noge.

Bila sam šokirana, pokušala sam da ga prizovem, ali nije ga bilo više u telu. Držala sam ga u naručju svog u prnjama, prljavog, mokrog i prašnjavog i ljudi su prolazili pored nas. Njegova masna bela kosa i duga brada ležali su na mojim butinama ispod barberi mantila. Tako smo sedeli celi sat dok neko nije pozvao hitnu pomoć. Mislila sam da ću morati dugo da im objašnjavam da nisam niko i ništa ovom starcu, ali oni su rekli da su takve smrti u Parizu sve češće.

Posmatrala sam dok ga odnose i setila sam se smrti mog deda Vukašina.

U Argentini samo postoje dva godišnja doba; nešto kao leto i nešto kao jesen. Jesen u kojoj je umro moj deda Vukašin bila je topla i nije bilo vetra. Ako se dobro sećam bilo je to vreme nekih katoličkih ceremonija i svetkovina.

Deda me je terao iz kuće, nije želeo da sedim pored njega i brojim samrtničke minute. Umorena od luke, od vodoskoka, palmi i fontana, vraćala bih se i sedela satima pored njegovog kreveta. Iako pred smrt, moj deda je lepo mirisao. Indijanka koja se brinula o njemu otkako je Rahela umrla, ujutru bi ga kupala i oblačila u snežno belu košulju i pantalone koji su mirisali na južne hladne vetrove – pamperos.

Vukašin i ja smo pričali mnogo, i o svemu, sve dok on ne bi u kašlju izgubio glas. Zamerao je mojoj majci što se vratila u Jugoslaviju i zamerao je svom sinu što se oženio indijankom i nije naučio srpski. Moj ujak je živeo u Kordobi četiri godine ,dok nije poginuo u saobraćajnoj nesreći u Venecueli. Sada je Vukašin bio sam, okružen indijancima kao da se i radovao što umire sasvim uveren da će biti sa mojom bakom Rahelom ponovo. Gledao me je tako kao da upija svaku moju sliku da bi je lepo spakovao i poneo na onaj svet. Sećali smo se svega, po redu, kako smo igrali klikere u kvartu koji se zove Boka koji je prepun mandolina i argentinskog tanga, ili kako smo kupujući u Aveniji Korijentes recitovali Ženidbu Milića barjaktara pa smo zajedno plakali, kako smo sedeli u luci i brojali oblake, u zelenoj ulici Florida smo jeli argentinski pariljo, a u Gran Čaku na 43 stepena u decembru igrali crnogorsko oro...

Onda iznenada kao da dobi neki stid od moje mladosti, oseti neku sramotu što sa njim čekam smrt i zovnu svog indijanca, vernog Ortiza koji je kao dečak sa njim bio od 65.

Ortiz je dobio ime po argentinskom kompozitoru indijancu Ortizu čije je melodije mnogo voleo. Naredio je Ortizu da me odvede iz Buenos Airesa, da me voda od Rosaria do Rio Negra. Prvo nisam htela da idem, plašeći se da će Vukašin umreti, a ja neću biti tu, a on me je uveravao da će umreti tek 15. novembra kad i Rahela. Ortiz me je vodio po argentinskim selima i rekama. Učio me da razlikujem kebračo od paragvajskog čaja. Shvativši svoj posao vodiča suviše ozbiljno, on me je kako smo prolazili kroz pejzaže kaktusa i palmi bombardovao argentinskom istorijom od priča o plovidbi Huan Diaza do srebru Sebastiona Kabota. Tek sedmi dan uspela sam da nagovorim Ortiza, koji je imao najblaži pogled na svetu i voleo je Evitu Peron, da pričamo o drugim, meni zanimljivijim temama.

Jedno veče nedaleko od La Pampe dok smo pričali o ognjenoj zemlji, pitala sam ga šta njegov narod veruje o ljubavi. Gledao me je ispod kapaka i rekao:

– Moja prababa je pričala da žena može da voli sto i jednog muškarca u životu.

Smejala sam se. – Pa to je celo pleme – odgovorila sam.

– Da – rekao je – ženin duh može da voli celo pleme: kod nekog voli kako lovi, kod drugog kako jaše, kod trećeg kako peva, kod četvrtog kako se udvara ili pravi ljubavne napitke, ali jedan od 101-og je onaj pravi koga ako pronađe ostaje sa njim i u svetu duhova.

– A kako da znam koji je taj pravi od 101-og?

– Lako – odgovorio je – sudbina će vas van vaše volje spojiti tri puta i ako se i tad ne prepoznate otići ćeš u svet duhova bez muškarca.

Gledala sam ga ispod oboda šešira razmišljajući da li mu je to stvarno prababa ispričala ili mi je pokušavao da proda neku Vukašinovu naturalizovanu teoriju. On je bio ozbiljan i dugo je i zamišljeno gledao u kaktus, a onda je rekao:

– Vukašin nije dobro, moramo nazad...

Spakovali smo se i krenuli kolima nazad. Ortiz je bio zamišljen i ćutljiv nije više pričao ništa. Vozio je prebrzo i gledao na sat, a ja sam imala jake mučnine. Kada smo stigli u Buenos Aires, Vukašin je već bio mrtav. Umro je pola sata pre našeg dolaska. Ortiz je celu noć klečao kraj njegovog tela i pevao neke čudne pesme, ja sam pet sati gledala u Vukašinovo voštano žuto telo i čudila se kako je ono malo imalo veze sa dedom koga sam volela.

Tek sada kada sam videla prazno telo bez duše moga dede shvatila sam kako sva dinamika i lepota dolazi od duše. Samo telo je ružno i grubo, mrtva školjka u kojoj nema ništa.

Vukašin je bio sa Rahelom, ako ga Rahela nije zaboravila na onom svetu. Nisam više imala ijedan razlog da ikada dođem u Buenos Aires. Znala sam da je to moja poslednja jesen u životu u Argentini i opraštala sam se sa njom.

Bez Vukašina Argentina nije imala smisao za mene, ona je bila zanimljiva tek kao njegov veliki luna park pun mirisa i hladnih vetrova, kaktusa i fontana, ovaca i vodopada i kojima je Vukašin tražio zaborav i lepotu za Rahelu.

Zauvek sam napustila Argentinu.

Za razliku od drugih turista koji su se potpuno prepuštali gradu u kome se nalaze, ja sam uvek mislila na neki drugi grad. Hranila sam golubove u parku ispred Luvra i mislila na Buenos Aires u jesen, na grad koji kao ni Sarajevo više nikada neću videti.

IV

Probudila sam se i odlučila da napustim Pariz. Nervoza dva meseca pred moj trideseti rođendan je pravila od mene pretoplu ženu. Rešila sam da se vratim u London i provodim vreme sa Sebastijanom, Davidom i Nikolasom. Nedostajali su mi iako nas sudbina nije spojila ponovo, rešila sam da nas spoji moja odluka.

Kupila sam kartu, spakovala kofere i šešire.

Dok sam sedela na mirišljavom i plavom aerodromu Orli mislila sam na ponos Buenos Airesa, lepi aerodrom Azeiza... Kupovala sam čokoladne bombone i osećala sam se nepodnošljivo usamljeno suočena sa činjenicom da me niko ne prati i da me niko neće dočekati. Nisam želela da telefoniram dečacima, već da ih iznenadim. Zamišljala sam unapred scenu susreta i kakav će biti položaj Davidovih zenica, kako će se od radosti i bezobrazluka podići Nikolasove obrve i kako će Sebastijan pobledeti. Gledala sam nepoznata lica pariskog aerodroma Orli koja su se u ovu jesen i ovaj sat okupili i neće više nikad ponovo.

Napolju je padala kiša, a unutra su sedeli biznismeni, deca, starci i lepe žene i čekali svoj trenutak da odu u nebo.

Svi oko mene bili su na poslu, na odmoru, u penziji ili u školi; svi tako prokleta zaposleni ili u traganju za poslom. Jedino sam ja sama i zagledana u njihova lica i ovu jesen bila u potrazi za ljubavlju, u gonjenju ljubavnih aveti i strasti, u prevrtanju sentimentalnih slika i snoviđenja. Svi oni zamišljeni i zaposleni oko svojih poslova tek su ponekad tražili u glavi svoje ljubavne jade i želje. Jedino sam ja i devojčice pretškolskog uzrasta bile potpuno u opsesiji ljubavi.

Iznenada začuh iza sebe kreštav glas koji je nekog uporno dozivao...

– Dori!...

Ugledah ispred sebe odnekud poznat lik koji mi reče:

– Pa zovem te, ti se ne osvrćeš!

– Zaboravila sam da su me nekad tako zvali... –odgovorila sam.

– Idem za London kod sestre – rekla je Nina i sela na stolicu pored mene.

Nina je bila moja drugarica iz gimnazije, ne odlična čak ni dobra drugarica. Ona je sedela u drugoj klupi i imala je sve petice. Ja sam sedela u poslednjoj klupi i smejala joj se.

– Puno si se promenila – rekla je – meni si sad lepša...

– Ti si ista – odgovorila sam – niko ne bi rekao da ćeš sada napuniti trideset.

– Da, trideset... a gde ti živiš?

– To ne znam ni ja najbolje...

Nina je bila prvo dete od oca muslimana i majke Srpkinje i sada se udala za nekog Francuza koga je upoznala kao izbeglica. Imali su malu kćerku Nikol. Za pola sata čekanja i četrdeset minuta leta, Nina mi je nabrajala naše prijatelje iz razreda i šta se sa kojim dogodilo.

Dok je njena devojčica spavala u avionu, a ja jela sir, ona mi je sve po redu vidno uzbuđena pričavala. Čak mi je govorila i o onima koje sam zaboravila da postoje.

Naš gimnazijski razred od nas tridesetak prve sarajevske gimnazije u kome smo učili grčki i latinski je uglavnom sa ratom napustio Sarajevo. Neki su otišli u Beograd, neki u Ljubljani, neki u Zagreb.

Većina u London ili Minhenu; dvoje u Kanadu, troje u Australiju. Jedan je poginuo u saobraćajnoj nesreći, drugi od izliva krvi u mozak. Čak petoro je završilo u Americi, jedan je postao poznati beogradski reditelj, drugi poznati hrvatski pisac, a treći slovenački slikar.

Neki su jednostavno nestali ili se udali i oženili i tako ostali u dalekim zemljama. Zanimljivo da od rata nije stradao niko, osim jednog Mladena koji je izgubio oca i majku. Moj razred je pobjegao od rata i nikad se više neće sastati.

Nina je puno patila što nikada nećemo okupljeni imati proslavu mature. Mene to nije naročito potresalo, ostavila sam to iza sebe kao i ona ljubavna pisma u pariskom kontejneru. Poetika tih okupljanja je bila morbidna i te proslave mature su služile da se potsetimo da vreme prolazi, da je školovanje daleko iza nas i da nas čeka zemlja. Taj mračni fetiš je bilo prijatno izbeći.

Činjenica da je prošlo jedanaest jeseni od naše mature je bila neprijatna i ja sam bila srećna da nisam bila u prilici da me podsećaju.

– Možda je ipak neko mrtav – rekla je na kraju zamišljeno Nina.

– Čak za sedmoro ne znam gde su, nemoguće je da niko nije poginuo od snajpera...

Nisam odgovorila ništa. Gledala sam stene Dovera i potom boju engleske zemlje koja je bila tako drukčija od Francuske.

– Cuki, Cvrle, Pega, Kiki, Tana, Jasmina, onaj Voloder šta li je sa njim, – nabrajala je i nabrajala Nina.

Povremeno bih dok je ona crvena u licu i dalje prepuna bosanskih fraza i uzrečica lebdela po prošlosti, gledala u njenog muža. On nije razumeo šta govorimo, ali je gledao u moja kolena. Meni je to posmatranje prijalo kao i njegov zbunjen izraz žaljenja da nije prvo sreo mene pa Ninu.

– Čime se bavi tvoj muž – pitala sam je dok smo sletali.

– On je arhitekta – rekla je ponosno.

Sleteli smo na Hitrou, aerodrom življi i bučniji od Orlija. Izmučena Nininim nabranjem, tek sad ponovo osetih radost što ću videti Nikolasa, Sebastijana i Davida, što će sve biti kao pre.

Vrlo retko u jesen nekim ljudima uspe da prizovu prošlost i da im bude lepo kao pre, čak i lepše.

U jesen i samo u jesen, ljubavi mogu da se recikliraju, prodube, povrate, ponovo razbuktaju, prizovu. Jesen je vreme za staro, a ne za novo.

Nisam više mogla da čekam i već iz govornice sam okrenula broj u Kembridžu gde mi je gazdarica rekla da su trenutno u Londonu.

To mi je bilo neobično pošto je bio otpočeo novi semestar. Ponovo sam okrenula broj u Londonu i javio se Nikolas.

– Ja sam – rekla sam...

Nikolas je ćutao.

– Na Hitrou sam – dodala sam i začutala. Nikolas mi je izdiktirao adresu na koju da dođem. Bio je hladan i nekako tih. Mislila sam da su ljuti na mene, ali nije ličilo na to. Kada sam došla na Kings Kros i pozvonila na vrata, shvatila sam o čemu se radi.

U

Sebastijan je već tri dana bio mrtav. Juče su ga sahranili u porodičnoj grobnici. Prvi dan provela sam u hodniku gde sam čučala u plakaru i nisam se pomerala. Drugi dan Nikolas i David su me odveli na Sebastijanov grob, uveravajući me da je on unutra. Treći dan smo već razgovarali o njemu, o tome kako je poginuo, šta je taj dan jeo, a šta govorio, kada me je poslednji put pomenuo.

Četvrti dan smo samo ćutali i izbegavali po stanu jedno drugo. Peti dan smo приметili da ne jedemo. Šesti dan sam i u snu sanjala da je moj Sebastijan mrtav, do tad sam verovala probudiću, se I sve će biti po starom.

Sedmi dan prodrla su u moju glavu sećanja i svi minuti sa Sebastijanom iz Malte, Venecije i Kembridža.

Tek osmi dan sam mogla da plačem, dugo, prazno, misli, samo da plačem za njim. I deveti dan sam provela u plaču.

Deseti dan sam sređivala njegove crteže.

Jedanaesti dan Nikolas i David su mi saopštili da bi oni morali da se vrate nazad u koledže.

Ja sam ih gledala zapanjeno, nisam mogla da verujem će nastaviti da žive bez Sebastijana. Ali, sa druge strane šta su mogli da rade, vreme je prolazilo i kao i svaka žalost ako ne rezultira smrću onoga koji žali, život se nastavlja.

Nikolasu se nije išlo nazad i ubeđivao je Davida da ostanemo zajedno u stanu još pet dana. Nisam ih razuveravala. Prvi put znala sam da volim Sebastijana najviše i bila sam spremna da ih pustim da odu.

Činjenica da je otišao na drugi svet, a da mu nisam rekla moje pravo ime, razdirala me je kao nekad mrtvo dete. David me je tešio da ime nije važno.

– On će te voleti i ovako, uostalom kao duh on zna sve i tvoje ime...

Volela sam Davidove detinjarije, njegove detinjaste i površne rečenice koje izgovara kao da priča sa deda mrazom.

Ostali su još pet dana.

U žaljenju, imali smo potrebu jedni za drugim i spavali smo na velikom krevetu zajedno, obučeni i čvrsto prigrljeni jedno uz drugo piljeći u plafon i misleći na Sebastijana.

Sebastijanova smrt prekinula je naš odnos. I Nikolas i David su shvatali da dodirivanje u troje bez Sebastijana nema smisla. Njegovo odsustvo zamrzlo nas je u vremenu i prostoru. Ležali bi ponekad i deset sati gladni i žedni i ne bi mogli da se pomaknemo sa kreveta očekujući da će se Sebastijan javiti, ući u sobu bar kao duh i pasti na nas.

– Mrtvi često dolaze – rekao je David – kada nekog vole, oni mu se vraćaju.

Sedeli smo po celu noć i na smenu osluškiivali škripanje i vetar, lupkanje i koračanje u hodniku. Ali, Sebastijan nije davao ni znaka.

Onda je besan i nestrpljiv, izmučen bolom, Nikolas izašao iz stana i rekao da se ne mičemo dok se on ne vrati.

David i ja smo ležali na krevetu ne dodirujući se i ćuteći. Nikolas se vratio sa laudanumom.

Rastvor opijuma u crnom vinu koji su tako voleli Dante Gabrijel Roseti i njegova ljubavnica i muza doneo nam je utehu.

Ne odmah, ali posle nekoliko sati, prodrli su u moju glavu svi mirisi koje sam ikad osetila – metvice, jasmína, lavande, naftalina, polena, ubuđalih sireva, francuskih parfema, balege, mokrog sena, znoja ljubavnika, mrtvih životinja, prvog snega, trulog lišća, kuvanih i prženih jela, posteljine, mesečine. Sve je to prodrlo u mene.

Onda su u mene navalile sve boje koje sam ikada videla u životu, mešale se, stapale, kotrljale.

Onda sam videla da je na dnu kreveta, pored mojih nogu sklopčan Sebastijan.

Pridigla sam se između Nikolasa i Davida i nežno ga pomilovala po licu. Uzela sam mu glavu i stavila je na svoje krilo. Dodirivala sam mu čelo, mazila očne kapke i kosu. U njegovim vitražno plavim očima videla sam trag zadovoljstva jer je pobedio, jer se sa smrću izborio za primat moje ljubavi.

Sada nisam krila da ga volim najviše i da su Nikolas i David samo tu da ljubav ima ogledalo.

Stavila sam ga na sredinu kreveta i polako skidala i dodirivala plašeći se da ne nestane. Nisam ni osećala na kom delu tela se nalaze Nikolas ili David. Bilo je svejedno. valjali smo se po krevetu kao mačići u jesenjoj igri sa klupčetom; kikotali se i prevrtali; grebali, grizli, udarali i smejali. Ne znam kada je ko bio u meni ili ja u njemu. To je bilo svejedno, bili smo svi ponovo zajedno. Nikolasovo telo je bojio Davidov duh, Davidov duh sasvim je plavila Sebastijanova izbeljena duša.

Sebastijan mi je nešto uporno šaputao u uho, a ja ga nisam čula. Od napora da ga čujem obuzela me je neverovatna toplota koja me je gušila. Nikolas je vrištao, a David plakao. Sebastijan je bio čas u meni, čas je lebdeo iznad kreveta. Iznenada je postao težak, sručio se na moje grudi i rekao:

– Samo sam mrtav mogao da te zadovoljim!

Ta rečenica me je prepala, naglo sam ga odgurnula i uspravila se.

– On ne uživa, nego me optužuje i mrzi, Davide – rekla sam...

– Ljubomorán je iako je pobedio – odgovorio je David...

Počela sam da jecam i cepam jastuk, vreo i vlažan...

– Reci mu da ga volim Nikolase – vikala sam I udarala Nikolasa.

Nikolas se nije branio, samo je ljubio moj pupak. Sebastijan je ponovo bio na plafonu, a ja sam iznemogla pala nazad. Zatvorila sam oči i pogađala po slikama koje sam videla ispod kapaka ko je u meni. Nikolasovo telo, Davidov duh ili Sebastijanova ljuta i besna duša.

Onda je pao mrak.

Kao nekada pred Španiju, tako sam se i sad iskrala iz stana I otišla.

Ovoga puta nisam ostavila nikakvu poruku. Stajala sam oko pola sata iznad kreveta na kome su spavali Nikolas i David. Bili su lepi kao i uvek. Davidova kosa dodirivala je Nikolasovo rame. Tela su im bila poluotkrivena. Lica su im bila opuštena. Otvorila sam prozor da uđe svež i hladan vazduh, a onda kada je pao na njihova tela ponovo ga zatvorila. Poljubila ih u čela, pokrila I izašla.

Ostavila sam ih nage i usnule u sobi punoj svežeg vazduha I meke jesenje svetlosti.

Morala sam da odem, da bi se oni vratili školi, porodici, devojkama.

Da Sebastijan ne bi više dolazio. Sebastijan je ionako voleo više mene nego njih i dečaci bi se iznenadili kada bi shvatili da bi prodao sve sate njihovog prijateljstva za jedan dodir mojih kolena ili vrh trepavica po obrazu.

Uzela sam kofere i izašla.

Dok sam sedela u crnom londonskom taksiju koji me je ponovo vozio ka Hitrou, razmišljala sam kako su sada sa mnom putovala već tri mrtvaca – moja devojčica, Vukašin i sad Sebastijan. Mrtvacima kao ni ja nisu imali posla, nisu žurili nigde, nisu išli u školu niti su telefonirali. Svo vreme su imali za ljubav ili sećanja.

Gledala sam kroz prašnjavo staklo kako promiču slike jesenjeg Londona; crvenkast vazduh u izmaglici, ljudi u mantilima I sakoima od tvida, autobusi na dva sprata, lišće koje niko ne primećuje, nabujala Temza...

– Na koji ulaz idete – pitao me je taksista i ja sam pobledela.

Nisam znala odgovor. A onda sam iznenadivši sama sebe rekla:

– Za Beograd...

– Auuuu, – sneveseli se taksista – što ne kažete to vam je u sasvim drugoj zgradi, daleko. Odveo me je do neke zgrade koja je ličila na hangar, odatle su ljudi leteli za Beograd.

Platila sam i izašla.

Na moje opšte zaprepaštenje bio je let za Beograd, ali sutradan u deset sati ujutru.

Sedela sam na tvrdoj klupi i piljila u kazaljke. Nisam kupovala kartu. Nekoliko sati sam sedela ne pomerajući se, a onda sam odlučila da se ponašam kao običan putnik. Piljila sam u moj pasoš sa šengenskom vizom i razmišljala kuda da odem.

– Isidora – začuh svoje ime i prepadoh se ko ga to zna. Prvo sam mislila da je to neka druga Isidora, a onda nisam bila sigurna da li je to moje pravo ime jer sam naučila da živim sa lažnim.

Okrenuh se i ugledah mog bivšeg riđeg profesora kako u heris tvidu, sada opet bez dugmeta stoji i pilji u mene. Brada mu je bila nešto duža, dobio je dve bore i još uvek je nosio zlatne Armani naočare.

– Otkud ti u Londonu – pitao me je.

– Otkud vi – rekla sam.

– Bio sam na nekom simpozijumu kod Popera – rekao je.

– Ne podnosim Karla Popera – zaključih.

– A šta ti radiš ovde? – ponovo me je pitao. Zamislih se, a onda odgovorih.

– Umro mi je ljubavnik.

On me je gledao zapanjeno. Videla sam kako mu usna podrhtava. Onda sam se iznenadivši samu sebe bacila u zagrljaj i dugo sam plakala na njegovom ramenu od oštrog tvida na kome su sijale dve riđe dlake.

Čudno kako sam iskreno i dugo plakala, a moje suze su padale na aerodromski pod ispod putničkih torbi. Istovremeno sam uživala što je preko mog bola njegovo rame sada moje i što mogu mirno da ga dodirujem. Znala sam da me odozgo posmatrao Sebastijan i da se mrštio što koristim bol za njim da obnovim staru ljubav.

Otišli smo u kafanu i seli smo. Još uvek sam teško disala rastrzana bolom, a opet sam osetila onu poletnost koju nosi zaljubljanje. Uživala sam i patila, onda sam osetila da I Sebastijan uživa da ga sve to zabavlja. On je pokušao da me teši i radio je to na najčudniji mogući način.

– Postoje žene u koju su zaljubljeni mrtvaci...

– Kako to mislite – nitala sam zapanjeno.

– Izvinjavam se na nepreciznosti – dodao je – postoje muškarci koji se zaljube u ženu nekoliko vekova pre nego što se ona rodi.

– I...? – pitala sam.

– I ništa. Njihova patnja je strašna. Kada si ti otišla iz Beograda ja sam otkrio jednog takvog. Tačnije on mi se javio u snu, proklinjao me, psovao, udarao što sam te pustio da odeš...

– A kako znaš da je on baš bio zaljubljen u mene – pitala sam neprimetivši da sam prestala da mu persiram.

– To je čudna priča, on mi je dakle u snu rekao da se zove Šarl Kro, da je pesnik i da je zaljubljen u tebe...

Gledala sam ga dok govori i lomi prste i odjedanput sam posumnjala da u toj sumanutoj priči ima tragova istine i da me on ne teši nego da se ispoveda potresen mojom pričom o Sebastijanu.

Činjenica da su već dva mrtvaca, dve žive duše iz drugog sveta opsesivno zaljubljene u mene uznemirila me je i uplašila, pa osetih onu slatku jezu od neizvesnosti i nepoznatog.

– I šta je onda bilo – upitala sam nervozno.

* * *

Ja sam lepa i jaka, porađam se bez bola, a moja koža ostaje čista i glatka. Puna sam spokojstva i lagane naslade dok držim svoje rumeno dete u svojim rukama i dok osećam kako njegova malena usta sišu vrh mojih tvrdih prsa, a njegove se oči smeju i kao da odgovaraju na moj osmeh. Puna sam spokojne i lagane naslade koja nadmašuje silovitu nasladu pod milovanjima ljubavnika. Osećam kako se moja krv penje kroz moja prsa i postaje toplo mleko kojim se hrani i raste moje rumeno derle. Moja dva bela prsta pritišću vrh mojih tvrdih prsa sve dok se ne izdigne da bi me moje derle, ne prestajući da me siše, moglo posmatrati svojim osmehnutim očima i odgovoriti na moj osmeh pun očaranosti. Ja sam očarana osećajući svoju vlastitu suštinu koja prelazi u njega; osećam svoju krv kako se penje kroz moja prsa i postaje toplo mleko koje će poslužiti da se uobličiti telo mog deteta rumeno i izvrsno za ljubav. Ja sam lepa i jaka; porodila sam se bez bola, a moj oblik je ostao

čist i gladak. Moj ljubavnik smatra da su još privlačnija moja tvrda prsa otkako su hranila moje rumeno dete; nisam više, kaže, cvet u pupoljku, s mirisima zelenila, nego za svagda razvijeni cvet s mirisima ćilibarskim i opojnim. Moje dete dovoljno veliko da se igra među sluškinjama i da izaziva njihove bezazlene strahove svojim proročanstvenim odvažnostima. Ja sam lepa i jaka, rodila sam bez bola jednog odvažnog sina, a postala sam još privlačnija za svog ljubavnika, zbog mog oblika obilnog i glatkog. Ja sam najlepša od svih žena i kad sam se pojavila pred očima ljudi svi su želeli da me imaju. Otuda velike nesuglasice i velike nesreće. Ponekad sam plakala zbog onih koju su pali za mene, jer je bilo među njima gordih pogleda i uzvšenih duša koje bih rado volela. A ipak bila sam srećna kada je najbolji od svih, onaj koji je imao najmoćniji pogled, jer on je bio poslednji pobednik, došao da zatraži moju dušu i moje telo. Ja sam mu dala svoju dušu i svoje telo, srećna što ga je sudbina izabrala za mene kroz te bitke u kojima je toliko drugih palo, između kojih bi oklevala možda. Kada se prepustim jastucima, savijajući ruke ispod glave, privlačnost mojih jasnih pogleda, mojih tvrdih prsa, mojih snežnih bokova jeste svemogućna.

Zbog toga je toliko ljudi bilo očarano, toliko ljudi ubijeno. I onaj koji me je uzeo potpuno je osvojen privlačnošću mojih jasnih očiju koje će zablistati u večnim pesmama, opčinjen je predanosti mojih tvrdih prsa i mojih snežnih bokova. On čuti, kroz oblike koje mu nudim, draž apsolutne lepote i stvaralačku volju koja od moga tela stvara izvorište najplemenitijih budućih rasa.

* * *

Tu je bio kraj pesme. Dok mi je srce lupom nadjačavalo avione, moje oči se sretoše sa očima riđeg profesora koje su bile uplašene. Gledao me je kao da mi je saopštio da je bio u nlo – u ili da je razgovarao sa duhom, kao što i jeste. Predao mi je pismo od duha, ljubavno pismo koje je ovaj pisao dok je bio živ čovek podložan jakim strastima i obožavanju. Pismo ljubavnika, sa vekom zakašnjenja nije se moglo meriti ni sa čim. Ljubavne reči mladog pesnika koji me je voleo vek pre nego što sam se ja rodila poništiše sve druge moje ljubavi I uspomene i učini mi se da i Sebastijanova smrt beše uzaludna. Zaljubih se u mrtvog Šarla Kroa.

VII

- Morate gore sami! – reče mi ružna, stara i zapuštena žena.
- A ko će da mi nosi torbu – pitala sam naivno.
- Vi ćete da je nosite – odgovorila je prekorno.
- Ali, vodenjak mi je pukao...
- Možda ako mi nešto platite – rekla je sada opreznije...

Dala sam joj jednu krupnu novčanicu i ona je uzela moju torbu i vrata lifta su se zatvorila. Iza vrata ostali su moja majka i moj riđi profesor zabrinuti.

Ćutali smo u liftu i ja sam gledala odvratne hodnike, žute sa mrljama starog beogradskog porodilišta.

Pre dva sata pukao mi je vodenjak i suočila sam se sa svetlom roza tečnošću koja je pošla iz mene. Bila sam zapanjena. Nisam znala da bebe spavaju u mraku punom roskaste tečnosti.

Došle smo na vrh zgrade. Ja sam bila na ispranoj i pocepanoj spavaćici koju sam dobila na ulazu. Žena je spustila torbu i rekla mi da čekam pripremu. Sedela sam bosa u hladnoj prostoriji sa ogromnim stomakom i čekala.

Pogledala sam kroz prozor, počeo je da pada prvi jesenji sneg. Sada je bilo već godinu dana kako smo se profesor i ja sreli i nismo se više rastajali. Period mog povratka u Beograd, njegov mučan razvod, mali iznajmljeni stan, Šarl Kro koji me je voleo kroz njega i onda naša beba.

- Žene ne znaju koga vole – govorila je moja prababa.

I ja sam se na brak odlučila naglo i nepromišljeno.

Posle svih avantura mislila sam ako bajke kažu da se interes ne isplati onda će me Bog nagraditi za čistotu nepredumišljaja.

Merlin Monro je govorila suprotno o braku – bar kroz filmski kadar – rekla je da žena mora da se uda za bogataša da ne bi mislila na novac, ako misli na novac ne misli na ljubav.

Veći problem od novca je bio loš tajming. Moj riđi profesor i ja smo se spojili sa sedam ili osam godina zakašnjenja, sasvim kasno kada je on u naramku došao sa udvaračem iz prošlog veka koji je govorio kroz njega kao Sirano.

Volim da mislim o tome, da se ponašam kako bajke nalažu, da dobrovoljno tražim neracionalniji put.

- Dođite da vas obrijemo – rekla je druga debela žena.

Pošla sam za njom i gledala sam kako jedna po jedna žena uplašene ležu, onda ih one briju, uprskavaju im rastvor za čišćenje, popisuju ih kao stoku na pijaci.

U najvažnijem trenutku u životu za ženu ovde je sve bilo ružno i nije bilo povratka nazad. Pomislih za tren da izađem i pobegnem nazad ali osetih jak bol i klonuh. Od bola u stomaku nije se moglo nigde pobeći, valjalo je to kao što piše u Starom zavetu uz bolove podneti.

Odvedoše me u malu prostoriju sa krevetom i aparatima, u boks koji je samo panelima bio izdvojen drugim boksovima. Moj riđi muž nije bio uz mene, to nije dozvoljeno, ni moja majka...

- Da li imate neke alergije na medikamente – pitala je sestra.

– Bezbroy – odgovorih i ona to uredno zapisa.

Iz susednih prostorija dopirali su stravični krici, plač I kukanje.

Moja trudnoća je bila lepa, tiha, blaga, bez mučnina, prožeta uživanjem što u mom telu borave dve duše i nije im tesno. Ja sam znala da je kao u pesmi Šarla Kroa u meni sin, kao što je on to znao celi vek pre mene.

Moj sin i ja uživali smo jedno u drugom svih devet meseci od prvog dana kada smo moj riđi muž i ja ga napravili. Rešili smo, poželeli da imamo dete, pomolili se za njega i on je bio tu, već posle prvog pokušaja. Deset minuta posle naše ljubavi u kojoj smo bili strogi i odmereni misleći na njega ja sam osetila da kroz zatvoren prozor upada u sobu neka sumaglica, pada po mom telu I zatim ulazi u mene. Moje celo telo je počelo da se trese i ja sam znala da je to duša moga sina.

Ustala sam sa kreveta i okrenula majčin broj, ona me zabrinuta pitala šta je, a ja sam rekla;

– Trudna sam...

– Koliko meseci? – pitala me je tiho.

– Pet minuta odgovorila sam.

Spustila mi je slušalicu, nije volela da svet tako izgleda.

– Videćemo za četrdeset dana – ponavljala je.

– Ja nemam šta da gledam, ja znam da je on tu – rekla sam I nismo više pričali o trudnoći dok je hemija nije potvrdila.

Ja o porođaju nisam znala mnogo, gotovo ništa, sem da postoje teži i lakši, duži i kraći, carski i obični. Sa kolena na koleno prvorotka se držala u tajni, u neizgovorenoj istini kroz koju je morala proći sama, saznati unutrašnjost bola koji je Bog namenio ženama posle Evine avanture.

Prikazivanja poslednje ženine inicijacije su na filmu bedna u literaturi stidljiva. Ta tajna rađanja koja menja ženu i uvodi je u novi svet je prećutno zabranjena za iznošenje. To šta je u ženinoj glavi za njenih prosečnih desetak sati bola se ne govori.

Bilo je hladno u prostoriji. Zatražih cebe i oni mi ga ne dadoše. Ovo je bio prvi trenutak mog života da ništa oko mene nisam mogla ulepšati i promeniti; ni sebe ni prostor. Izjednačena sa nepoznatim ženama iz susednog boksa razmišljala sam da li mogu išta uraditi i nisam mogla da smislim. Ovde u ovoj truloj beogradskoj bolnici gde su Srbi i ostali Beograđani, dolazili pa svet hodali su pacovi, a memla se kupila po uglovima. Osoblje je bilo nesrećno i siromašno. Nije bilo ništa lepo sem pogleda kroz prozor koji su mi oduzeli navlačeći zavesu.

Go život, prost život, bedan život naspram mene i ja sa detetom koje je pošlo napolje.

Zatvorih oči i počeh da se sećam godine ljubavi moje i moga muža; naših sati, šaputanja, doručaka, ljubomora; mirisa božura koje je donosio i duvana koji je pušio. Ali u porođanju nema prostora za laka sećanja, za odabrane ugodne sentimentalnosti, samo bol neprirodan i prejak i vreme ispred u kome se ne zna šta će se dogoditi.

Slušala sam žene koje su vrištale u okolnim boksovima i pokušavala da ih zamislim i njih i trenutak ljubavi u kome su pravile dete. U tragovima predaha između mojih još uvek tupih bolova pokušah da zamislim unutrašnjost njihovih glava od prvog ljubavnog pogleda do porođaja. Kako malo znamo o svojoj ljubavi i volji, a opet se tako lako

upuštamo u ljubav. Poređani u prostoriji pored mene stajali su svi moji muškarci i gledali me kako se porađam.

Kako ležim i čekam dete samo jednog, mog muža. Bili su tu svi i onaj prvi koji me je vukao za kikicu i onaj koji mi je podario prvi poljubac, i moja prva strast sa sarajevske klupe pune snega, i oni koje sam zaboravila da su me želeli i voleli i koji su sada piljili u mene zainteresovano. I Francuzi, i Djovani i pet neostvarenih verenika i Stefan mršav I bled u licu, i Vijon čiji mi je dodir najviše prijao.

Tek tad primetih da sam priključena na neku infuziju. Gušila sam se od muškaraca bliskih i daljih koji su odlučili da me posmatraju zainteresovani za prirodu mog bola, za oblik lica mog sina, za moju dušu kroz sate patnje.

- Doktore, ona se guši, čula sam glas u daljini...
- Kako mislite guši – pitao je miran i profesionalan glas.
- Pa vidite... Imamo anafilatički šok, alergija na indukciju.
- Kako bizarno, – rekao je taj strogi glas – pa to se dešava jednom u sto hiljada.
- E, pa sada imamo taj stohiljaditi slučaj – odgovorio je uzbuđen ženski glas.
- Požurite, gubimo i nju i dete...

Osetih stravičnu tugu i onda se za tren onesvestih, U mojoj nesvesti bila su dva lika jedan dečak i jedan mlad muškarac. Pitah dečaka ko je on i on mi reče ime.

Setih se da je to jedan petnaestogodišnjak koji se ubio kada smo bili prvi razred gimnazije. Pitala sam ga zašto se ubio, a on mi odgovori:

- Zbog tvoje grubosti...

Setih se da sam mu dan pred njegovu iznenadnu smrt nedaleko od naše gimnazije koja je izranjala iz mnoštva suvog lišća I kestenja rekla;

- Morao bi da imaš pametniji i dublji pogled da bih izašla sa tobom...

Smejala sam se, činilo mi se to kao dobra rečenica, on je bio crven, okrenuo se i otišao. Ja sam na njega zaboravila već kod petog lista pod mojom cipelom. A onda sutra on je bio mrtav. Popio je pilule i umro. Pričali su da je to uradio zbog pijanog oca I bolesne majke, a to je bilo zbog moje okrutne rečenice.

Obuze me žalost do vrhova prstiju i nespretno mu rekoh da ga preklinjem da mi oprosti ali on nestade. Još jedan mrtvac okačio se o mene kao teg, mlad duh uvređen i slomljen mojom taštom rečenicom. Okrenuh se i videh muškarca koga sam volela i zamolih ga da me zagrlji. To je bio jedan mladi vajar od koga mi se bilo teško odvojiti i nastavili smo da se viđamo i posle njegove ženidbe za drugu ženu. Viđali smo se i dok je ona bila u drugom stanju; gledali se, pričali.

Nismo se preterano dodirivali, a ipak on bi tražio da mu još jednom pokažem svoje grudi ili butine koje je toliko voleo. I ja bi ih vadila u svež i hladan vazduh njegovog jesenjeg ateljea i on bi uživao. Nisam osećala grižu savesti i nisam primećivala u tome ništa neobično ni bolesno sve dok njegova žena i dete nisu umrli na porođaju. Od tad se nismo videli.

A to da je njihova smrt posledica naše infantilne perverzije, neukročene privlačnosti i lake jesenje ljubavne igre, pokušali smo oboje da zaboravimo.

Onda i on nestade. Odjedanput shvatih da je moj život pretrpan grehom, ali ne grehom iz katoličkih knjižica već grehom lepljivim i tromim punim mrtvaca i nesreća, koji je najčešće nastajao iz jednostavnih ljubavnih želja i zabava.

Ugledah i Grka koji se zbog mene zamonašio i Srbina koji je zbog mene otišao u zaborav rata i matadora koji je zbog pogleda u mene u sred borbe dobio smrt. Ugledah izvrnute i koloritne sve bolove koji su nastali u glavama i telu muškaraca kao posledica mojih slatkih koketerija, nejasnih reči, jednobojnih zabava, zavođenja u lakom muslinu, suvog tankog vetra na kome sam volela da očaravam oženjene muškarce. Videh na kraju Sebastijana kako bled i plav, sasvim sam pilji u mene više zabrinut mojim bolom nego činjenicom da je on duh.

Lice Sebastijanovo me slomi i ja poželeh da umrem. Celi svoj život videla sam sebe kao žrtvu promašenih ljubavi dok sad sa detetom koje je umiralo u mojoj zagušljivoj karlici ne videh koliko je bola proizvela moja laka lepota, moje tvrde grudi i teške butine. Moj jasan pogled ljubavi omrznuo je dvadesetak žena muškarcima sa kojima su do tad srećno živele i oni se zakopaše u opsesivnu želju za mnom. Moje bele bujne grudi i uzak struk prognaše petoricu u tuđinu, a petoricu u zagrljaj muškarcima.

Moja britka i neženstvena pamet uništila je sedam mladića i pet staraca. Moje lako mahanje lepezom i dug pogled ispod šešira, moje mirišljave tople bunde i mlaki biseri oko svetlog vrata zakopali su u pohotu desetine prolaznika i komšija, slučajnih obožavalaca i lovaca na lepotu.

Moje jasne i bezobrazne rečenice iz ljubavnog predumišljaja, moji dugi prsti i meka kosa pretvarale su kod većine muškaraca slatku i lepu želju u dugu i mučnu bol.

Potražih u glavi svog riđeg muža koji je ponudio da bude moj ljubavni rob do smrti i pružih mu ruku da me izvadi iz tog kovitlaca. I kako dodirnuh njegovu ruku tako dođoh svesti i nađoh se ponovo u svom bolu.

– Ne možemo da vam radimo carski rez – reče mi jedan lekar sasvim lepo obučen – grlo vam je oteklo...

– Pa vadite mi dete na živo – rekla sam. – Spasite njega, ja nisam važna...

Prvi put stvarno sam osećala ono što sam rekla i začudih se kako to bez vaganja i predumišljaja život malog muškarca u meni koga nisam poznavala toliko mi više vredi od mog.

– To ne bi bilo etički – odvrati doktor. – Možda ćete preživeti – reče i napusti prostoriju.

Ja sam umirala i dete u meni. Pupčana vrpca se zatezala oko njegovog vrata, a moji otkucaji su bili slabi. Iz sata u sat bolovi su cepali moje telo i ja poželeh smrt kao nekad u jutro crn kavijar ili hladne jagode u junu. Poželeh je kao lepu haljinu ili dugo putovanje.

– Toliko si tražila ljubavnika sklonog preterivanju, a ti sama ne znaš da voliš – rekao mi je moj muž jedno popodne. I sad prvi put shvatih da je to istina.

Prirodna, krvna, beskompromisna, sasvim impulsivna i urlajuća ljubav prema sinu u meni mi pokaza koliko sam malo o ljubavi znala.

Soba ostade prazna sa samo jednom babicom i bezbroj aparata koji nisu pomagali ništa. Grčila sam se i plakala i moji krici su se mešali sa desetinama drugih.

Povremeno bih slušala kako je u boksu pored mene jedna patnja prekinuta i čuo bi se dečiji plač. Osetih toplu i lepu ljubomoru bez trunke zlobe. Ciganka pored mene, kažu, dobila je dete i dete je zdravo. Onda bi došla nova žena i sve ispočetka. Jedna žena se nije porodila, jedno dete nije zaplakalo. Umrlo je.

Iznenada u uglu ugledah bledu siluetu plavih očiju i duge kose. Bio je to muškarac koga nisam poznavala i koji se nije mogao zavesti. Gledao me je i nije govorio ništa. Prvi put sretoh lik pred kojim su lepote mog tela i zanosi mog vrcavog duha bili stidljivi.

Njegov pogled, pogled plavih očiju imao je više ljubavi od svih mojih muškaraca zajedno, pa i mog riđeg muža koji me je voleo u suzama.

Nije mi prilazio a bio je stvarniji od lekara koji su samo radili svoj posao.

– Tražim od tebe da rodiš još jedno dete – rekao mi je.

– Da sve ovo ponovo prolazim – rekla sam, a onda pošto izmerih da je to jedina šansa za mog sina, prihvatih. On nestade, a ja naglo privukoh sebi lepu, plavu, svetlu babicu pored sebe i rekoh joj:

– Porodite me kao pre sto godina, masiranjem, trljanjem, širenjem.

Posle sat vremena nakon bola koji ukida vreme, rodi se moj sin, a za njim izađe i krvava i poderana posteljica na kojoj je spavao.

Dok sam gledala njegovo malo i krvavo lice, koje se grčilo pod svetlošću, shvatih kako je ljubav prosta stvar. Stavio ga na moje grudi i naše se oči u plaču sretoše. Puno je ličio na svog oca i ja se smirih jer shvatih da neće moći da mi ga zamene u nehatu.

Odnesoše ga na pranje i povijanje; zdravog i lepog. Umornog od borbe za život.

Dadoh u rukavu sakrivenu dvadeseticu jednoj sestri da me prebaci na krevet sa točkićima i ona me odveze u moju sobu.

Bilo je tri sata posle ponoći i žene koje nisam videla i koje su se kao i ja danas porodile su spavale. Dok sam piljila u mrak I osluškivala njihovo disanje shvatih da ni jedna ne spava. Mislile su na porođaj i činjenicu da sad imaju svoje dete; dete koje je u njima raslo devet meseci i kroz čiju su postojanost u njihovim trbusima učile da vole samo svoje muževe...

VIII

Jutro. Hladno jesenje jutro. Donose nam decu ružne sestre koje ih nose kao vruće hlebove. Prvi put vidim tri mlade I lepe žene koje su tu spavale. Nevešto kao i ja uzimaju bebe I nude im još prazne dojke i nešto im pričaju zbunjene i stidljive.

Moj sin me gleda mrko i ozbiljno. Mršti se, ima isti očevo izraz, ali taj izraz prati moju misao. Ne dopada mu se soba, ni jesen, ni moj krevet.

– Pa nije baš Valdorf Astorija – kažem mu ja – ali ima i boljih mesta, videćeš...

Onda ulaze očevi i moj riđi muž, ja ga posmatram malo ispod oka: da li činjenica da mu je to drugo dete remeti drhtaj prvog pogleda? Dok očevi pričaju sa decom, gledam devojke i žene oko mene. Dve se češljaju, jedna stavlja ruž na usne.

I posle svog bola i posle svog mučenja one ponovo imaju potrebu kao i ja da budu lepe i ništa nije garancija da već za mesec-dva iako su upoznale lice svog muža propušteno kroz njihovu krv i utrobu neće poželeti sasvim naivno i detinjasto da imaju buljuk udvarača, obožavatelja, laskavaca. Da neće uživati u novom susretu sa starim ljubavima – onom koji ih je naučio kako se ljubi ili šta znači dodir kolena. Sasvim sigurno nekontrolisano ili kontrolisano javiće se u njima želja za još ponekim muškarcem od onog 101 koliko njihova duša može da zavoli. I to je tako. Neke će uprkos tome ostati verne svome mužu, druge će ih ostaviti, treće će promeniti nekoliko muževa i ljubavnika u potrazi za onom slatkoćom početka ljubavi.

Proći će leta, zime, proleća, ali i one će vršljati kao Eva po rajskom vrtu i biti privučene ili ne uvek zavodljivom zmijom.

Naspram toga stajaće jednostavna i zastrašujuća, potpuno prosta i neliterarna ljubav prema detetu koje su u mukama rodile I jedina od Boga data ženi moć da voli svoje dete kao Marija Hrista. Ali do te ljubavi se dolazi polako preko prvog pogleda, prvog poljubca, lakog muslina, mirišljavih jutara, dugih i lakih maštanja, bajki prepunih žaba i prinčeva, stotine plačeva, desetine razočarenja, prvih kišnih sastanaka, slatkih marelica i umeća ljubavi i samo jedne odluke da dozvolite muškarcu da ostane u vama devet meseci umesto desetine minuta. Tu odluku Marija nije imala i utoliko je njena ljubav veća, lepša i lakša.

Kraj posete – reče ćelava medicinska sestra i izbaci očeve i iznese decu.

Još jedan dan do zime – pomislih ponovo oduševljena što sam lepa i što ću to bar još nekoliko godišnjih doba ostati.

Minuti neumitno teku i svaki minut je poslednja šansa da očeve naše dece zavolimo kao decu.

Sve ostalo su jagode, blagi pejzaži, mirišljavi flertovi, meki jastuci, tihe plaže, promenjene uspomene i telesna lepota. Stvari nepreseljive na drugi svet. Bar ne do konačnog suda dok naši pejzaži ne postanu večni, dok telo ne postane besmrtno, dok pogledi ne budu govor precizan kao reči, dok lepota ne postane neograničena, dok ljubav ne bude savršena...

...kao ona prema Sinu”.